

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

HYVINVOIVA OPISKELIJA KOULUTUSKESKUS SALPAUKSESSA

Opiskelijan hyvinvoinnin edistäminen

Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuoltoa kehittämällä

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveystieteiden laitos
Sosiaali- ja terveystieteiden ylempi ammatti-
korkeakoulututkinto
Sosiaali- ja terveystieteiden kehittämisen ja
johtamisen koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Kevät 2012
Susanna Karvinen, Riitta Stenström

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaali- ja terveystieteiden ylempi ammattikorkeakoulututkinto
Sosiaali- ja terveystieteiden kehittämisen- ja johtamisen koulutusohjelma

KARVINEN, SUSANNA & STENSTRÖM, RIITTA:
Hyvinvoiva opiskelija Koulutuskeskus Salpauksessa
Opiskelijan hyvinvoinnin edistäminen Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuoltoa kehittämällä

Sosiaali- ja terveystieteiden kehittämisen ja johtamisen koulutusohjelman opinnäytetyö, 105 sivua, 11 liitesivua

Kevät 2012

TIIVISTELMÄ

Opiskelijan hyvinvointi koostuu henkilökohtaisesta hyvinvoinnin tunteesta, kunnollisista elinoloista, sosioemotionaalisista suhteista sekä psyykkisestä ja fyysisestä terveydestä. Hyvinvointi on siis kokonaisvaltaista elämänhallinnan tunnetta.

Opiskelijan hyvinvointia tuetaan esim. opiskelijahuollon avulla. Opiskelijahuollon tavoitteena on luoda turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö ja edistää oppilaitosten yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja viihtyisyyttä. Vastuu opiskelijan hyvinvoinnista on koko oppilaitoksen henkilöstöllä.

Kehittämishankkeen tavoitteena oli selvittää mistä Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijoiden mielestä opiskelijan hyvinvointi koostuu ja miten opiskelijan hyvinvointia voitaisiin parantaa. Lisäksi tavoitteenamme oli selvittää miten nykyiset Salpauksen opiskelijahuollon palvelut opiskelijoiden mielestä toimivat ja miten niitä tulisi heidän mielestään kehittää. Tavoitteenamme oli myös lisätä henkilöstön tietoisuutta opiskelijoiden toiveista ja tarpeista.

Kehittämishanke toteutettiin BIKVA-menetelmän avulla, jossa opiskelijoiden esiintuomat toiveet ja kehittämisehdotukset toimivat kaiken kehittämisen lähtökohdaksi. Kehittäminen aloitettiin opiskelijoiden ryhmähaastattelulla. Opiskelijahaastatteluiden pohjalta laadittiin henkilöstölle suunnatut sähköpostikyselyt. Näiden haastatteluiden tulokset lähetettiin sähköpostitse Salpauksen johdolle ja ne julkaistiin Salpauksen verkkosivuilla.

Kehittämishankkeen tuloksista nousivat esille mm. ryhmänohjaajan ja ryhmäytymisen merkitys opiskelijan hyvinvoinnille sekä opiskelijahuollon palveluiden tunnettavuuden ja saatavuuden parantaminen. Kehittämishankkeen tulosten hyödyntäminen ja jatkotyöskentely jää Salpauksen tehtäväksi.

Avainsanat:

Opiskelijan hyvinvointi, opiskelijahuolto, Koulutuskeskus Salpaus, BIKVA

Lahti University of Applied Sciences
Faculty of Social and Health care
Master's Degree in Social and Health Care
Degree Programme in Development and Management in Social and Health care

KARVINEN, SUSANNA & STENSTRÖM, RIITTA:

A healthy student in Salpaus

Improving student well-being and a student oriented approach in developing it.

Master's thesis in Development and management in Social and Health care, 105 pages, 11 appendices

Spring 2012

ABSTRACT

Student's well-being consists of a personal sense of well-being, decent living conditions, socio-emotional relationships, and mental and physical health. Therefore well-being needs a holistic view in life control.

Student's well-being is supported by means such as student services. Student service aims to create a safe and healthy learning environment and to promote the sense of community, well-being and comfort. The entire school staff is responsible for the well-being of a any student.

The project aim was to investigate students' beliefs about what student's well-being consists of and how student well-being could be improved. In addition, the aim was to examine how the current students' well-being services work. Our goal was to increase staff awareness about students' needs and wishes.

The development project was carried out by using the BIKVA-method, in which the students were able to give requests and development proposals. These were the starting point for all of the development ideas. The development project began by interviewing student groups. Staff e-mail queries were made based on the students' surveys. The results of these queries were sent via e-mail to Salpaus management, and the results were posted on the Salpaus website.

The project resulted for example, that the grouping of the class and the class supervisor played a role in student well-being. Also student awareness and the availability of student services needed improvement. The developmental use of the results will be the task for Salpaus.

Key words:

The student well-being, student services, Salpaus, BIKVA

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT	2
2.1	Kehittämishankkeen tavoitteet ja tarkoitus	2
2.2	Koulutuskeskus Salpaus	2
2.3	Opiskelijahuollon kansallinen arviointi 2009	4
2.4	Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuollon kehittämissuunnitelma 2010–2012	7
2.5	Kouluterveyskysely	8
2.5.1	Kouluolot	9
2.5.2	Koettu terveys	10
2.5.3	Kokemus opiskelijahuollon tuesta	12
2.6	Politiikkaohjelmat ja kehittämissuunnitelmat	13
3	KEHITTÄMISHANKKEEN TIETOPERUSTA	16
3.1	Opiskelijan hyvinvointi	16
3.1.1	Opiskelukyky	19
3.2	Opiskelijahuolto	23
3.2.1	Opiskelijahuoltotyö	25
3.2.2	Moniammatillinen opiskelijahuoltotyö	26
3.2.3	Moniammatillinen opiskelijahuoltotyö Koulutuskeskus Salpauksessa	27
4	KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS	32
4.1	Kehittämishankkeen toteuttaminen BIKVA-mallin mukaan	32
4.2	Kehittämishankkeen eteneminen	37
4.3	BIKVAN vaiheet	38
4.3.1	Vaihe 1: opiskelijahaastattelut	38
4.3.2	Vaihe 2: työntekijähaastattelut	42
4.3.3	Vaihe 3: johdon tiedottaminen	43
5	HAASTATTELUIDEN TULOKSET	44
5.1	Opiskelijan hyvinvointi	44
5.1.2	Opettajat ja ryhmänohjaajat	45
5.2	Opiskelijahuollon palvelut	49
5.2.1	Kuraattorit	50
5.2.2	Psykologi	56

5.2.3	Terveydenhuolto	57
5.3	Opinto-ohjaajat	60
6	TOIMINTAMALLI OPINTOJEN ALOITTAMISEN TUKEMISEKSI	64
6.1	Orientoiva opintojakso	65
6.2	Ammatillisten opintojen aloituksen tukeminen	67
6.2.1	Opiskelijan siirtymää tukeva henkilöstö	68
6.2.2	Opiskelijan perehdyttäminen	70
6.2.3	Ryhmäyttäminen	72
7	JATKOKEHITTÄMINEN	73
7.1	Toimintamallin luominen opiskelijahuollon henkilöstön ja opettajien yhteistyölle	73
7.2	Opiskelijan hyvinvoinnin kehittäminen opiskelijalähtöisesti	74
7.3	Asiakkuuksien seurannan mittariston luominen	75
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	76
8.1	Kehittämishankkeen arviointi	76
8.2	Kehittämishankkeen tavoitteiden saavuttamisen arviointi	79
8.3	Eettisyys, luotettavuus ja pätevyys	80
9	POHDINTA	81
	LÄHTEET	84
	LIITTEET	90

1 JOHDANTO

Tutkimuksellisen kehittämishankkeen kohdeorganisaatio on Koulutuskeskus Salpaus. Koulutuskeskus Salpaus on monialainen oppilaitos, joka järjestää ammatillista- ja lukiokoulutusta nuorille ja aikuisille. Salpaus toimii Päijät-Hämeen alueella: toimipisteitä on Lahdessa, Asikkalassa, Heinolassa, Hollolassa, Nastolassa ja Orimattilassa. Kehittämishanke on osa Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuollon kehittämissuunnitelmaa 2010–2012 ja se kohdistuu opiskelijan hyvinvoinnin edistämiseen ja opiskelijahuollon kehittämiseen. Kehittämistyössä korostuu opiskelijälähtöisyys.

Kehittämishankkeen taustalla on opiskelijahuollon kansallinen arviointi, joka toteutettiin vuonna 2009. Myös koulutuskeskus Salpaus osallistui tähän arviointiin. Kansallisen arvioinnin mukaan opiskelijahuollon tarve on kasvanut ja kasvaa yhä. Arvioinnin osoitti, että opiskelijahuollon käsitettä ja toimintakokonaisuutta tulisi selkeyttää. (Kotamäki, Niemi, Sirkiä, Virnes, Räisänen, Hietala 2010, 9, 162.) Kansallisen arvioinnin tulosten pohjalta laadittiin Salpauksen kehittämissuunnitelma 2010–2012, jossa yhtenä osana oli opiskelijälähtöisyyden kehittäminen.

Kehittämishankkeen tavoitteena on selvittää miten nykyisiä Salpauksen opiskelijahuollon palveluita tulisi opiskelijoiden mielestä kehittää ja miten heidän hyvinvointiaan tulisi edistää. Tavoitteena on luoda opiskelijoiden palautteiden pohjalta uusi toimintamalli, jonka avulla edistetään opiskelijan hyvinvointia. Kehittämishankkeen tarkoituksena on Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuollon kehittäminen sekä opiskelijälähtöisyyden lisääminen Salpauksen kehittämistyössä.

Kehittämishanke toteutettiin BIKVA-menetelmällä ja aineisto kerättiin siihen kuuluvilla haastatteluilla. Haastatteluihin osallistui Koulutuskeskus Salpauksen nuorisoasteen ammatillisen perustutkinnon opiskelijoita sekä opiskelijahuollon henkilöstöä ja opettajia sekä opinto-ohjaajia. BIKVA-menetelmä mahdollisti opiskelijoiden aidon kuulemisen sekä heidän mielipiteidensä esiintuomisen. Bikva-mallin mukaisesti tulokset ja kehittämissuositukset vietiin ensin henkilöstölle (opiskelijahuolto, opinto-ohjaajat ja opettajat) ja tämän jälkeen Salpauksen johdolle.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN LÄHTÖKOHDAT

2.1 Kehittämishankkeen tavoitteet ja tarkoitus

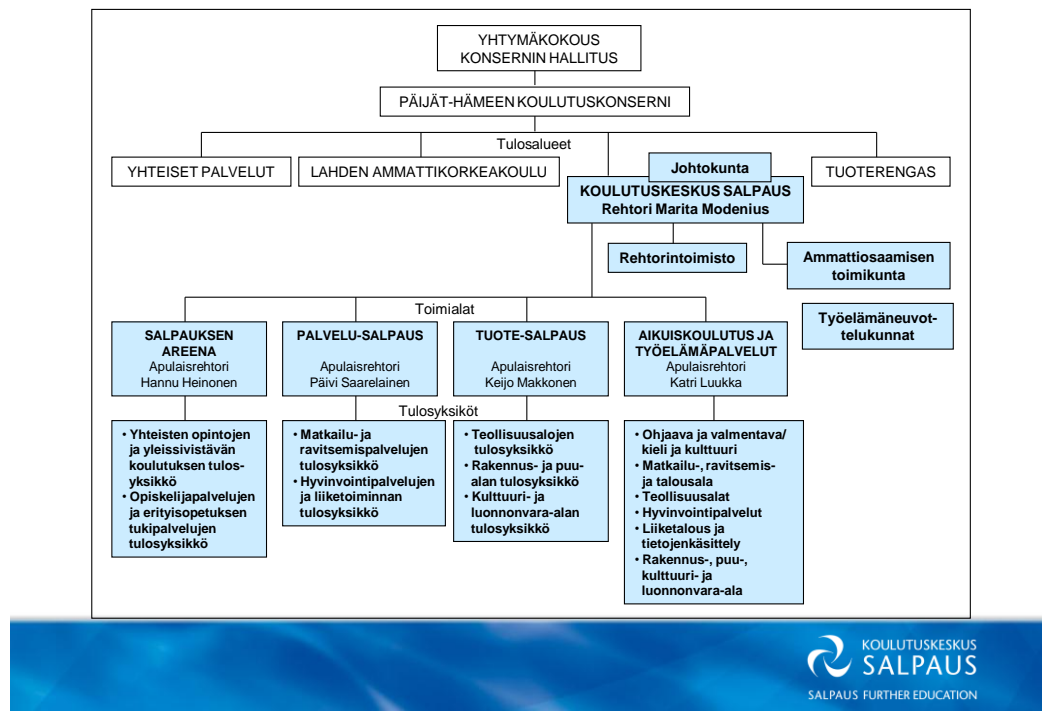
Tutkimuksellinen kehittämishankkeemme on osa Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuollon kehittämissuunnitelmaa 2010 -2012 ja osuutemme kohdistuu Salpauksen suunnitelman osioon kolme: opiskelijälähtöisyyden kehittäminen.

Kehittämishankkeen tavoitteena on selvittää mistä opiskelijoiden mielestä opiskelijan hyvinvointi koostuu ja miten Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijoiden hyvinvointia voitaisiin parantaa. Lisäksi tavoitteenamme on selvittää miten nykyiset Salpauksen opiskelijahuollon palvelut opiskelijoiden mielestä toimivat ja miten niitä tulisi heidän mielestään kehittää. Tavoitteenamme on luoda opiskelijoiden palautteiden pohjalta uusi toimintamalli, jolla edistetään opiskelijoiden hyvinvointia. Tavoitteenamme on myös lisätä henkilöstön tietoisuutta opiskelijoiden toiveista ja tarpeista.

Kehittämishankkeen tarkoituksena on Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahyvinvoinnin parantaminen osana opiskelijahuollon kehittämissuunnitelmaa. Tarkoituksena on myös opiskelijälähtöisyyden ja -aktiivisuuden lisääminen Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuollon palveluita kehitettäessä.

2.2 Koulutuskeskus Salpaus

Kehittämishankkeemme kohdeorganisaatio on Koulutuskeskus Salpaus, joka on Päijät-Hämeen koulutuskonserniin (kuvio 1) kuuluva itsenäinen liikelaitos (Koulutuskeskus Salpaus 2011, esitemateriaali.)

Kuvio 1. Koulutuskeskus Salpauksen-tulosalueen toimintamalli 1.1.2010

Salpaus hoitaa koulutuskonsernin puolesta koulutuksen järjestäjän tehtävää. Salpaus järjestää monialaista ammatillista koulutusta ja lukiokoulutusta sekä tekee tiivistä kehittämistyötä elinkeinoelämän kanssa. (Koulutuskeskus Salpaus 2011, esitemateriaali.) Ammatillinen tutkintorakenne muodostuu ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista ja erikoisammattitutkinnoista, jotka pääsääntöisesti muodostavat osaamisvaatimustensa suhteen jatkumon eri ammattialoilla. Ammatillisten perustutkintojen tehtävänä on tuottaa työelämään siirtymisen edellyttämä ammattitaito ja -pätevyys. Perustutkinnot soveltuvat erityisesti työelämään siirtyville sekä ammattia vaihtaville. (Opetusministeriö 2007, 39.)

Koulutuskeskus Salpauksessa opiskelee vuosittain yhteensä noin 19 000 nuorta ja aikuista opiskelijaa päiväkoulutuksessa, oppisopimuskoulutuksessa ja aikuiskoulutuksessa. Vuonna 2010 Salpauksessa ammatillista perustutkintoa nuorisoasteella suoritti 5250 opiskelijaa. Koulutusaloja Salpauksessa on 23 ja ammatillisia perustutkintoja on lähes 40. (Koulutuskeskus Salpaus 2011, esitemateriaali.)

Koulutusalat:

Auto ja logistiikka	Estraditaide
Kauneudenhoito	Kieli- ja kulttuurikoulutus
Kone- ja metalli	Kotitalous
Kulta, kaiverus ja metallikalusteet	Liiketalous
Luonnonvara-ala	Maahanmuuttajakoulutus
Matkailu, ravitseminen ja elintarvike	Muovi ja laboratorio
Musiikki	Nuoriso ja vapaa-aika
Puhdistuspalvelut	Puu ja huonekalu
Rakentaminen ja talotekniikka	Sosiaali- ja terveysala
Sähkö- ja elektroniikka	Tekstiili- ja vaatetus
Tietojenkäsittely	Viestintä
Ympäristöhoito	

Koulutuskeskus Salpausta johtaa rehtori ja kunkin toimialan toiminnasta vastaa apulaisrehtori. Kullakin koulutusosalalla on siitä vastaava koulutusjohtaja ja useampia koulutuspäälliköitä. Opetusta tapahtuu Lahden lisäksi myös muilla paikkakunnilla; Asikkalassa, Heinolassa, Hollolassa, Nastolassa ja Orimattilassa. (Koulutuskeskus Salpaus 2011, esitemateriaali.) Kehittämishankkeemme keskittyy nuorisoasteen ammatilliseen koulutukseen.

2.3 Opiskelijahuollon kansallinen arviointi 2009

Kehittämishankkeen taustalla on vuonna 2009 Opetusministeriön toimeksiannosta tehty opiskelijahuollon kansallinen arviointi ”Hyvää vointia” sekä arvioinnin tulosten pohjalta laadittu ”Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuollon kehittämissuunnitelma 2010 -2012”. Salpauksen kehittämissuunnitelmassa yhtenä isona kokonaisuutena on opiskelijälähtöisyyden kehittäminen. Tämä kehittämissanke kohdistuu opiskelijälähtöisyyteen: tavoitteena on selvittää opiskelijoiden palautteet ja toiveet opiskelijahuollon kehittämiseksi. Kehittämishankkeen taustalla on

myös kouluterveyskysely jonka tuloksista ilmenee Päijät-Hämeen sekä Koulutuskeskus Salpauksen ammatillisten opiskelijoiden hyvinvoinnin tila.

Opiskelijahuollon kansallinen arviointi kohdistui toisen asteen ammatillisen koulutuksen opiskelijahuoltoon. Ammatillisen koulutuksen tarkoituksena on väestön ammatillisen osaamisen kohottaminen, työelämän kehittäminen, osaamistarpeisiin vastaaminen sekä työllisyyden edistäminen (Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/ 1998, luku 1, 2 §). Ammatillisen koulutuksen tavoitteena on tukea opiskelijoiden kehitystä hyväksi ja tasapainoisiksi yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille jatko-opintojen ja persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja sekä tukea elinikäistä oppimista. (630/ 1998, luku 1, 5 §.)

Kansallisessa arvioinnissa keskityttiin erityisesti mm. opiskelijahuoltoon kuuluvien palveluiden tarjontaan ja saatavuuteen, koulutuksen järjestäjän opiskelijahuoltoon ja opiskeluterveydenhuoltoon liittyvään ohjeistukseen, palveluihin ohjaamiseen sekä opiskelijahuollon suunnitteluun ja kehittämiseen. Arvioinnin avulla pyrittiin tukemaan opiskelijahuollon ja opiskeluterveydenhuollon laadukasta toteuttamista ja jatkuvaa kehittämistä niin, että se vastaisi entistä paremmin opiskelijoiden muuttuviin tarpeisiin. (Kotamäki ym. 2010, 9.)

Arvioinnin mukaan opiskelijahuollon tarve on kasvanut ja kasvaa yhä. Opiskelijahuollon suurimmat ongelmat liittyvät suunnitteluun, toiminnan ja johtamisen hajanaisuuteen, opiskeluterveydenhuollon palveluiden riittämättömyyteen sekä seurannan ja arvioinnin puutteisiin. (Kotamäki ym. 2010, 9-10.) Kansalliseen arviointiin osallistuneiden mielestä opiskelijahuollon ongelmia ovat mm. henkilöstön heikko sitoutuminen ja voimavarojen vähyys, opiskelijoiden ongelmien paheneminen, sekä se, että nykyiset oppimisjärjestelyt eivät tue yksittäistä opiskelijaa. Opiskelijahuoltohenkilöstön mitoitus ei myöskään vastaa opiskelijoiden muuttuviin tarpeisiin. (Kotamäki ym. 2010, 145 - 146.)

Arvioinnin tuloksista kävi ilmi että opiskelijahuollon käsitettä sekä koko toimintakokonaisuutta tulisi selkeyttää: mitä opiskelijahuolto on ja mitä siihen sisältyy? Arviointiryhmän mielestä termi ”opiskeluhuolto” johtaa opiskelijan näkemiseen

objektina – ei subjektina. Termit ”opiskeluhyvinvointi” ja ”hyvinvointisuunnitelma” saattaisivat heidän mukaansa ohjata paremmin huomiota toiminnan tavoitteisiin eli hyvinvointiin. Lisäksi ne termeinä olisivat voimavarakeskeisiä ja osallistaisivat eri tahot toimintaan. Arviointiryhmän mielestä opiskeluhyvinvointitermin käyttöönotto madaltaisi opetuksen ja opiskelijahuollon välistä raja-aitaa. (Kotamäki ym. 2010, 162.)

Arviointiryhmä kiinnitti erityistä huomiota siihen, saavatko opiskelijat tarvitsemiin opiskelijahuollon palveluita. Opiskelijahuollon palveluiden tarjonnan ja saatavuuden arviointi on kuitenkin vaikeaa seurantalukujen vähäisyyden vuoksi. Kuvauksen ja muun aineiston perusteella opiskelijahuollon palveluiden tarjonta ja saatavuus vaihtelevat suuresti. Sekä järjestäjien että kunkin järjestäjän yksiköiden väliset erot ovat suuria. Suurimmat puutteet liittyvät erityisesti lääkäri- ja psykologipalveluihin, mielenterveyspalveluihin sekä suun terveydenhoitoon. Kuraattoripalveluissa on suuria eroja ja puutteita sekä vastuusuhteisiin liittyvää epäselvyyttä. (Kotamäki ym. 2010, 163 -164.)

Koulutuksen järjestäjien mielestä opiskelijahuollon vahvuuksia ovat mm. se, että opiskelijahuoltoa on kehitetty kokonaisvaltaisesti (opiskelijahuollonsuunnitelmat) ja että opiskelijahuollosta vastaavat moniammatilliset, ammattitaitoiset opiskelijahuoltoryhmät. Koulutuksen järjestäjien mielestä opiskelijoiden turvallisuudesta huolehditaan hyvin ja opiskelijahuollosta tiedotetaan hyvin. (Kotamäki ym. 2010, 146.)

Kansallisen arvioinnin esiintuomia opiskelijahuollon kehittämisehdotuksia olivat mm. opiskelijahuollon opiskelijälähtöisyydestä, yhteisöllisyydestä ja palveluiden saatavuudesta huolehtiminen. Opiskelijahuoltopalveluiden yhdensuuntaistaminen hyvinvointisuunnitelman avulla nousi myös yhdeksi kehittämiskohteeksi. Koulutuksen järjestäjien tulisi myös huolehtia lakisääteisten opiskelijaterveydenhuollon ja muiden opiskelijahuoltoon sisältyvien palveluiden saatavuudesta ja varmistaa että tuotetut palvelut vastaavat laatusuosituksia. (Kotamäki ym. 2010, 189 – 190.)

2.4 Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuollon kehittämissuunnitelma 2010–2012

Koulutuskeskus Salpaus oli mukana opiskelijahuollon kansallisessa arvioinnissa ja arvioinnin tulosten pohjalta laadittiin Salpauksen opiskelijahuollon kehittämissuunnitelma 2010 - 2012. Suunnitelma hyväksyttiin keväällä 2010. Salpauksen vahvuutena nousi esiin opiskelijahuollon käytäntöjen yhdenmukaistuminen opiskelijapalvelukeskuksen perustamisen myötä. Muita vahvuuksia ovat mm. opiskelijahuoltoryhmien moniammatillinen kokoonpano, oppilaitoksen myönteinen asenne opiskelijan hyvinvoinnin edistämiseksi sekä koulutettu henkilöstö. (Murtorinne 2009.)

Kehittämiskohteita olivat mm. eri toimijoiden välinen yhteistyö, opiskelijoiden ottaminen mukaan suunnitteluun, toiminnan opiskelijälähtöisyys, opiskelijahuollon arjen vastuiden määrittely, opiskelijahuoltotyön tunnetuksi tekeminen opiskelijoille, sekä hyvien käytänteiden levittäminen Salpauksessa ja yhteistyökumppaneiden kanssa. (Murtorinne 2009.)

Salpauksen kehittämiskohteet jaoteltiin suunnitelmassa kolmen otsikon alle:

1. Opiskelijahuollon kehittäminen organisaation tasolla (mm. hallinnolliset järjestelyt ja päätöksenteko, vastuunjako arjessa, resurssien oikea mitoitus ja kohdentaminen sekä opiskelijahuoltotyön läpinäkyväksi tekeminen ja tiedottaminen)
2. Operatiivinen kehittäminen (mm. koulukiusaamisen ehkäiseminen, elämänhallinta, kodin ja koulun välinen yhteistyö)
3. Opiskelijälähtöisyyden kehittäminen (mm. opiskelijoiden osallistumisaktiivisuuden lisääminen, uudenlaiset tukimuodot opiskelijoille, opiskelijapalautteen antamismahdollisuudet) (Murtorinne 2009, 2010.)

Opiskelijoiden osallistumisaktiivisuutta lisätään Salpauksen suunnitelman mukaan mm. ryhmäedustaja- ja tutortoimintaa kehittämällä sekä innostamalla opettajia toiminnan vetämiseen ja kehittämiseen. Uudenlaisia tukimuotoja suunnitelman mukaan voisi olla esim. projektitoiminta. Kehittämishankkeemme kohdistuu osi-oon kolme: opiskelijälähtöisyyden kehittäminen ja opiskelijapalautteen antamis-
mahdollisuuksien parantaminen (opiskelijapalautteen kehittäminen, palautteen hyödyntäminen, opiskelijoiden saaminen mukaan suunnitteluun sekä toiminnan saaminen opiskelijälähtöiseksi). (Murtorinne 2010.)

2.5 Kouluterveyskysely

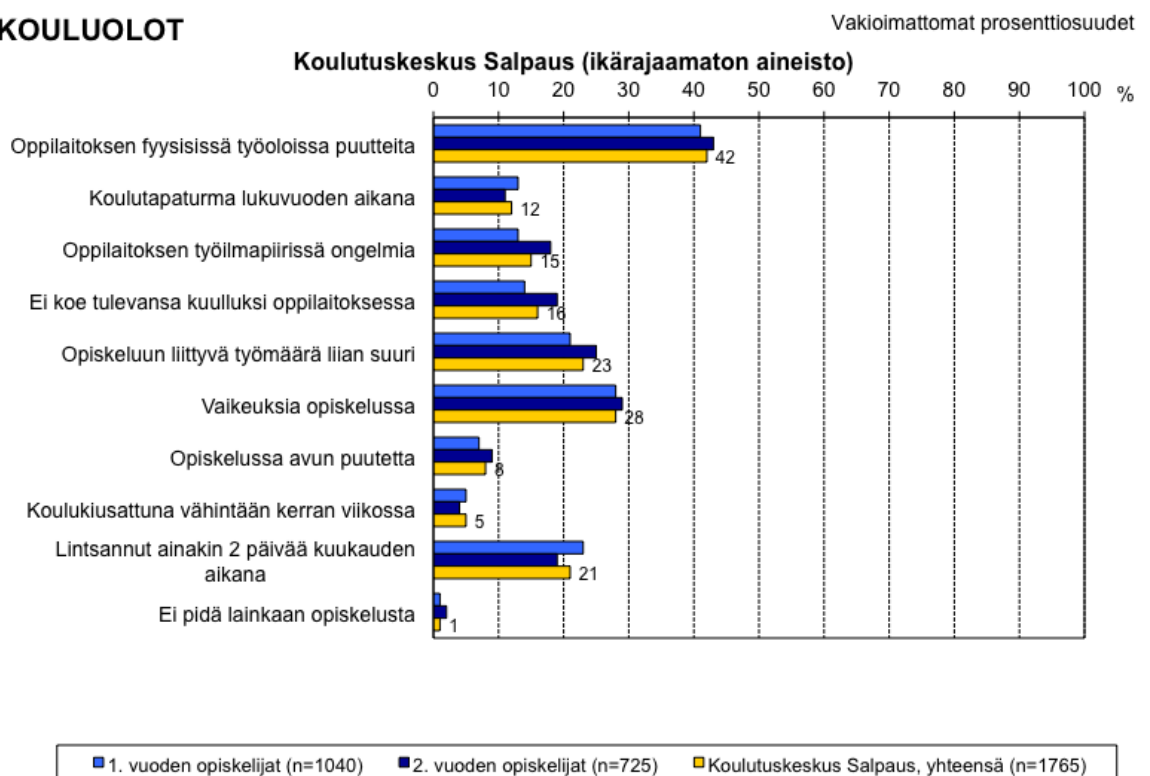
Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) tekemä kouluterveyskysely on valta-
kunnallinen tutkimus, jota on toistettu vuodesta 1995 lähtien. Kouluterveys-
kyselyllä kerätään tietoa nuorten elin- ja kouluoloista, terveydestä sekä opiskelija-
huollosta. Kysely tehdään eri puolilla Suomea ja tiedot kerätään samoissa kunnis-
sa ja samoissa oppilaitoksissa joka toinen vuosi. (Lommi, Luopa, Puusniekka,
Roine, Vilkki, Jokela, Kinnunen 2011, 7.) Kouluterveyskysely laajeni vuonna
2008 ammatillisiin oppilaitoksiin, jolloin ammatillisen koulutuksen järjestäjillä oli
mahdollisuus saada tietoa omien opiskelijoidensa elinoloista, opiskelun olosuh-
teista, terveydestä, terveystottumuksista, terveysosaamisesta sekä opiskelijahuol-
lost opiskelijoiden näkökulmasta katsottuna. (Kotamäki, Niemi, Sirkiä, Virnes,
Räisänen, Hietala 2010, 96.)

Koulutuskeskus Salpauksessa toteutettiin kouluterveyskysely nuorisoasteen tut-
kintoon johtavassa koulutuksessa huhtikuussa 2008. Kysely suunnattiin 2. ja 3.
vuoden opiskelijoille. Vastausprosentti oli 56,2 %. (Murtorinne 2011.) Kouluter-
veyskyselyn Salpaustasoiset tulokset toimitettiin johtoryhmälle, esimiehille ja
opiskelijahuoltohenkilöstölle ja paikkakunta- / koulutusalaakohtaiset tulokset toi-
mitettiin kuraattoreille ja vietiin opiskelijaryhmiin. Tuloksia käsiteltiin myös
opiskelijahuoltotyöryhmissä. (Murtorinne 2011.) Päijät-Hämeen toisen asteen
ammatillisista opiskeijoista suurin osa opiskelee Koulutuskeskus Salpauksessa,
siksi työmme kannalta on tärkeä tarkastella sekä Päijät-Hämeen että Koulutuskes-
kus Salpauksen kouluterveyskyselyiden tuloksia.

2.5.1 Kouluolot

Keskeistä hyvinvoinnin edistämisessä on nuorten opiskelutaitojen vahvistaminen sekä opiskeluun liittyvissä vaikeuksissa auttaminen. Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan vaikeuksia aiheuttivat itselle parhaan opiskelutavan löytäminen, omatoimisuutta vaativien tehtävien tekeminen, kotitehtävien tekeminen sekä kokeisiin valmistautuminen. Liian suuret vaatimukset ja liialliseksi koettu työmäärä aiheuttavat usein stressiä, psykosomaattista oireilua ja heikentävät opiskelumotivaatiota. Päijät-Hämeen ammattiin opiskelevista 24 prosenttia koki, että opettajat odottavat heiltä liikaa koulussa. Työmäärää piti liian suurena 23 prosenttia. Joka viides Päijät-Hämäläinen nuori koki saavansa vain harvoin, tai ei ollenkaan, apua opiskeluun liittyvissä ongelmissa koulusta tai oppilaitoksesta. (Lommi ym. 2011, 47- 48.)

KOULUOLOT

Ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat

Stakes: Kouluterveyskysely

Kuvio 2. Kouluolot. Koulutuskeskus Salpauksen kouluterveyskyselyn tulokset.

Päijät-Hämeen ammattiin opiskelevien mielestä puutteet oppilaitoksen fyysisissä työoloissa ovat lisääntyneet ja Salpauksen opiskelijoista 42 prosenttia piti oppilaitoksensa työoloja puutteellisina (kuvio 2). Eniten opiskelua haittasivat huono ilmanvaihto, sopimaton lämpötila ja epämukavat kalusteet. Opiskeluyhteisön ja ympäristön terveyden ja turvallisuuden edistäminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä. (Lommi ym. 2011, 32, 46, Murtorinne 2011.)

Kouluterveyskyselyn mukaan nuorten osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksissa on vielä parannettavaa. Päijät-Hämeen ammattiin opiskelevista lähes puolet ei tiennyt, miten vaikuttaa oman oppilaitoksensa asioihin ja kolmasosa koki, ettei heidän mielipiteitään oteta huomioon koulutyön kehittämisessä. Opiskelijoiden epäoikeudenmukaista kohtelua esiintyi Päijät-Hämeessä 22 prosentin mielestä. Salpauksen opiskelijoista 15 prosenttia koki, että oppilaitoksen työilmapiirissä oli ongelmia (kuvio 2). (Lommi ym. 2011, 46, Murtorinne 2011.)

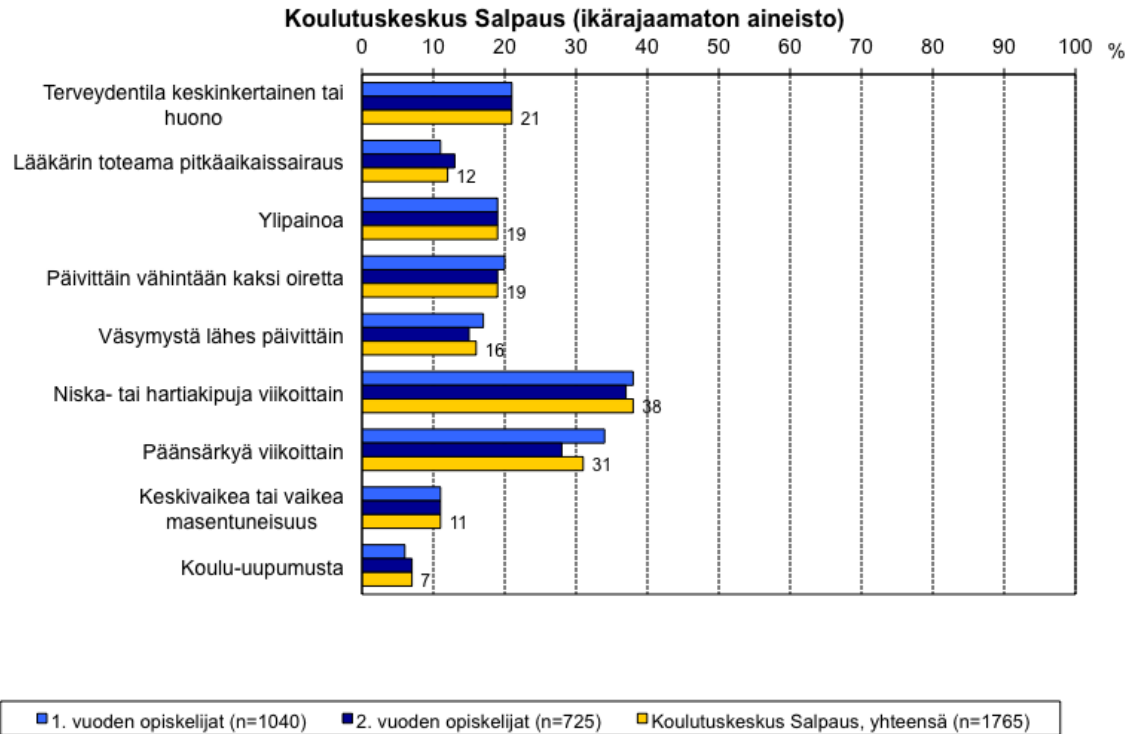
Kouluterveyskyselyn mukaan koulukiusaamista esiintyy yhtä yleisesti kuin vuosikymmenen alussa. Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan yleisimpiä kiusaamisen muotoja ovat nimittely, naurunalaiseksi tekeminen, kaveriporukan ulkopuolelle jättäminen sekä valheiden levittäminen loukkaamistarkoituksessa. Koulukiusatuksi joutui Päijät-Hämäläisistä ammattiin opiskelevista viikoittain neljä prosenttia. Kolme neljästä Päijät-Hämäläisestä opiskelijasta ilmoitti, ettei kiusaamiseen puuttunut kouluhenkilöstön toimesta. (Lommi ym. 2011, 46.)

2.5.2 Koettu terveys

Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan valtaosa Päijät-Hämeen opiskelijoista kokee terveydentilansa hyväksi ja kokemus hyvästä terveydestä yleistyi viime kyselyvuoteen verrattuna. Salpauksen opiskelijoista 21 prosenttia koki terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi (kuvio 3). Päivittäin koettu väsymys väheni edelliskyselystä. Nuorten masentuneisuus on pysynyt yhtä yleisenä läpi 2000-luvun. Masentuneisuutta on 12 prosentilla Päijät-Hämäläisistä ammattiin opiskelevista, ja 11 prosentilla Salpauksen opiskelijoista. (Lommi ym. 2011, 34, 42, Murtorinne 2011.)

TERVEYS

Vakioimattomat prosenttiosuudet

Ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. vuoden opiskelijat

Stakes: Kouluterveyskysely

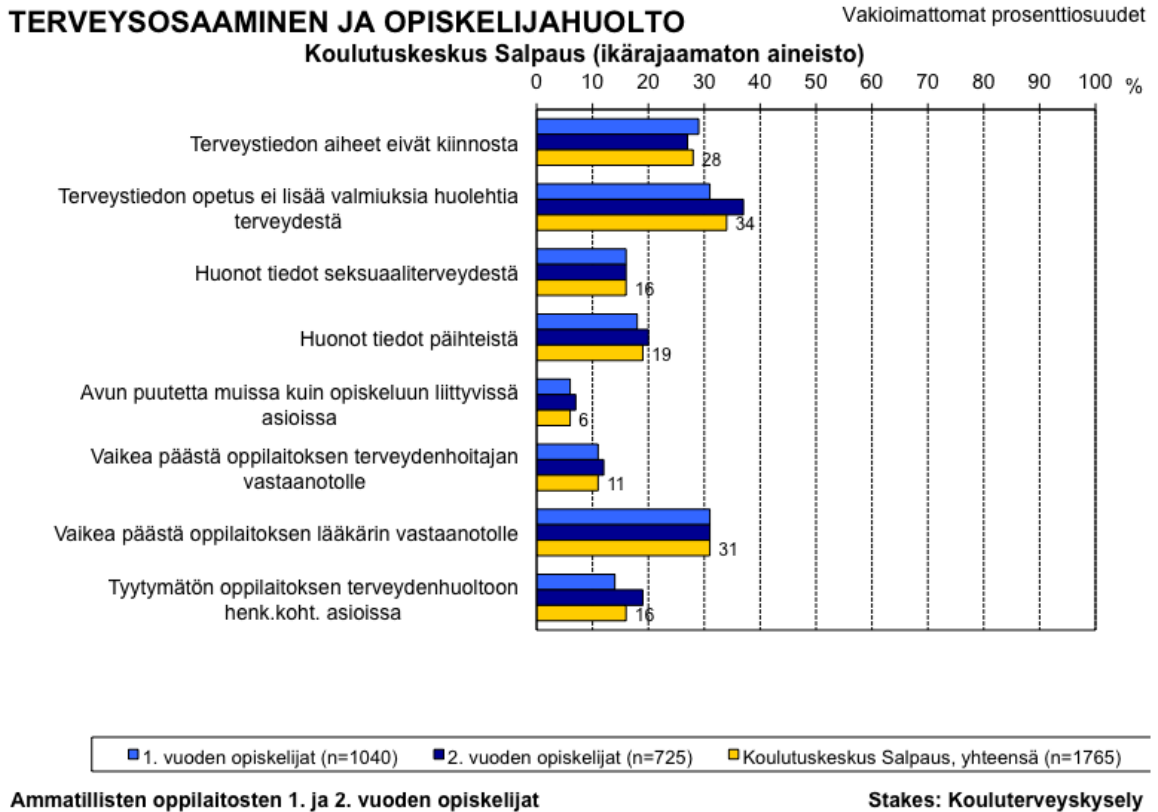
Kuvio 3. Terveys. Koulutuskeskus Salpauksen kouluterveyskyselyn tulokset.

Opiskelijan päihteiden käyttö voi näkyä esimerkiksi toistuvina poissaoloina, myöhästelyinä, tehostomuutena tai opintojen viivästymisenä. Päihdeongelmaan liittyy usein myös muita psykososiaalisia ongelmia, jotka voivat haitata opintoja. Kouluterveyskyselyn mukaan nuorten asenteet päihteiden käyttöä kohtaan ovat muuttuneet selvästi sallivampaan suuntaan 2000-luvun puolivälistä alkaen. Laittomien huumeiden kokeilu on yleistynyt ja vuonna 2010 laittomia huumeita oli kokeillut 23 prosenttia Päijät-Hämeen ammatillisista opiskelijoista ja 24 prosenttia Salpauksen opiskelijoista. Nuorten tupakointi ja alkoholin käyttö ovat kuitenkin vähentyneet 2000-luvun alusta. Vuonna 2010 vähintään kerran kuussa itsensä humalaan joi 39 prosenttia Päijät-Hämeen ammattiin opiskelevista, Salpauksen opiskelijoista 38 prosenttia. Viikoittain alkoholia käytti 24 prosenttia Päijät-Hämeen ammattiin opiskelevista ja päivittäin tupakoivia oli 40 prosenttia. (Lommi ym. 2011, 43-44, Murtorinne 2011.)

2.5.3 Kokemus opiskelijahuollon tuesta

Kouluterveyskyselyn tulokset osoittavat, että nuorilla on monenlaisia tuentarpeita. Niitä on sekä nuorten omien voimavarojen, opiskeluympäristön että opetustoiminnan osalta. Oppimismahdollisuuksien vahvistaminen edellyttää sekä fyysisen työympäristön että työilmapiirin kehittämistä yhteisöllisyyttä ja nuorten vaikutusmahdollisuuksia lisäävään suuntaan. Nuorille tulee tarjota riittävästi ohjausta ja tukea opiskeluun liittyvissä ongelmissa sekä oman elämän hallinnassa. Nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kuuluu oppilaitoksen tehtäviin opettamisen ohella. (Lommi ym. 2011, 47.)

Opiskelijahuollon palveluiden järjestämisessä on suuria puutteita. Kouluterveydenhoitajalle, koululääkärille ja koulupsykologille pääsy oli vaikeutunut kouluterveyskyselyn edelliskertaan verrattuna. Salpauksen opiskelijoista 31 prosenttia koki koululääkärille pääsyn olevan vaikeaa ja 16 prosenttia opiskelijoista oli tyytymätön oppilaitoksen terveydenhuoltoon henkilökohtaisissa asioissa (kuvio 4). (Lommi ym. 2011, 48, Murtorinne 2011.)

Kuvio 4. Terveysosaaminen ja opiskelijahuolto. Koulutuskeskus Salpauksen kouluterveyskyselyn tulokset.

Kouluterveyskyselyn tulosten pohjalta Koulutuskeskus Salpauksen huolenaiheiksi nousivat ammatillisten opiskelijoiden keskimääräistä huonompi terveys, riskikäyttäytyminen sekä oireilevat tytöt. Myös päihteiden käyttö on huolestuttavan yleistä ja arjessa läsnä oleva väkivalta. (Murtorinne 2011)

2.6 Politiikkaohjelmat ja kehittämissuunnitelmat

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman (2007) painopisteinä ovat ennaltaehkäisevä työ sekä varhainen puuttuminen. Ohjelmalla tuetaan lasten, nuorten ja perheiden arjen hyvinvointia, vähennetään syrjäytymistä sekä lisätään lasten ja nuorten osallistumista ja kuulemista. Näillä toimilla vähennetään pahoinvoinnista aiheutuvia kustannuksia. Politiikkaohjelman tavoitteena on edis-

tää lasten ja nuorten mielipiteiden kuulemista ja vaikuttamismahdollisuuksia, osallisuutta sekä kansalaistaitoja. Näin herätetään nuorissa kiinnostusta yhteiskunnassa toimimiseen sekä politiikkaan. Lasten ja nuorten mielipiteiden kuulemiselle sekä osallistumiselle on politiikkaohjelman mukaan liian vähän mahdollisuuksia. Kansainvälisesti vertailtuna suomalaiset lapset ja nuoret kokevat vaikutusmahdollisuutensa kouluissa ja oppilaitoksissa vähäisiksi. (Hallituksen politiikkaohjelma 2007, 1, 4.)

Nuorten osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksien lisäämiseksi nuorten mielipiteitä tulee huomioida entistä paremmin erilaisten palveluiden kehittämisessä ja arjen käytännöissä. Lisäksi osallistumisen rakenteiden vahvistaminen esimerkiksi oppilaitoksissa ja kuntatasolla on tärkeää. Lisäämällä nuorten vaikutusmahdollisuuksia ja heidän osallistumistaan (mm. oppilaitosten toiminnan suunnitteluun, toteutukseen sekä arviointiin) pyritään lapsilähtöisempään yhteiskuntaan. Nuorten mielipiteiden huomioon ottamista lisätään myös sosiaali- ja terveystalveissa sekä niiden kehittämisessä ja yhdyskuntasuunnittelussa. (Hallituksen politiikkaohjelma 2007, 4.)

Tukemalla peruskoulun lopettavien oppilaiden siirtymistä toiselle asteelle ehkäistään syrjäytymistä. Syrjäytymisen ehkäisemiseksi edistetään myös elämänhallintataitoja ja motivoidaan nuoria koulutukseen, lisäksi tuetaan harrastamista sekä panostetaan nuorten hyvinvointia tukevan ympäristön suunnitteluun. (Hallituksen politiikkaohjelma 2007, 8-9.)

”Koulutus ja tutkimus vuosina 2007–2012”- kehittämissuunnitelma perustuu pääministeri Matti Vanhasen II hallituksen hallitusohjelmassa asetettuihin koulutus- ja tiedepoliittisiin tavoitteisiin. Suunnitelmassa kehittämisen painopisteinä ovat mm. tasa-arvoisten koulutusmahdollisuuksien toteutumisen, koulutuksen korkean laadun ja osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen sekä osaavien opettajavoimien turvaaminen. Kehittämissuunnitelmakaudella 2007–2012 sekä sen jälkeen väestömuutos aiheuttaa merkittäviä haasteita koulutusjärjestelmän kehittämiseksi kun esimerkiksi toiselle asteelle siirtyvien ikäluokkien määrä kääntyy laskuun suunnitelmakauden lopulla. Suuret muutokset nuorissa ikäluokissa edellyttävät kehittämistoimia oppilaitos- ja korkeakouluverkkoon. Koulutuksen

tasa-arvoinen saatavuus pyritään säilyttämään koulutuksen laatua ylläpitäen ja kehittäen. (Opetusministeriö 2007, 2, 5-7.)

Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden osuus on nuorissa ikäluokissa aiempaa pienempi. Tämä johtuu korkea-asteen koulutuksen laajentumisesta ja nuorisoikäluokkien aiempaa suuremmasta siirtymisestä korkea-asteen opintoihin. Toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneiden osuudessa tavoitteena on säilyttää nykytaso 45 prosenttia vuoteen 2015 mennessä ja tutkinnon suorittaneiden kasvattaminen vuoteen 2020 mennessä. Tavoitteena on, että suurempi osa sellaisista nuorista, jotka eivät nyt suorita mitään toisen asteen tutkintoa, suorittaisivat ammatillisen tutkinnon. (Opetusministeriö 2007, 8, 12–13.)

Koulutusvalintojen tulisi tukea nuorten henkilökohtaista kasvua ja omatahtista kehittymistä. Koulutusjärjestelmän toimintaa tehostamalla pyritään edesauttamaan yksilöiden menestystä opinnoissa ja myöhemmässä elämässään. Tällä hetkellä ns. laskennallinen läpäisy on ammatillisessa peruskoulutuksessa noin 70 prosenttia. Syrjäytymisen vähentämiseksi ja koulutusjärjestelmän tehokkuuden kasvattamiseksi tulisi kehittämissuunnitelman mukaan parantaa kaikkien koulutusasteiden läpäisyä ja vähentää keskeyttämistä. Keskeyttämisen vähentämiseksi kehitetään mm. opinto-ohjausta, koulutusta koskevaa tiedotusta ja neuvontaa, opiskelun henkilökohtaistamista ja opintojen seurannan järjestelmiä sekä opiskeluterveydenhuoltoa. (Opetusministeriö 2007, 19–20.)

Ammatillisen koulutuksen palvelukyvyyn vahvistaminen edellyttää, että koulutuksen järjestäjillä on kokonaisstrategia, jonka puitteissa toimintaprosesseja kehitetään asiakkaiden tarpeiden pohjalta. Keskeisiä kehittämiskohteita ovat mm. koulutustarpeiden ennakointi, laajenevan asiakaskunnan yksilöllisten koulutustarpeiden huomioon ottaminen koulutuspalveluiden suunnittelussa ja toteuttamisessa sekä laadunhallinta ja opetushenkilöstön osaamisen hyödyntäminen ja kehittäminen. (Opetusministeriö 2007, 23.)

Opetusministeriön kehittämissuunnitelman mukaan työelämän tarpeisiin vastaaminen edellyttää, että ikäluokasta mahdollisimman moni suorittaa ammatillisesti eriytyneen koulutuksen. Ammatillisten perustutkintojen suorittamismahdollisuuk-

sia on siksi tarpeen monipuolistaa. Ensisijaisena tavoitteena on edistää perustutkintojen suorittamista. Ammatillisen perustutkinnon suorittamista edistetään tuloksellisuuselementtien avulla sekä laajentamalla työpaikalla tapahtuvaa koulutusta. Kehittämissuunnitelman mukaan siirtymistä perusopetuksesta toisen asteen koulutukseen tuetaan edelleen. Onnistuneiden koulutusvalintojen varmistaminen edellyttää mm. haku- ja valintamenettelyjen sekä ohjauksen ja tiedottamisen kehittämistä. (Opetusministeriö 2007, 39–40, 47.)

3 KEHITTÄMISHANKKEEN TIETOPERUSTA

3.1 Opiskelijan hyvinvointi

Hyvinvoinnin määritelmiä on useita ja hyvinvoinnilla voidaan tarkoittaa objektiivisesti arvioitavia asioita tai subjektiivisia asioita. Objektiivisia asioita ovat elintaso ja varallisuus ja subjektiivisia asioita ihmisen oma kokemus hyvästä olost ja onnellisuudesta. Erik Allardtin (1976) mukaan hyvinvointi on tila, jossa ihmisellä on mahdollisuus saada keskeisimmät tarpeensa (elintaso, yhteisyysuhteet ja itsensä toteuttaminen) tyydytetyiksi. Allardtin mukaan edellä mainitut keskeiset tarpeet muuttuvat yhteiskunnan ja elinolosuhteiden muuttumisen myötä. Amartya Senin (1997) määrittelee hyvinvoinnin syntyvän ihmisen toiminnoista ja varsinkin mahdollisuuksista niihin. Hyvinvointiin kuuluu mahdollisuus toteuttaa itseään ja toiveitaan erilaisten voimavarojen esimerkiksi työn, osaamisen, terveyden ja ystävien turvin. (Laine, Ruishalme, Salervo, Siven, Välimäki 2009,124.)

Saaren (2011) mukaan hyvinvointia voi myös lähestyä ihmisten elinolosuhteiden, resurssien ja arjen toiminnan näkökulmasta. Tässä yhteydessä arjella tarkoitetaan elämää joka muodostuu harrastuksista, kotielämästä sekä ansiotyöstä tai opiskelusta. Tavoitteena arjen toiminnassa on hyvinvointi eli tarpeiden tyydyttäminen. (Saari 2011, 243.) Hyvinvointi käsitteenä ymmärretään usein subjektiiviseksi tuntemukseksi ja se on riippuvainen ihmisen sen hetkisestä mielentilasta. Kokemus hyvinvoinnista on kiinteästi yhteydessä ihmisen voimaantumisen tunteeseen, jolloin hän kokee kontrolloivansa omaa elämäänsä. (Sulander & Romppanen 2007, 14.)

Saaren (2011, 245) mukaan nykyisin hyvinvoinnissa on keskeistä yhteisöllisyys ja elämän merkityksellisyys. Laine ym. (2009) määrittävät hyvinvoinnin kokemuksen aina yksilölliseksi, mutta arvioidessaan omaa hyvinvointiaan ihminen saattaa verrata sitä toisiin ihmisiin tai ryhmään johon kuuluu. Ihminen myös arvioi hyvinvointiaan suhteessa omiin aiempiin olosuhteisiinsa ja tulevaisuuden odotuksiin joita hänellä on hyvinvoinnistaan. (Saari 2011, 245, Laine, Ruishalme, Salervo, Siven, Välimäki 2009,124–125.)

Honkanen & Suomala (2009, 11) määrittävät opiskelijan hyvinvoinnin koostuvan useasta eri osatekijästä, joita ovat henkilökohtainen hyvinvoinnin tunne, psyykinen ja fyysinen terveys, kunnolliset elinolot (asuminen, työ ja toimeentulo) sekä sosioemotionaaliset suhteet (kuvio 5). He korostavat erityisesti sitä, että hyvinvoinnin määritelmä on henkilökohtainen ja että ihminen on psykofyysinen kokonaisuus, jolle psyykinen, fyysinen ja sosioemotionaalinen olotila vaikuttaa oppimiseen ja oppimiskykyyn. (Honkanen, Suomala 2009, 11.)

Kuvio 5. Opiskelijan hyvinvoinnin osatekijät
(Honkanen & Suomala 2009, 11)

Opiskelijan hyvinvointia ja oppimista edistää oppilaitoksessa viihtyminen. Kun opiskelija voi hyvin, hän oppii ja voimaantuu, sekä hänen osallisuutensa kasvaa. Voimaantuminen tarkoittaa vahvaa sisäistä voimantunnetta eli sitä, miten ihminen luo voimaa itselleen. Voimaantuminen on henkilökohtainen ja yhteisöllinen prosessi ja se on yhteydessä ihmisen hyvinvoinnin tunteeseen. (Honkanen & Suomala 2009, 10.)

Opiskeluhyvinvointia on vaikea määritellä ja erottaa opiskelijan kokonaisyhyvinvoinnista. Kokonaisyhyvinvointi opiskelussa voi tarkoittaa opiskelukyvyn lisäksi subjektiivista hyvinvoinnin kokemusta, johon opiskelukyvyn eri osatekijöiden lisäksi vaikuttavat myös yhteiskunnan asettamat reunaehdot (mm. koulutusjärjestelmä, hyvinvointipalvelut, vapaa-aika, media, sosiaaliset verkostot ja järjestöt.) (Sulander & Romppanen 2007, 98–99.)

Opiskelijoiden hyvinvointi on ollut viime aikoina runsaasti esillä, mutta huolimatta lisääntyneestä tarpeesta ja halusta edistää opiskelijoiden terveyttä ja hyvinvointia, vertailukelpoista tietoa on saatavissa erittäin vähän (Opetushallitus 2009, 4–5). Lappalainen & Kuittinen (2008) ovat sitä mieltä, että kouluun sijoittuvissa opiskelijoiden hyvinvointitutkimuksissa on keskitytty pääsääntöisesti kouluviihtyvyyteen ja koulumenestyksen tarkasteluun. Tutkimusten tulokset kertovat osin ristiriitaista viestiä opiskelijoiden hyvinvoinnista, sillä esimerkiksi viihtyminen ja koulumenestys eivät kulje käsi kädessä. (Lappalainen & Kuittinen & Meriläinen 2008, 56.)

Hyvinvoiva opiskelija suorittaa opintonsa ajallaan ja valmistuu hyvin tuloksin. Edellytyksenä tälle on opintojen riittävä ohjaus ja laadukas opetus ja näiden lisäksi hyvin toimivat ja riittävät opiskeluterveydenhuoltopalvelut, mielenterveyspalvelut sekä koulu yhteisön tuki. (Buss, Karkkunen, Lehtinen, Nordlund, Taskila 2008, 5.) Opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on laajentanut opiskelijoista huolehtivien määrää ja opettajien rinnalle on noussut useita asiantuntijoita: terveydenhoitajia, kuraattoreita, psykologeja ja sosiaalityöntekijöitä. Kodin ja oppilaitoksen yhteistyöhön on myös kiinnitetty erityistä huomiota ja yhteisenä haasteena on kodin, koulun, useiden ammattiryhmien ja myös useiden hallinnonalojen yhteistyö. (Opetushallitus 2009, 4.)

3.1.1 Opiskelukyky

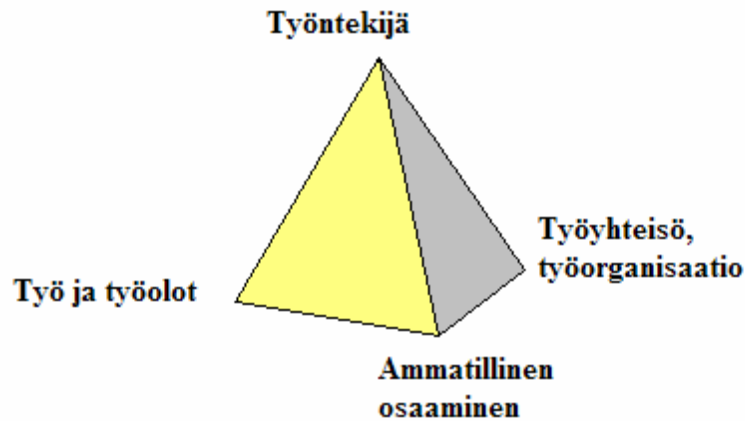
Opiskelukyky on opiskeluhyvinvointia suppeampi ilmiö, ja se voidaan määritellä kokemuksellisena fyysisen ja psyykkisen hyvinvoinnin tilana, kokemuksena omasta itsestä oppijana, myönteisenä opiskeluasenteena, sisäisenä pystyvyyden tunteena, päämäärätietoisena opiskeluprosessin hallintana sekä opiskelijan tietona siitä, että oppimista tapahtuu ja opiskelu sujuu. Hyvään opiskelukykyyn tarvitaan terveyttä ja hyvinvointia tukevien rakenteiden ja toimintatapojen kehittämistä eikä hyvää opiskelukykyä takaa pelkästään opiskelijan terveydestä huolehtiminen. (Sulander & Romppanen 2007, 94–95.) Opiskelukykyä tukevat hyvät voimavarat, turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö, opiskelutaidot sekä riittävä opetus- ja ohjaustoiminta. (Lommi ym. 2011, 42.)

Opiskelukyvyn keskeinen rakentava tekijä on pätevä ja asiantunteva opetus- ja ohjaustoiminta, mihin kuuluu riittävä vuorovaikutus opettajan ja opiskelijan välillä ja palautteen anto sekä arviointi. Opiskelukyvyn puute on käytännössä merkinnyt eri ammattiryhmille erilaisia asioita ja se on käsitetty suppeasti vain mielen-terveyden tai opiskelumotivaation ongelmaksi. (Kunttu, Komulainen, Makkonen, Pynnönen 2011, 34–35.)

Työterveyslaitoksella käynnistyi vuonna 2002 nuoret ja työ – toimintaohjelma, joka suunnattiin 15–29 –vuotiaisiin nuoriin, ja jonka tavoitteena oli parantaa nuorten terveyttä sekä työ- ja toimintakykyä. Toimintaohjelman valtakunnallisen tuki – ja seurantaryhmän jäsenet esittivät toiveen määritellä opiskelukyvyn käsite työkyvyn tetraedmallista johdettuna. Näin syntyi ”Hyvinvointi koulutyössä ja opiskelussa” – ohjelmahanke tarpeesta kehittää oppilaitoksia vastaavasti kuten työpaikkojakin on kehitetty. Työterveyslaitoksella on työhyvinvointiin liittyvää tutkimustietoa ja osaamista, jonka levittämistä oppilaitosten tietoon pidettiin tarpeellisena. (Sulander & Romppanen 2007, 2.)

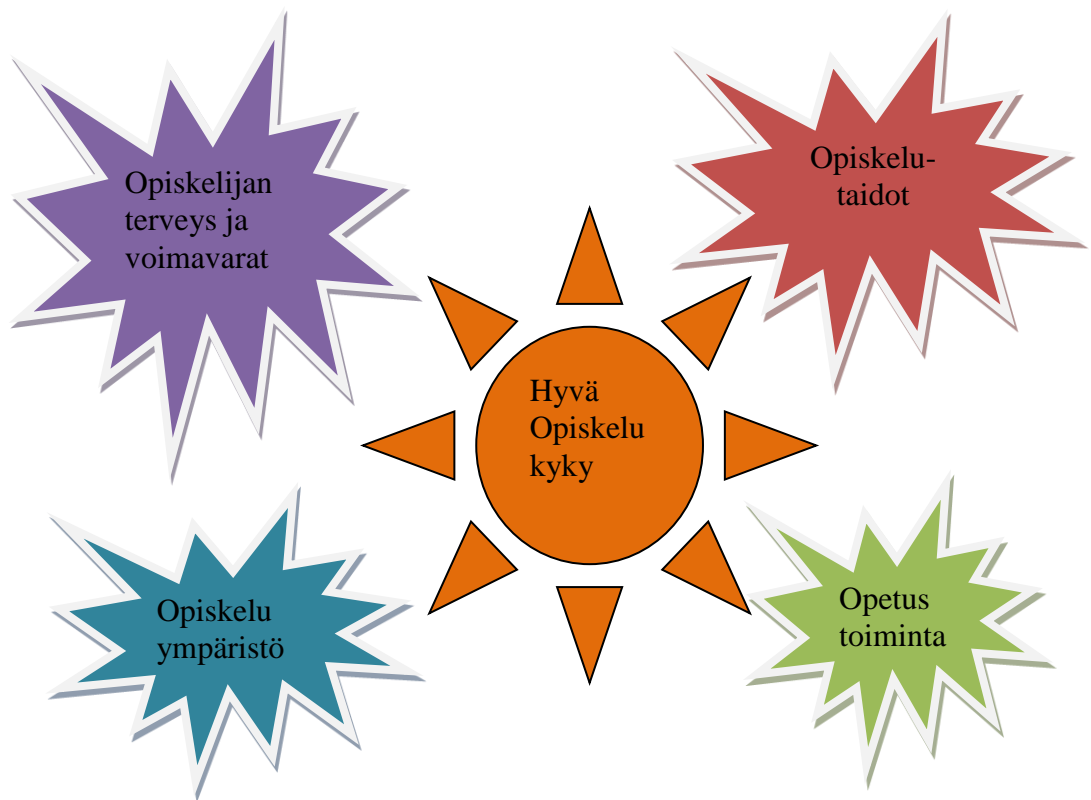
Tavoitteena hankkeessa oli tutkittuun tietoon perustuva opiskeluhyvinvointia kartoittavan työkalun kehittäminen eri toimijoiden yhteiskäyttöön oppilaitoksissa. Työkalun avulla oli tarkoitus saada selville opiskeluhyvinvoinnin kriittiset ja ke-

hittämistä edellyttävät tekijät sekä luoda opiskelijoita osallistavia toimintatapoja ja – kulttuureja oppilaitoksiin. (Sulander & Romppanen 2007, 2-3, 9.)

Kuvio 6. Työkyvyn tetraedrimalli

Työterveyslaitoksella kehitetty työkyvyn tetraedri-malli nousi hankkeen tavoitteiden mukaisesti teoreettiseksi viitekehyykseksi. Oletuksena oli, että työelämällä ja opiskelulla on paljon yhteisiä piirteitä. Opiskelu on opiskelijan työtä ja opiskelijat tarvitsevat opiskelukykyä, kuten työntekijät tarvitsevat työkykyä. (Sulander & Romppanen 2007, 95.) Opiskeluun voidaan siksi soveltaa osittain samoja henkisen hyvinvoinnin suosituksia kuin työelämään. Ilmapiirillä on suuri merkitys opiskelijoiden hyvinvoinnille. Hyvinvoivaan kouluyhteisöön pätevät samat asiat kuin hyvinvoivaan työyhteisöön; sinne tullaan hyvillä mielin ja sieltä lähdetään hyvillä mielin, kukin on voinut toteuttaa itseään ja saanut siitä korvauksen (opintosuoritukset, palaute), omiin tehtäviin on voinut vaikuttaa ja tehtäville annetut resurssit ovat olleet kunnossa. (Buss, Karkkunen, Lehtinen, Nordlund, Taskila 2008, 26.) Suurimmaksi erottavaksi tekijäksi työn ja opiskelun välillä muodostui se, että opiskelussa korostuu opetustoiminnan, eli opetuksen ja ohjauksen, merkitys. Näin syntyi työkyvyn tetraedri-mallista kehitettyyn opiskelutetraedriin yksi neljästä ulottuvuudesta. Muut ulottuvuudet noudattavat työkyvyn tetraedria: Opiskelijan terveys ja voimavarat, opiskelutaidot ja opiskeluympäristö. (Sulander & Romppanen 2007, 95.)

Kuvio 7. Hyvän opiskelukyvyyn malli
(Sulander & Romppanen 2007, 94.)

Hyvän opiskelukyvyyn mallissa on neljä tekijää, jotka ovat opiskelijan terveys ja voimavarat, opiskelutaidot, opiskeluympäristö ja opiskelutoiminta. Opiskelijan terveys ja voimavarat koostuvat opiskeluasenteesta, elintavoista, läheistuesta, pysyvyydestä ja terveyden kokemisesta. Opiskelutaidot (opiskelutapa, oppimistyyli, ulkoiset vetovoimatekijät, tiedon löytäminen, ajankäyttö ja kiire sekä sisäinen oppimisylläke) liittyvät kiinteästi hyvään opiskelukykyyn. Opiskeluympäristöön vaikuttavat viihtyvyys, reiluus, oikeudenmukaisuus, fyysiset ympäristötekijät ja turvallisuus. Opetustoiminta hyvän opiskelukyvyyn mallissa koostuu pätevistä ohjauksesta, pedagogisesta pätevyydestä, opiskelumenestyksestä, omaan opiskeluun vaikuttamisesta, opetuksen suunnittelusta ja toteutuksesta, opiskelijayhteisöllisyydestä ja ohjausresurssien hyödyntämisestä. (Sulander & Romppanen 2007, 91- 94.)

Opiskelukyky on moniulotteinen teoreettisten käsitteiden muodostama rakennelma, jossa eri tekijöiden voidaan olettaa olevan keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Vaikka tutkimuksellisesti ei eri tekijöiden keskinäisiä yhteyksiä ole vielä todennettu, antaa kuitenkin opiskelukyvyn teoreettinen malli mahdollisuuden tarkastella opiskelukykyä toiminnallisena kokonaisuutena ja sitä voi verrata teoreettisena lähtökohtana olevaan työkyvyn tetraedrimalliin. Yhteisiä tekijöitä opiskelukyky- ja työkykykäsitteille ovat laaja-alaisuus sekä se, että hyvän työkyvyn käsite sisältää työyhteisö-, työympäristö- ja työntekijän voimavaratekijöitä kuten opiskelukyky sisältää opiskeluyhteisöön, opetustoimintaan ja opiskelijan sisäisiin voimavaroihin liittyviä tekijöitä. (Sulander & Romppanen 2007, 94.)

Opiskelukyky on toiminnallinen kokonaisuus, jossa eri osatekijät vaikuttavat toisiinsa. Elämäntilanteen tilapäisesti heikentäessä persoonallisia voimavaroja auttavat opiskelijaa hyvä opetus, hyvät opiskelutaidot ja tukea antava vuorovaikutuksellinen opiskeluyhteisö. Opiskelijan opiskelukykyä voidaan edistää vaikuttamalla opiskelukyvyn kaikkiin ulottuvuuksiin ja niissä tunnistettaviin tekijöihin. (Kunttu, Komulainen, Makkonen, Pynnönen 2011,35.)

Oppilaitoksissa opiskelukykyä tukevaa toimintaa tulee kohdistaa opiskelijan yksilöllisen terveyden ja voimavarojen vahvistamiseen, opetuksen ja ohjauksen kehittämiseen, opiskelijan opiskelutaitojen parantamiseen, fyysisen ja psykososiaalisen opiskeluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden edistämiseen. Opiskeluyhyvinvointi on tulosta siitä, että opiskelija kokee opiskelunsa sujuvan, jolloin opiskelukyvyn eri ulottuvuudet ovat hänelle olemassa, käytettävissä ja toteutuvat opiskelun kaikissa vaiheissa tukien opiskelijan oppimiselle asettamien tavoitteiden toteutumista. (Sulander & Romppanen 2007, 99.)

Tutkimustulosten valossa opiskelukyvyn tarkastelu osoittaa, että toisen asteen opiskelijat kaipaavat opiskelukykyänsä vahvistamiseksi tukea omien voimavarojen, opiskelutaitojen, opiskeluympäristön ja opetustoiminnan kohentamiseen. (Kunttu, Komulainen, Makkonen, Pynnönen 2011,40.)

3.2 Opiskelijahuolto

Opiskelijahuollolla tarkoitetaan oppilaan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. (630 / 1998, 37§). Myös Koulutuskeskus Salpauksen pedagogisen strategian (2010) mukaan opiskelijahuolto on hyvän oppimisen, psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä, ylläpitämistä ja niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa. Lisäksi opiskelijahuolto on psyykkisiä, sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia sekä oppimisvaikeuksia ehkäisevää ja korjaavaa toimintaa.(Laki ammatillisesta koulutuksesta, Koulutuskeskus Salpauksen pedagoginen strategia 2010, 58.)

Kotamäki ym. (2010) määrittävät opiskelijahuollon pyrkimykseksi ehkäistä ja tunnistaa kehityksen ja oppimisen esteitä sekä löytää näihin ongelmiin ratkaisuja. Honkanen & Suomala (2009) näkevät puolestaan opiskelijahuollon tarkoittavan ennaltaehkäisevän toiminnan lisäksi myös opiskelijan ja vanhempien tukena olemista opiskeluun ja oppimiseen liittyvissä kysymyksissä. (Kotamäki ym. 2010, 20, Honkanen & Suomala 2009, 5.)

Opiskelijahuollon tavoitteena on luoda turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö ja edistää oppilaitostyön yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja viihtyisyyttä. Laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998) ja ammatillisten perustutkintojen perusteissa (Opetushallitus 2008) on säädetty ja määrätty opiskelijahuollon järjestämisestä ja opiskelijoiden oikeudesta turvalliseen opiskeluympäristöön. Opiskelijahuollon tavoitteena on myös edistää oppilaitosyhteisön hyvinvointia sekä luoda turvallinen ja terveellinen opiskeluympäristö. Lisäksi tavoitteena on suojata mielen terveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä. (Väyrynen, Saaristo, Wiss, Rigoff (toim.) 2009, 17, Opetushallitus 2009, 17.)

Koulutuskeskus Salpauksessa opiskelijahuollon tavoitteena on opiskelijan persoonallisen kasvun tukeminen sekä tasapainoisen kehityksen tukeminen ammattilaiseksi. Välittämisen kulttuurin edistäminen oppilaitoksessa on opiskelijahuollon tärkeä tehtävä. Opiskelijahuollolla pyritään riittävän ajoissa ehkäisemään, havaitsemaan ja puuttumaan oppimisen esteisiin, oppimisvaikeuksiin sekä muihin on-

gelmiin. Näin pyritään ehkäisemään myös koulutuksen keskeytymistä. (Koulutuskeskus Salpauksen pedagoginen strategia 2010, 58.) Opiskelijahuoltoon kuuluu olennaisesti ennaltaehkäisevä työ, kriisityö, huolen puheeksi ottaminen sekä ongelmiin puuttuminen. Tärkeä tavoite on, että se, kenelle opiskelijan kanssa toimivalle nousee huoli opiskelijasta, ottaa asian esille, ja reagoi siihen mahdollisimman nopeasti. (Honkanen & Suomala 2009, 41–42.)

Kotamäen ym. (2010) mukaan turvallisuutta, terveyttä ja sosiaalista vastuuta sekä mahdollisuutta vastata yksilöllisiin tarpeisiin ja oppimisvaikeuksiin voidaan edistää opiskelijahuollon avulla. Opiskelijoiden osallisuutta oman yhteisönsä hyvinvoinnin lisäämisessä on myös oleellista. (Kotamäki ym. 2010, 20.) Salpauksessa nähdään tärkeäksi oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin ja viihtyvyyden edistäminen ja turvallisen sekä terveellisen opiskeluympäristön tukeminen (Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuoltosuunnitelma 2007, 4).

Koulutuskeskus Salpauksessa korostetaan opiskelijan aitoa kohtaamista, kuuntelemista ja yksilöllistä kunnioittamista turvallisuuden ja luottamuksen lisäämiseksi. Päivittäisen kanssakäymisen on oltava kannustavaa ja opiskelijan itsetuntoa vahvistavaa. Jokaisen opiskelijoiden kanssa toimivan tulee kiinnittää tähän huomiota. (Koulutuskeskus Salpauksen pedagoginen strategia 2010, 58.) Tärkeää on huomioida yksilöllisen tuen tarve sekä panostaa tietoisesti luottamuksellisten välien luomiseen ja aitoon välittämiseen. Toiminnassa ja käytänteissä tulee välittyä ajatus, että ”ketään ei jätetä”. (Jäppinen 2007, 30, 97.)

Opiskelijahuoltopalveluiden järjestäminen perustuu koulutusta sekä sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevaan lainsäädäntöön. Opiskelijahuoltopalveluista vastaa koulutuksen järjestäjä, kun taas opiskeluterveydenhuoltoon, sosiaaliturvaan ja kuntoutukseen sekä lastensuojeluun liittyvät palvelut tuotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän kautta. Palveluiden tuottaminen edellyttää eri viranomaisten ja toimijoiden välistä yhteistyötä. (Kotamäki ym. 2010, 19.) Opetushallituksen (2009) mukaan opiskelijahuollon palvelut tulee järjestää siten, että opiskelijoiden on mahdollista saada riittävästi tukea opiskeluunsa. Lisäksi heidän

on saatava tietoa ja ohjausta siitä, miten heidän fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta hyvinvoinnistaan pidetään huolta. (Opetushallitus 2009, 20.)

Kotamäki ym. (2010) määrittävät terveydenhoitajan ja -lääkäriin, kuraattorin, ja psykologin asiakastyön opiskelijahuollon palveluiksi. He korostavat myös, että opintojen etenemisen ja opiskelijan hyvinvoinnin kannalta opinto-ohjaajalla on keskeinen rooli. Lisäksi ryhmänohjaajalla nähdään olevan keskeinen merkitys sillan rakentajana opiskelijahuollon ja opetuksen välillä. (Kotamäki ym. 2010, 20.) Koulutuskeskus Salpauksessa opiskelijahuollon palveluja ovat terveydenhoitajan, koululääkäriin, kuraattorin ja psykologin asiakastyö (Koulutuskeskus Salpauksen esitemateriaali).

Opiskelijahuolto vaatii hyvin toimiakseen monenlaista yhteistyötä, aikaa, asiantuntemusta sekä halua toimia opiskelijoiden ja heidän vanhempiansa tukena. Hyvin toimiva opiskelijahuolto pystyy reagoimaan rakentavasti yhdessä vaikeissakin ja tunteita herättävissä asioissa. (Honkanen & Suomala 2009, 5.)

3.2.1 Opiskelijahuoltotyö

Opiskelijahuoltotyö kattaa kaikkien koulu yhteisön työntekijöiden tekemän oppimisedellytyksiä lisäävän sekä hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävän työn. (Kotamäki ym. 2010, 20.) Opiskelijahuollollinen työ on koulu yhteisön aikuisten tekemää opiskelijoiden hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävää työtä. Koulutuskeskus Salpauksessa opiskelijoita tukevat opiskelussa ja henkilökohtaisissa asioissa ryhmänohjaajan lisäksi opinto-ohjaajat, kuraattorit, psykologit, terveydenhoitajat, asuntola- ja vapaa-ajan ohjaajat sekä opintosuhteet (Koulutuskeskus Salpauksen pedagoginen strategia 2010, 58.)

Fröjd ym. (2008) mukaan opetussuunnitelmassa määritellään opiskelijahuolto toiminnaksi, joka kuuluu kaikille koulu yhteisössä työskenteleville eikä vain oppilashuoltoryhmiin kuuluville. Myös Koulutuskeskus Salpaus (2010) on määrittänyt vastuun opiskelijahuollosta oppilaitoksessa koskevan kaikki opiskelijoiden kanssa

työskenteleviä. Salpauksessa opiskelijan hyvinvointi on koko henkilöstön vastuulla ja kaikki kantavat vastuunsa myös siitä, että opiskelijoille järjestetään aikaa keskusteluihin. Kotamäki ym. (2010, 20) ovat samoilla linjoilla todetessaan, että jokainen työntekijä tekee omaa työtään osana opiskelijahuoltoa. (Fröjd, Mansikka, Ahonen, Ahonen & Kaltiala-Heino 2008, 40, Koulutuskeskus Salpauksen esitemateriaali.)

Opetussuunnitelman perusteissa koulutuksen järjestäjä veloitetaan antamaan opetussuunnitelmassaan opiskelijahuollon toimintaohjeita oppilaitosyhteisön toimintaan liittyvissä asioissa ja niiden hoitamisessa (Opetushallitus 2009, 64).

3.2.2 Moniammatillinen opiskelijahuoltotyö

Hyvän opiskelijahuoltotyön toteuttaminen edellyttää moniammatillista yhteistyötä (Koulutuskeskus Salpauksen pedagoginen strategia 2010, 58). Opetushallitus (2009) määrittää moniammatillisen opiskelijahuollon oppilaitoksen toimintaa tukevaksi toiminnaksi, jota toteuttavat eri alojen asiantuntijat. Myös Jäppinen (2007) korostaa oppilaitosyhteistyössä työskentelevien moniammatillisen yhteistyön merkitystä ja vastuuta opiskelijahuollosta ja sen onnistumisesta. Moniammatillisuus tarkoittaa erilaisia kokoonpanoja akuutteja tarpeita ja konkreettista puuttumista kaipaavissa ohjausasioissa sekä lyhyemmän aikavälin kehittämisasioita ja pitkän linjan kehittämistä varten. (Opetushallitus 2009, 17, Jäppinen 2007, 56, 59.)

Moniammatillisen opiskelijahuoltohenkilöstön tulee toimia yhteistyössä kehittämällä opiskelijahuoltoa ja opiskelijahuollon palveluita, sekä yhteen sovittaa ja koordinoita niitä. Heidän tulee yhdessä sopia psykososiaalisen tuen asiantuntijapalveluiden ja opiskelijaterveydenhuollon järjestämisestä sekä syrjäytymistä ehkäisevästä toiminnasta. (Kotamäki ym. 2010, 122.)

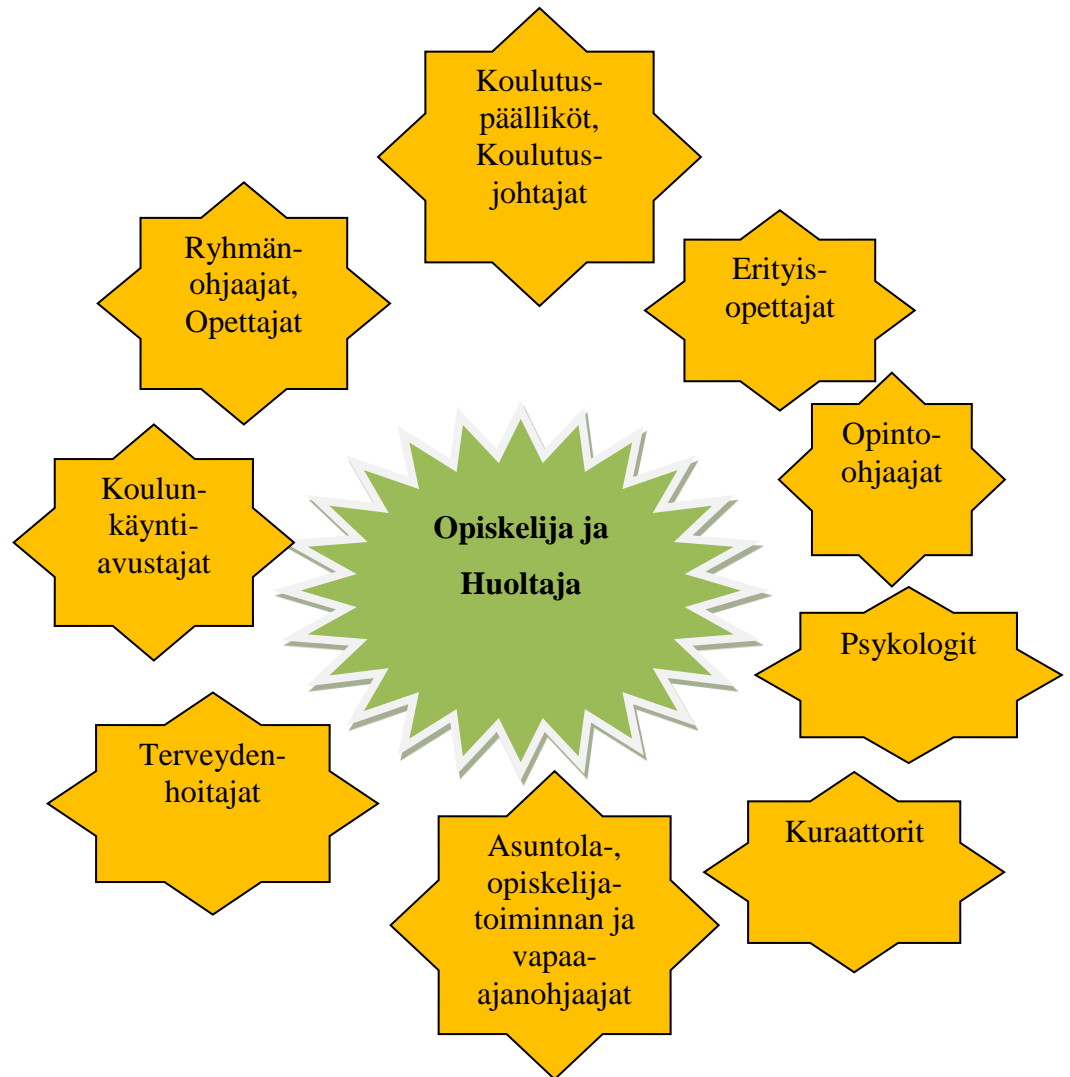
Moniammatillisen opiskelijahuoltoryhmän tehtävänä on ennakoida oppilaitosyhteisössä tapahtuvia muutoksia niin yksilö- kuin yhteisötasollakin sekä ehkäistä

ennakolta kiusaamista, päihteiden käyttöä ja koulupudokkuutta (Honkanen & Suomala 2009, 40). Opetushallituksen kyselyssä (2009) kartoitettiin opiskelijahuoltoryhmän toimivuutta ja siihen osallistuvia ammattiryhmiä. Pääosassa kyselyyn vastanneissa oppilaitoksissa toimi opiskelijahuoltoryhmä lukuvuonna 2007–2008. Yleisimmin opiskelijahuoltoryhmään kuului rehtori/johtaja, terveydenhoitaja, opinto-ohjaaja, kuraattori, erityisopettaja, opettaja. Kysely toi esille sen, että opiskelijahuoltoryhmätyöskentely on vakiintunut toimintatavaksi oppilaitoksissa, vaikka sitä ei ole määrätty laissa erikseen. (Opetushallitus 2009, 78–79.)

3.2.3 Moniammatillinen opiskelijahuoltotyö Koulutuskeskus Salpauksessa

Koulutuskeskus Salpauksessa koulutusaloilla ja/tai toimipaikoissa toimivat moniammatilliset opiskelijahuoltoryhmät (koulutuspäällikkö, opinto-ohjaaja, kuraattori, terveydenhoitaja, erityisopetuksen vastuuopettaja ja asuntola-ohjaaja), joiden tehtäviin kuuluvat mm. opiskelijoiden hyvinvoinnin seuranta ja puuttuminen epäkohtiin (koulukiusaaminen, ilkivalta) sekä kodin ja oppilaitoksen välisen yhteistyön edistäminen. (Koulutuskeskus Salpauksen pedagoginen strategia 2010, 58.) Opiskelijahuoltotyöryhmissä käsitellään opiskelija-asioita, jotka vaativat moniammatillista näkemystä ja pohdintaa. HOJKS (= henkilökohtainen opetuksenjärjestämissuunnitelma) – työ kuuluu myös opiskelijahuoltoryhmän tehtäviin. (Murtorinne 2011.)

Koulutuskeskus Salpauksessa moniammatillista opiskelijahuoltoa toteuttavat oppilaitoksen johto, ryhmäohjaajat, opettajat, kuraattorit, opinto-ohjaajat, terveydenhoitajat, psykologit, erityisopettajat, koulunkäyntiavustajat, asuntola-, opiskelijatoiminnan ja vapaa-ajanohjaajat. Yhteistyö kotien ja huoltajien kanssa on tärkeä osa opiskelijahuoltotyötä. (Koulutuskeskus Salpauksen pedagoginen strategia 2010, 58.)

Kuvio 8. Moniammatillisen opiskelijahuoltotyön toimijat Koulutuskeskus Salpauksessa

Koulutuskeskus Salpauksessa koulutusjohtajat tekevät HOJKS (henkilökohtainen opetuksenjärjestämissuunnitelma) – päätökset, vahvistavat vuosittaisen resurssin sekä seuraavat, arvioivat ja kehittävät koulutuslalla erityisopetuksen toteutumista. Koulutus-päälliköt hyväksyvät tukitoimien resurssit ja seuraavat HOJKS käytännön toteutusta sekä ovat tarvittaessa mukana HOJKS -palavereissa. Lisäksi koulutus-päälliköt perehdyttävät uudet opettajat erityisopetuksen perusteisiin, edistävät opiskelijoiden työllistymistä ja seuraavat, arvioivat ja kehittävät koulutuslalla erityisopetuksen toteutumista. (Koulutuskeskus Salpauksen erityisopetuksen suunnitelma.)

Ryhmänohjaajan tehtävänä on käynnistää lukuvuoden alussa oman luokkansa erityisopetusta tarvitsevien opiskelijoiden kartoitus. Tämä kartoitetaan mm. alkuhaastattelun, peruskoulun päättötodistuksen, alkukartoitusten ja pääsykoetulosten avulla. ERVAT eli erityisopetusvastaavat toimivat ryhmänohjaajan tukena HOJKS (henkilökohtainen opetuksenjärjestämissuunnitelma) palavereissa ja erityisopetusta koskevissa kysymyksissä kuten erityisopiskelijoiden kartoituksessa ja nimeämisessä. Lisäksi he suunnittelevat ja kehittävät erityisopetusta ja tukiopeutus-toimia yhdessä ryhmänohjaajien kanssa. (Koulutuskeskus Salpauksen erityisopetuksen suunnitelma.)

Koulutuskeskus Salpauksessa ammatillisten opintojen opettajat toimivat yhteistyössä ryhmänohjaajien ja ervojen kanssa suunnitellen mm. yhdessä tarvittavat tukitoimet sekä tiedottaen opiskelijoiden edistymisestä. Erityisopettajat toimivat erityisopetuksen ryhmissä, erityisryhmien opettajina sekä valmentavassa ja kuntouttavassa opetuksessa ja ohjauksessa (AVA). Erityisopettaja vastaa opetussuunnitelman toteutumisesta ja tarvittavasta verkostoyhteistyöstä. (Koulutuskeskus Salpauksen erityisopetuksen suunnitelma).

Koulunkäyntiavustajan työn tarkoituksena on tukea opiskelijoiden oppimista sekä fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Tavoitteena on opiskelijoiden avustaminen ja tukeminen oppimisprosessin eri vaiheissa siten, että opiskelijoiden itsenäisyys ja omatoimisuus korostuvat. Koulunkäyntiavustajan työ on yhteistyötä, jota tehdään tiiviinä työparina opettajan kanssa, mutta myös muiden oppilaitoksen työntekijöiden sekä opiskelijoiden kotiväen ja muiden oppilaitoksen ulkopuolisten sidosryhmien kanssa. (Koulutuskeskus Salpaus. Valmentava koulutus ja erityisopetuksen tukipalvelut. Koulunkäyntiavustajan tehtäväkuvaus 2008.)

Salpauksessa opinto-ohjauksen painopisteenä on henkilökohtainen ohjaus. Lisäksi korostetaan opinto-ohjauksen merkitystä opiskelijoiden hyvinvoinnin tukemisessa, keskeyttämisen ehkäisemisessä, työllistymisen edistämässä ja tuessa jatko-opintoihin hakeutumisessa. Opinto-ohjauksen tavoitteena on antaa opiskelijalle tietoa koulutuksesta ennen sen aloitusta ja sen aikana. Tavoitteena on myös se, että opiskelija osaa toimia oppilaitosyhteisössään ja saa riittävästi tietoa koulutuksesta opintojen aikana. (Koulutuskeskus Salpauksen pedagoginen strategia

2010, 57.) Murtorinteen (2011) mukaan opinto-ohjaajat tekevät Koulutuskeskus Salpauksessa varsinaisen ohjauksen ohessa myös paljon opiskelijahuollollista työtä, koska palvelujen kysyntä on kasvanut suuresti. Opiskelijapalveluiden kysynnän kasvuun vaikuttaa voimakkaasti yksilöllisten polkujen ”räätälöimisen” tarve. (Murtorinne 2011.)

Terveydenhoitajat tukevat opiskelijoiden terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykyä. Terveydenhoitajat antavat apua myös ammatinvalintaan liittyvistä terveystarkastuksista ja tekevät tiiviisti yhteistyötä oppilaitoksen muun opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa. Terveydenhoitajat tekevät terveystarkastukset. (Koulutuskeskus Salpauksen pedagoginen strategia 2010, 58.)

Kuraattorin tehtävä on ohjata ja tukea opiskelijaa oppimiseen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa yhteistyössä opiskelijan, huoltajan, opettajien sekä yhteistyötaimien kanssa. Kuraattorin työssä on tärkeää opiskelijoiden yksilöllisten tarpeiden huomioiminen sekä se, että mahdollisimman nopealla puuttumisella pyritään ratkaisemaan asiat ja katkaisemaan syrjäytymiseen johtava polku. Murtorinteen (2011) mukaan kuraattorin kanssa voi keskustella luottamuksellisesti myös henkilökohtaisista asioista. Häneltä saa neuvoja myös opiskeluajan toimeentuloon, opintojen rahoitukseen (esim. opintotuki ja koulumatkatuki) tai opiskeluajan asumiseen liittyen. (Koulutuskeskus Salpauksen pedagoginen strategia 2010, 58, Murtorinne 2011.)

Koulutuskeskus Salpauksessa on kolmetoista kuraattoria, joista yksi toimii Pulssi Työpajakoulussa valmentavan ja erityisopetuksen tukipalveluissa ja yksi kuraattori/ sairaanhoitajana keskittyen mielenterveysasioihin. (Murtorinne 2011.) Kuraattori/ sairaanhoitajan vastaanotolle voi hakeutua kuraattorin, opinto-ohjaajan tai terveydenhoitajan kautta tai opiskelija itse voi varata ajan suoraan. Kuraattori/sairanhoitaja tukee opiskelijaa vaikeissa elämäntilanteissa (esim. ihmissuhdeongelmat, lievä masennus, lievät jännitysoireet, tukikäynnit hoidon päätyttyä) Lisäksi toimenkuvaan kuuluu ennaltaehkäisevä opiskelijahuollollinen työ. (Tuomainen 2011.)

Yksi kuraattoreista toimii kuraattori/asuntolaohjaajana, jonka perustehtävä kuraattorin työ vie (30 %) työajasta. Erityistehtävänä (50 %) työajasta on oman toimipisteen opiskelijoiden vapaa-ajan ohjauksen suunnittelu, ohjaus ja sen kehittäminen yhteistyössä toimipisteen asuntolaohjaajien kanssa. (Haverila 2011.)

Salpauksessa on opiskelijoita varten psykologi. Psykologin tehtäviä ovat lievien mielenterveysongelmien hoito, yksilöllisen tuen antaminen kriiseissä, mielenterveysongelmien arviointi ja ohjaus tarvittaessa jatkohoitoon. Psykologi myös osallistuu oman alansa asiantuntijana oppimisvaikeuksien selvittelyyn ja niihin liittyvien tukitoimien suunnitteluun. (Koulutuskeskus Salpauksen pedagoginen strategia 2010, 58.) Psykologi tekee yhteistyötä opiskelijahuoltohenkilöstön kanssa yksittäisten opiskelijoiden tilanteiden hoitamisessa sekä opiskelijahuollon kehittämisessä. Omaan alaansa liittyvissä erityisongelmissa psykologi tarjoaa konsultaatioapua opettajille ja muulle henkilöstölle tilanteissa, jotka liittyvät opiskelijan tai opiskelijaryhmän ohjaamiseen. (Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuolto-suunnitelma 2007, 7.)

Asuntolaohjaaja osallistuu Salpauksessa moniammatilliseen opiskelijahuoltotyöhön. Asuntolaohjaajan perustehtäviä ovat opiskelijoiden majoittamiseen liittyvät tehtävät, asuntolatoiminnan ohjaus ja sen kehittäminen sekä vapaa-ajan ohjaus ja sen kehittäminen. Hän myös vastaa muusta majoitustoiminnasta ja tiedottaa oman vastuualueen asioista opiskelijoille ja oppilaitoksen muulle henkilöstölle. (Haverila 2011.)

Opiskelijatoiminnan koordinaattori on toiminut aluksi vapaa-ajanohjaajan nimikkeellä. Myöhemmin nimike muutettiin vastaamaan tehtävää. Opiskelijatoiminnan koordinaattorin toimenkuvaan kuuluu Salpauksen opiskelijatoimikunnan koordinointi ja kehittäminen, opiskelijoiden harrastus- ja vapaa-aikatoiminnan koordinointi, ohjaaminen, kehittäminen ja tukeminen, opiskelijoiden tutorkoulutuksen koordinointi, yhteistyö oppilaitoksen muun henkilöstön kanssa edellä mainituissa asioissa ja yhteistyö alueen muiden nuorisotyön toimijoiden kanssa. (Haverila 2011.)

4 KEHITTÄMISHANKKEEN TOTEUTUS

Kehittämisellä tarkoitetaan konkreettista toimintaa jolla tähdätään jonkin selkeästi määritellyn tavoitteen saavuttamiseen. Kehittämistoiminnan lähtökohta, kohde, laajuus ja organisointitapa voivat vaihdella. Kehittäminen tähtää aina muutokseen, ja sillä tavoitellaan jotain parempaa kuin aikaisemmat tavat taikka rakenteet ovat olleet. Asiat voivat muuttua joko määrällisesti, laadullisesti taikka rakenteellisesti. (Toikko & Rantanen 2009, 14–16.)

Kehittämistoiminta on sosiaalinen prosessi, joka edellyttää ihmisten aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta. Ulkopuolisesta aloitteesta huolimatta toiminnan oletetaan etenevän osallistujien omilla ehdoilla ja heidän itsensä asettamaan suuntaan. Tuloksellisuuden ehtona on tärkeimpien sidosryhmien ottaminen mukaan suunnitteluun ja päätöksentekoon. Tällä tavalla varmistetaan eri tahojen tarpeiden ja intressien huomioiminen. (Toikko, Rantanen 2009, 89–90.) Kehittämishankkeessamme käytettiin asiakkaat ja työntekijät osallistavaa BIKVA-menetelmää.

4.1 Kehittämishankkeen toteuttaminen BIKVA-mallin mukaan

Toteutimme kehittämishankkeen tanskalaisen Hanne Krogstrupin luomalla BIKVA-mallilla. BIKVA tulee tanskan kielen sanoista "Brugerinddragelse I Kvalitetsvurdering" eli "asiakkaiden osallisuus laadunvarmistajana". BIKVA-mallin syntyyn vaikutti 1990-luvun puolivälissä noussut vaatimus siitä, että asiakkaat tulisi ottaa entistä enemmän mukaan arviointeihin. Käytettävissä olevat mallit olivat ensisijaisesti asiakastytyväisyystutkimuksia, joissa lähtökohtana oli muiden kuin asiakkaiden määrittämät kysymykset ja kriteerit. BIKVA-mallista on saatu hyviä kokemuksia Tanskasta, Ruotsista ja Norjasta. (Krogstrup 2004, 4, 7.)

Mallia on käytetty myös Suomessa mm. Helsingin sosiaalivirastossa ”Paikka missä meillä on hyvä olla” (2005) perheryhmän arviointi sekä ”Vanhempien

osallisuus päivähoitossa” (2006) – arvioinnissa. Stina Högnabba tutki vuonna 2007 kahdeksan (8) suomalaisen hankkeen loppuraporttia, joissa oli käytetty BIKVA-mallia perustoiminnan arviointiin. Hänen tutkimuksensa mukaan BIKVA-menetelmän avulla asiakkaan ääni löydettiin, ja se johti muutoksiin toimintatavoissa, jopa poliittisessa päätöksenteossa. Menetelmän avulla kyettiin myös lisäämään organisaatioiden oppimista sekä tutkivaa työtettä. Högnabban mukaan BIKVA-menetelmä toimii niin kehittämishankkeessa kuin perustyön arvioinnissakin, ja sitä voi käyttää myös tutkimuksen välineenä. (Högnabba 2007,4, 8, 15–16, 33.)

BIKVA-mallin lähtökohtana ovat asiakkaiden näkemykset palveluiden laadusta ja vaikuttavuudesta. Asiakkaiden näkemykset ja kokemukset toimivat välineinä ja muutosvoimana työn kehittämisessä. (Krogstrup 2004, 3). Asiakaslähtöisyys on ajankohtainen käsite sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmien kehittämishankkeissa ja se on otettu mukaan myös nykyiseen hallitusohjelmaan sosiaali- ja terveystoimen palveluja ohjaavana periaatteena. Asiakaslähtöisyys perustuu siihen, että kansalaiset nähdään itsenäisinä, vastuullisina ja yhteiskunnan erilaisiin toimintoihin aktiivisesti vaikuttavina toimijoina. Stakesin vuonna 2004 tekemä tutkimus ”Suomalaisten hyvinvointi” osoitti, että asiakkaat haluavat vaikuttaa oman elämänsä ratkaisuihin ja että heidän toiveensa ja vaatimuksensa ovat kasvaneet (Hänninen, Julkunen, Hirsikoski, Högnabba, Paananen, Romo, Thomasen 2007, 9-10.)

BIKVA-mallin kantavana ajatuksena on asiakkaiden omien kiinnostuksen kohteiden sekä valmiuksien kunnioittaminen ja niiden esiintuominen. Asiakkaat osallistetaan mukaan jotta kehittämistyöhön saataisiin asiakkailla oleva tärkeä tieto esiin ja hyödynnettyä. Myös työntekijät osallistetaan mukaan kehittämistyöhön ja osallistamisen tavoitteena on haastaa työntekijöiden itseltään selvät toimintatavat. (Krogstrup 2004, 3, 7, 9-10.)

Yhteistoiminnallisessa kehittämisessä kehittäjät, tutkijat sekä käyttäjät ja toimijat osallistuvat yhdessä kehittämiseen ja he ovat toisiinsa nähden rinnakkaisessa suhteessa, eivät hierarkkisessa. Jokainen heistä tuo omat näkökulmansa yhteiseen keskusteluun ja kehittävät yhdessä samaa kohdetta. (Toikko, Ranta-

nen 2009, 91–92.) Myös BIKVA-mallissa asiakkaiden osallistamisen avulla organisaatio saa tietoa nykyisistä sekä tulevaisuuden vaatimuksista. BIKVA-mallin etuna on, että sen avulla saavutetaan parempi yhteisymmärrys sen välillä, miten asiakkaat kokevat ongelmansa ja miten työtä tehdään organisaation eri tasoilla. Tavoitteena on siis työntekijöiden ja johtajien oppiminen ja toimintatapojen kehittyminen. (Krogstrup 2004, 7 -8, 13.)

BIKVA-mallissa arviointiprosessin suunta on alhaalta ylöspäin. Malli sisältää neljä vaihetta: asiakkaiden ryhmähaastattelu, työntekijöiden ryhmähaastattelu, hallintojohdon haastattelu ja edellisistä saadun palautteen esittäminen poliittisille päättäjille. (LIITE 1). Asiakkaat arvioivat käyttämiään palveluita omien kokemustensa perusteella ja määrittelevät siten arviointikysymykset ja -ongelmat. Asiakkaiden antama palaute esitellään tärkeille sidosryhmille, jotka arvioivat esiin tulleet ongelmat ja käsittelevät asiakkaiden antamaa myönteistä ja kielteistä kritiikkiä. Vuoropuhelu ja kehitys ovat jatkuvaa, ja arviointia seuraa toiminta. (Krogstrup 2004, 15.) Tutkimuksellinen kehittämishankkeemme käsittää BIKVA-mallin kolme ensimmäistä vaihetta Koulutuskeskus Salpauksen toiveisiin, tarpeisiin ja toimintamalleihin muokattuna.

Kuvio 9. Bikva-malli kehittämishankkeessamme

BIKVA-mallin tiedonkeruu on kvalitatiivista (Krogstrup 2004, 10). Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa aineisto kootaan luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa ja tarkoituksena on löytää tai paljastaa tosiasioita olemassa olevien väittämien sijaan. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija luottaa omiin havaintoihinsa ja keskusteluihinsa tutkittaviensa kanssa. Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti ja tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä. (Hirsjärvi, Remes. Sajavaara 2004, 152–155.)

Kvalitatiivinen tutkimus sopii hyvin suurempaan kehittämishankkeeseen liittyvän esitutkimuksen tai -selvityksen tekemiseen. Laadullisen tutkimuksen avulla nostetaan esiin tutkittavien omia tulkintoja. Kvalitatiivista menetelmää käytetään usein kun halutaan tarjota ääni sellaisille toimijoille, joilla sitä perinteisesti ei ole ollut. (Aaltola & Valli 2010, 21.) Keskeiset kvalitatiivisessa metodologiassa käytettävät tutkimusmenetelmät ovat havainnointi, tekstianalyysi, haastattelu ja litterointi. Haastattelu on kvalitatiivisessa tutkimuksessa enemmän tai vähemmän avointen kysymysten esittämistä valituille yksilöille tai ryhmille. (Metsämuuronen 2008, 14.)

4.2 Kehittämishankkeen eteneminen

Kuvio 10. Kehittämishankkeen eteneminen

4.3 BIKVAN vaiheet

4.3.1 Vaihe 1: opiskelijahaastattelut

Bikva-mallissa tiedonkeruu tapahtuu yleensä ryhmähaastatteluiden avulla, ryhmähaastattelu ei silti ole ainoa oikea keino mallin toteutukselle. Ryhmähaastattelun etuna on se, että yleensä haastateltavat eivät vastaa haastattelijan odotusten mukaisesti vaan he ottavat enemmän kantaa myös toistensa perusteluihin. Ryhmässä tehtävä yhteistyö innostaa moninaisempaan palautteeseen kuin yksilöhaastattelu. Haastatteluista saadut tiedot eivät ole objektiivisia vaan ne riippuvat palautteen antajista, kuten on tarkoituskin. Tavoitteena on selvittää, miten arviointiin osallistuvat kokevat tutkittavan ilmiön henkilökohtaisella tasolla. (Krogstrup 2004, 10–11.)

BIKVA-mallin käyttö aloitetaan asiakkaiden ryhmähaastattelusta. Kehittämishankkeessamme asiakkaita olivat Koulutuskeskus Salpauksen toisen ja kolmannen vuoden opiskelijat. Salpauksen opiskelijapalveluiden johtaja Riitta Murtorinteen ehdotuksesta osallistuimme Salpauksen kuraattoritien kuukausipalaveriin, jossa kerroimme kehittämishankkeestamme. Pyysimme kuraattoreita etsimään ja kyselemään sopivia opiskelijoita haastatteluryhmiimme. Lisäksi sovimme, että kuraattorit ovat yhteydessä ryhmänohjaajiin kertoen kehittämishankkeestamme ja haastatteluistamme. Palaverin jälkeen laitoimme kuraattoreille sähköpostitse ryhmäohjaajille ja opiskelijoille välitettävän tiedotteen haastatteluiden ajankohdasta, paikasta ja tarkoituksesta. (LIITE 2)

Aaltola & Vallin (2010) mukaan haastattelupaikka ei ole epäolennainen tekijä haastattelun onnistumisen kannalta ja haastattelijan tuleekin ottaa haastateltavan näkökulma huomioon valitessaan haastattelupaikkaa. Haastattelua ei kannata tehdä liian muodollisessa tai virallisessa tilassa jossa haastateltava kokee olonsa epämukavaksi. (Aaltola & Valli 2010, 29.) Sovimme haastattelut Salpauksen Pulssi työpajakoulun tiloihin. Haastatteluympäristö on kodinomainen ja tämä mahdollisti rennomman keskustelun. Pulssi sijaitsee kampusalueella lähellä keskustaa joten sinne kulkeminen on helppoa.

Tavoitteenamme oli saada kumpaakin sukupuolta olevia opiskelijoita eri koulutusaloilta, sekä eri toimipisteistä alueellisuus huomioiden. Rajasimme opiskelijoiden ryhmähaastatteluun (Bikvan vaihe 1) osallistuvien määrän vähintään kolmeenkymmeneen opiskelijaan. Valintakriteerinä opiskelijoiden valinnalle oli se, että opiskelijat edustaisivat mahdollisimman laajasti Salpauksen eri koulutusaloja sekä alueellisia toimipisteitä.

Saimme haastatteluryhmät kokoon helposti ja nopeasti. Tarkoituksenamme oli haastatella opiskelijat kahdessa n. viidentoista opiskelijan ryhmässä, mutta jouduimme lisäämään haastattelukertoja, koska emme saaneet riittävän kattavaa edustusta opiskelijoista näihin kahteen haastattelupäivään. Jotkut ilmoittautuneista eivät ilmestyneetkään paikalle. Työssäoppimisjakson osuminen samaan ajankohtaan sekä Salpauksen alueellisuus (pitkä matka joistakin toimipisteestä) vaikutti opiskelijoiden innokkuuteen saapua haastatteluun, joka pidettiin Lahdessa. Haastateltavia oli Pulssi Työpajakoulussa kahtena eri päivänä yhteensä 17. Näiden haastatteluiden jälkeen päädyimme siihen, että menemme oppilaitoksiin tekemään haastatteluja puuttuville aloille ja alueille, jotta saamme tarpeeksi kattavan otoksen.

Seuraavat ryhmähaastattelut sovimme yhteistyössä ko. oppilaitosten kuraattoreiden ja ryhmänohjaajien kanssa. Haastateltavat opiskelijat löytyivät helposti. Teimme seitsemän (7) alueellista ryhmähaastattelua viidessä (5) eri opiskelupisteessä, näissä haastatteluissa oli yhteensä 20 opiskelijaa. Kaiken kaikkiaan haastattelimme 37 opiskelijaa yhdeksässä (9) ryhmässä. Haastatteluryhmissä oli kahdesta yhteentoista (2-11) opiskelijaa / ryhmä. Haastateltujen ikäjakauma oli 15-33v (taulukko 1). Pääosa haastatelluista oli toisen vuoden opiskelijoita (24), kolmannen vuoden opiskelijoita oli 11 ja kaksi haastateltavaa oli aloittanut opintonsa syksyllä 2011. Haastatelluista lähes kaikki olivat käyttäneet opinto-ohjaajan ja terveydenhoitajan palveluita, vain 1 haastatelluista oli käyttänyt psykologin palveluita (taulukko 2).

37 haastatellun opiskelijan taustatiedot ikäjakauman, opiskelijahuollon palveluiden käytön sekä tulosityksikön mukaan jaoteltuna:

IKÄ	
15	1
16	2
17	14
18	9
19	2
20	2
21	1
22	3
26	2
33	1

Taulukko 1. Haastateltujen ikäjakauma

Kuraattori	8
Opinto-ohjaaja	32
Terveystenhoitaja	32
Koululääkäri	5
Koulupsykologi / Kuraattori/sairaanhoitaja	1

Taulukko 2. Opiskelijahuollon palveluita käyttäneet

Tulosityksikkö	Haastateltuja	Opiskelijoita alalla
KUTY: kulttuuri ja luonnonvara-ala	4	782
RATY: rakennus ja puu-ala	5	827
MATY: matkailu-, ravitsemis- ja kauneusala	7	983
TETY: teollisuusala	9	1292
HYTY: hyvinvointipalveluiden ja liiketalouden ala	12	1210

Taulukko 3. Haastatellut tulosityksiköittäin

Haastattelussa on kyse haastattelijan aloitteesta tapahtuvasta vuorovaikutustilanteesta. Lähtökohtana on kaksi roolia: haastateltavan ja haastattelijan, joihin kummallakin osapuolella on jonkinlainen ennakkokäsitys. (Aaltola & Valli 2010, 32.) Haastatteluiden alussa kerroimme itsestämme ja kehittämishankkeestamme. Korostimme opiskelijoille, ettei heidän henkilöllisyytensä paljastu työmme missään vaiheessa, ja että kaikki heidän antamansa tieto julkaistaan ilman minkäänlaisia koulukohtaisia teemoitteluita. Kerroimme nauhoittavamme haastattelut ja tuhoavamme nauhat heti kehittämishankkeemme päättyessä. Keräsimme opiskelijoiden taustatiedot ja yhteystiedot kirjallisesti. Samassa lapussa pyysimme heiltä allekirjoituksella varmennetun luvan käyttää heidän antamia tietoja kehittämishankkeessamme. (LIITE 3)

Kehittämishankkeemme keskeiset teemat ovat opiskeluhyvinvointi sekä Salpauksen opiskelijahuolto- ja palveluiden kehittäminen. Nämä teemat nousivat Salpauksen opiskelijahuollon kehittämissuunnitelmasta. Menetelmänä BIKVA-malli eroaa tavanomaisesta teemahaastattelusta (Hänninen ym. 2007, 26). Teemahaastattelu on eräänlainen keskustelu, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja usein tutkijan ehtoilla. Teemahaastattelussa aihepiiri on etukäteen määritetty, haastattelijalla on tukilista käsiteltävistä asioista, ei valmiita kysymyksiä. (Aaltola & Valli 2010, 26-29.) BIKVA:ssa lähdetään liikkeelle mahdollisimman avoimesti asiakkaiden esiintuomista mielipiteistä ja kokemuksista. (Hänninen ym. 2007, 26). Haastattelutilanteessa opiskelijat kuvailivat ensin omin sanoin opiskeluhyvinvointia tukevia ja heikentäviä asioita sekä opiskelijahuolto- ja palveluiden toimivuutta ja kehittämistä. Tämän jälkeen esitimme heille ennalta suunnittelemissamme tarkentavia kysymyksiä (LIITE 4). Opiskelijoiden kommentit koottiin näkyville seinällä olevalle fläppitaululle, ja kommentteja sai täydentää koko haastattelun ajan.

Nauhoitimme haastattelut sekä teimme haastatteluiden aikana myös muistiinpanoja. Purimme haastattelunauhut myöhemmin tekstiksi. Nauhoitettua materiaalia tuli 10 tuntia. Ensimmäinen vaihe haastatteluiden jälkeen on haastatteluiden kirjoittaminen tekstiksi eli litterointi. Suppein tapa on purkaa vain olennaiselta vaikuttavat kohdat. (Aaltola & Valli 2010, 42.) Purimme haastattelunauhoilta tekstiksi kehittämishankkeemme kannalta olennaiset asiat ja litteroitua tekstiä tuli 40 sivua.

Haastattelutilaisuuksissa syntyy yleensä niin paljon materiaalia, ettei sitä voi sellaisenaan viedä BIKVA:n seuraavaan vaiheeseen. Haastattelijan on pakko työstää ja teemoittaa materiaalia haastattelutilaisuuksien välillä. (Koivisto 2007, 46). Nauhoitusten auki kirjoittamisen jälkeen kokosimme esille tulleet palautteet ja kehittämisehdotukset seuraavien teemojen alle: opiskeluhyvinvointi, opettajat ja ryhmänohjaajat, opiskelijahuollon palvelut. Opiskelijahuollon palvelut jaottelimme vielä seuraavien alaotsikoiden alle: opinto-ohjaaja, kuraattorit, psykologi ja terveydenhuolto. Teemoittelun jälkeen kävimme aineiston läpi ja päätimme mitkä asiat vietään eteenpäin BIKVA:n vaiheessa kaksi. Bikvan mukaisesti työntekijöille vietään vain se, mihin he voivat vaikuttaa, ja mikä koskee juuri heitä.

4.3.2 Vaihe 2: työntekijähaastattelut

BIKVA-mallin mukaisesti seuraava vaihe on työntekijöiden osallistaminen. Se tapahtuu suurelta osin samojen periaatteiden mukaan kuin opiskelijoiden osallistaminen. Erona on, että työntekijöiden ryhmähaastattelu ei perustu avoimiin kysymyksiin, vaan opiskelijoiden mielipiteisiin. Asiakkaiden palaute esitellään työntekijöille, ja heidän tarkoituksenaan on pohtia, mihin asiakkaiden arviot heidän mielestään perustuvat. Ensisijainen tavoite on, että työntekijät pohtivat omaa toimintaansa. (Krogstrup 2004, 9, 15.)

Krogstrupin (2004, 21) mukaan työntekijät valitaan osittain asiayhteyden perusteella ja osittain sen mukaan ketkä työntekijät ovat asiakkaiden mielestä tärkeitä. Kotamäen (2010) sekä Koulutuskeskus Salpauksen mukaan opiskelijahuolto on koko oppilaitoksen henkilöstön tehtävä, joten otimme opiskelijahuollon työntekijöiden lisäksi myös opinto-ohjaajat ja opettajat mukaan kehittämistoimintaan.

BIKVAN vaiheen kaksi toteutimme sähköisesti: lähetimme edellä mainituille ammattiryhmille opiskelijoiden mielipiteiden pohjalta laaditut palaute- ja kommentointikirjeet sähköpostitse (LIITE 5). Konsultoimme opiskelijapalveluiden johtaja Riitta Murtorinnettä työntekijöille lähtevien kirjeiden laatimisessa. Hän ohjeisti meitä lähettämään esimerkiksi terveydenhoitajia koskevat opiskelijapa-

lautteet vain terveydenhoitajille jne. Lähetimme opiskelijoiden haastatteluiden pohjalta muokatun sähköpostikyselyn yhteensä 101 opiskelijahuollon työntekijälle; viidelletoista (15) kuraattorille, kahdellekymmenelle (20) opinto-ohjaajalle ja kuudelletoista (16) terveydenhoitajalle sekä viidellekymmenelle kahdelle (52) opettajalle ja ryhmänohjaajalle. Pyysimme työntekijöitä kommentoimaan opiskelijoiden mielipiteitä ja kehittämisehdotuksia sekä antamaan palautetta ja ehdottamaan omia kehittämisideoitaan.

Sähköpostikyselyyn vastasi seitsemän (7) kuraattoria, kahdeksan (8) opettajaa, kuusi (6) opinto-ohjaajaa ja kaikki terveydenhoitajat yhdessä pohditulla ja laaditulla vastauksella. Vähäisen vastausmäärän takia laitoimme sähköpostikyselyn uudestaan niille jotka eivät vastanneet. Konsultoimme tässä vaiheessa opiskelijapalveluiden johtajaa ja kysyimme kuinka saisimme lisää vastauksia. Saimme vastaukseksi että olemme yrittäneet parhaamme, eikä huonolle vastausprosentille ole mitään tehtävissä. BIKVA-mallissa työntekijöiltä saadut tiedot jaotellaan esimiestasolle vietäviin sekä työntekijöiden itsensä työstettäviin kehittämiskohteisiin. Krogstrupin (2004, 22) mukaan esimerkiksi henkilöstökokoukset sekä kehityskeskustelut ovat työstämiseen sopivia foorumeita. Purimme henkilöstön vastaukset samojen teemojen mukaisesti kuin opiskelijoiden vastaukset ja kokosimme niistä keskeisimmät ehdotukset eteenpäin vietäviksi kehittämisideoiksi.

4.3.3 Vaihe 3: johdon tiedottaminen

Tarkoituksenamme oli viedä opiskelijoiden ja työntekijöiden palautteet ja kehittämisehdotukset Koulutuskeskus Salpauksen johdon päiville, joihin osallistuvat koulutusjohtajat ja koulutuspäälliköt. Saimme kuitenkin tiedon, että kyseiset yhteiset foorumit ovat lopetettu Salpauksessa. Laadimme Riitta Murtorinteen ohjeen mukaisesti koonnin opiskelijoiden ja työntekijöiden palautteista ja kehittämisehdotuksista ja lähetämme sen rehtorille, apulaisrehtorille sekä koulutusjohtajille ja koulutuspäälliköille julkaisuseminaarin jälkeen. Lisäksi julkaisemme työmme tulokset Salpauksen henkilöstön KORI- intranetsivuilla.

5 HAASTATTELUIDEN TULOKSET

5.1 Opiskelijan hyvinvointi

Haastattelemiemme opiskelijoiden mielestä opiskelijan hyvinvointiin vaikuttavat hyvä ilmapiiri luokassa, hyvä opettaja, työolot, hyvä ruoka sekä toimivat käytännön järjestelyt. Opettajalla / ryhmänohjaajalla on haastateltujen mielestä iso merkitys hyvinvoinnille. Mukavat oikeudenmukaiset opettajat edistävät opiskelijoiden hyvinvointia.

”Opiskelija voi hyvin kun syö ja nukkuu hyvin.”

”Opiskelijalla on hyvä olla kun palvelut on saatavilla. Ja ettei ole koulukiusaamista.”

”Opettaja vaikuttaa paljon siihen miten kivaa opiskelijoilla on. Ei ole kivaa jos opettajalla on lellipentu taikka silmätikku. Kaikkien on lähdettävä samalta viivalta, oltava tasapuolinen.”

Ryhmällä, ryhmäytymisellä sekä hyvällä luokkahengellä on opiskelijoiden mielestä suuri merkitys koulussa viihtymiseen ja hyvinvointiin. Ryhmäytymispäivät ja -harjoitukset ovat heidän mielestään erittäin tärkeitä opiskelun alussa ja alkuun tulisi panostaa enemmän.

”Kaverit ja ryhmähenki on tosi tärkeitä hyvinvointiin ja siihen että on kiva tulla kouluun.”

”Ryhmäytyminen oli opintojen alussa heikkoa ja se puuttui lähes kokonaan. Opiskelijat eivät tutustuneet toisiinsa ja oli paljon poissaoloja, kun ryhmässä oli huono ilmapiiri.”

”Ryhmäytyminen hoidettiin huonosti opintojen alussa. Ryhmänohjaaja kertoi teoria kalvosulkeisilla mitä ryhmäytyminen ja hyvä ryhmähenki tarkoittaa, mutta käytännössä asia hoidettiin huonosti. Ryhmänohjaaja ei oikeasti välittänyt miten ryhmä toimii ja tapahtuuko ryhmäytymistä. Opettaja teki ryhmäyttämisharjoituksia virkamiesmäisesti ja tuli tunne, että hän pitää tunnit vain koska ne kuuluu pitää.”

Opiskelijan hyvinvointia voitaisiin haastateltujen mielestä parantaa ajan tasalla olevilla lukujärjestyksillä, koulujen virkistysalueilla (joissa olisi kahvila) sekä

vapaa-ajan toimintaa lisäämällä. Myös arvioinnin tulisi olla oikeudenmukainen: kaikilta tulisi vaatia saman verran samaan numeroon. Lisäksi opiskelijat toivoivat että heidän mielipiteitään kuunneltaisiin esimerkiksi opiskeltavien asioiden suhteen. Toiveena esitettiin mm. teorian ja käytännön jakamista tasaisesti joka vuodelle.

Haastattelemamme opiskelijat kokivat muutoksen siirryttäessä peruskoulusta ammatilliseen koulutukseen olevan liian suuri. Opiskelijoiden mielestä ensimmäiset kuukaudet olivat olleet kaaosta, kun yhtäkkiä piti osata itseohjautua ja etsiä kaikki tieto. Alku ammatillisessa koulussa olisi opiskelijoiden mielestä oltava pehmeämpi ja paremmin tuettu.

Poissaolot kertovat opiskelijoiden mukaan myös siitä ettei koulussa ole hyvä olla. On koulutusaloja, joissa poissaoloja seurataan ja myös myöhästymisistä tulee merkintä. Opiskelijoiden mielestä on hyvä asia, että poissaoloja seurataan, ettei tule lintsattua. Opiskelijat arvelivat, että jos opettajia ei kiinnosta poissaolot, niin kukaan ei tule tunneille ja silloin ei myöskään opita asioita. Useiden opiskelijoiden mielestä poissaoloihin tulisi puuttua nykyistä aiemmin. Opiskelijat kuitenkin toivovat, ettei heidän poissaolomääriään lueteltaisi julkisesti luokassa, eikä niistä ”jäkätettäisi” koko päivää.

”Oli nöyryyttävää kun luokassa lueteltiin kaikkien poissaolomäärät. Sillä haettiin kai sitä että kukaan ei kehtaa olla poissa.”

5.1.2 Opettajat ja ryhmänohjaajat

Haastattelemiemme opiskelijoiden mielestä ryhmänohjaajilla ja opettajilla on suuri merkitys opiskelijoiden hyvinvointiin, koulussa viihtymiseen, luokkahenkeen sekä ryhmäytymisen onnistumiselle. Opiskelijoiden mielestä on tärkeää oppia tuntemaan ryhmänohjaaja, ja he toivovatkin ryhmänohjaajan olevan enemmän oman ryhmänsä kanssa.

”Ryhmänohjaaja on ollut meidän kanssa koko ajan ja se on hyvä asia. Se oli hyvä kun oppi tuntemaan sen.”

”Ryhmänohjaajaan pitää pystyä luottaa ja siihen, että hän aidon kiinnostuneesti haluaa hoitaa oman ryhmän asioita.”

Reiluus, tasapuolisuus, opiskelijoista aidosti välittävä ja kiinnostunut opettaja on opiskelijoiden mielestä tärkeä. Opettajalta kaivataan edellä mainittujen lisäksi myös tukea, turvaa, luottoa ja ymmärrystä opiskelijan henkilökohtaisissa ongelmissa.

”Jos opettaja ei ole innostunut niin se vaikuttaa. Häviää koko kuva tulevaisuudesta.”

”Opiskelijoista on pidettävä kiinni ja luotava heihin positiivista energiaa, jolloin keskeyttämiset vähenee. Opettajien tulisi kannustaa jatkamaan jos on ongelmia; kyllä sä selviät. Keskeyttämisluvut kertovat luokan ongelmista.”

Opiskelijoiden mielestä hyvinvointia estävät opettajat jotka purkavat pahaa oloaan oppilaisiin. Opiskelijat toivovat myös että heitä kohdellaan tasapuolisesti, jolloin ketään ei suosita, eikä ”mollita”. Tärkeää on myös opiskelijan yksityisyyden suojaaminen.

”Opettajalla saa olla huono päivä, mutta ei saa purkaa oppilaisiin.”

”Opettajat tuovat liian usein oman huonon fiiliksensä/huonon päivän oppilaiden niskoille ja oppilaat joutuvat kuulostelevaan, millä päällä opettaja on. Voiko tänään esim. kysyä jotain asiaa, vai onko paras olla huomaamaton.”

Opiskelijat olivat tyytyväisiä siihen, että he saavat nopeuttaa opintojen suorittamista ja tehdä tehtäviä omaan tahtiinsa, näin valmistuminen nopeutuu. Lisäksi hyvänä koettiin mahdollisuus itse opiskellen suorittaa teoriaopintoja ja tenttiä niitä. Tiedonkulku opettajien välillä koettiin kuitenkin huonoksi. Toimimaton tiedonkulku aiheuttaa opiskelijoille turhia hankaluuksia. Opettajat opettavat samaa asiaa eri tavoilla, eivätkä opettajat aina tiedä mitä toinen opettaja on jo opettanut.

Kaikilla opettajilla ei myöskään ole sama taso opetuksessa taikka arvioinnissa. Usein uusi opettaja ei tiedä, mikä opetuksen tason tulisi olla, sillä vanhat opettajat eivät ole sitä hänelle kertoneet. Opiskelijan pitäisi voida luottaa siihen, että opettajat, opot ja ryhmänohjaajat ovat asiantuntijoita OPS:in (opetussuunnitelma) suhteen ja tietävät, miten opiskelija voi opintojaan mahdollisimman jouhevasti ja yksilöllisesti suorittaa. Myös OPS:in muutokset kesken opintojen ovat hankaloittaneet opiskelijoiden henkilökohtaisten opetussuunnitelmien tekoa.

”Tulisi olla joustoa kun on niin eri-ikäisiä opiskelijoita. Kaikki menee vanhan kaavan mukaan.”

”Tulisi huomioida enemmän entisiä opintoja, ja joustaa hyväksilukemisessa.”

Haastatellut opiskelijat kokivat tiedonkulun myös suhteessa oppilaisiin puutteelliseksi. Opiskelijoiden mielestä paras keino tiedottaa peruuntuneista tunneista yms. muutoksista olisi tekstiviestin lähettäminen.

”On opettajan vastuulla tiedottaa asioista henkilökohtaisesti opiskelijalle. Ei saa jättää oppilaiden vastuulle. Syrjityt opiskelijat eivät saa tietoa tai jos ei ole paikalla tietoa ei saa. Olisi hyvä jos tekstarilla tulisi tieto peruista tunneista. Opettajat luottaa liikaa siihen että tieto leviää oppilaiden välityksellä, mutta näin ei ole.”

”Tuntien perumisesta olisi hyvä ilmoittaa tekstarilla, en lue sähköpostia. En tiedä että onko mulla ees semmosta (= koulun sähköpostia).”

Opettajat kommentoivat opiskelijoiden palautetta sähköpostitse. Opettajien mielestä opiskelijoiden kehittämisideat ovat hyviä ja erityisesti opintojen aloitukseen, ohjauksen riittävyteen ja ryhmäytymiseen liittyviin asioihin tulisi reagoida.

”Asiaa siellä palautteissa oli, parantamisen varaa meillä on.”

”Resurssien kasvattaminen ja henkilöstön lisääminen on ratkaisu ongelmaan.”

”Paras kehitys olisi jos voitaisiin aloitusryhmät palauttaa tasoon 18 opiskelijaa eikä uusia otettaisi opintojen alettua.”

Opettajat näkivät opiskelijan hyvinvoinnin, ryhmäytymisen ja luottamuksen omaan opettajaan (ryhmänohjaajaan) keskeiseksi kouluviihtyvyyden kannalta. Keskeistä heidän mielestään on myös se, millainen ilmapiiri koulutusosalalla vallitsee. Henkilöstön yhteisöllisyys ja positiivisuus heijastuu kaikkeen ja opiskelijat vaistoavat sen herkästi. Eräs opettaja totesi, että nämä asiat ovat paljolti koulutusosalakohtaisia ja liittyvät myös opintolinjan suosioon ja haluttavuuteen. Ryhmäytymisestä eräs opettaja kommentoi, että ryhmät ovat erilaisia, osa pitää ryhmäytymisestä ja osa taas ei.

”Minusta ei voi väkisin ryhmäyttää eli ryhmähenki tulee muualta kuin opettaja-johdoisesti.”

Opettajat toivat esiin, että ryhmänohjaajaresurssit ovat riittämättömät; yksi viikkotunti ei riitä kuin akuuttien juoksevien asioiden hoitoon. Opettajien resurssit opintoviikkoa kohden sekä ryhmänohjaajan resurssit ovat aivan liian pienet. Opiskelijamäärät kasvavat koko ajan ja opiskelijoiden erityisohjaus-, mielenterveysongelmat ja oppimisvaikeudet lisääntyvät. Erilaisia oppimispolkuja on vaikea toteuttaa ajanpuutteen vuoksi. Opiskelijoiden toivetta kesäopinnoista ei voi toteuttaa työehtosopimuksellisista syistä: ammattioppilaitokset eivät toimi kesäisin.

”Mielestäni todella tärkeä kehittämisenpaikka on opiskelijoiden esittämä masainfotilaisuuksista luopuminen ja muutenkin infotulvan pienentäminen aivan alussa sekä enemmän panostusta pienryhmätoimintaan, jossa tutustuu toisiin opiskelijoihin.”

”Luin opiskelijoiden kommentit läpi ja ne vahvistivat sitä ”mututuntumaa” siitä, mitä opiskelijat toivovat/pohtivat. Asiat olivat todellisia ja arki-päivää. Valitettavasti osaa ongelmista on pyritty meidänkin työyhteisössä monesti saamaan parannettua, mutta esimiestasolla muutoksia ei tunnu vain tapahtuvan.”

Aina opettajan ja opiskelijan ajatukset ja tulkinta tilanteesta eivät ole sama, kumpikin näkee asian omalta kannaltaan. Esimerkiksi kun opiskelijasta tuntuu, että häntä kohdellaan eriarvoisesti, opettajan mielestä näin ei välttämättä tapahdu. Jokainen vastaanottaa palautetta ja kritiikkiä eri tavoin, ja tästä johtuen sanoma ei ole aina antajalle ja saajalle sama.

Opettajien mielestä OPS:n tulisi olla niin selkeästi laadittu, että sen samanlainen tulkinta varmistuu. OPS:a voisi myös avata vielä tutkintokohtaisesti erikseen opettajille. Yhteisten aineiden hyväksilukujen suhteen ovat selkeät ohjeet valtakunnan tasolta, vain ammatillisissa aineissa opettajilla on mahdollisuus vaikuttaa.

”Hyvä kommentti tuo toive opetuksen tasalaatuisuudesta ja opettajien välisestä tiedon kulusta.”

5.2 Opiskelijahuollon palvelut

Koulutuskeskus Salpauksessa opiskelijahuollon palveluita ovat opinto-ohjaajan, kuraattorin, psykologin sekä terveydenhoitajan ja koululääkärin tekemä asiakastyö. Osa haastattelemistamme opiskelijoista tiesi Salpauksen opiskelijahuollon palveluista, ja oli niitä käyttänyt. Heidän mielestään palveluiden kirjo on riittävän laaja. Osalle haastatelluista palvelut olivat vieraita samoin kuin käsite opiskelijahuolto.

”Ei ole tietoa mitä opiskelijahuollon palvelut ovat. Eikä ole ollut niitten tarvetta. Mitä on opiskelijahuolto?”

”Me ollaan tutoreita ja meidän ois hyvä tietää näistä asioista!” ”Niinpä!”

Palveluita kuitenkin tarvitaan ja haastatellut olivat innostuneita antamaan palautetta sekä kehittämään palveluita heidän tarpeistaan käsin.

”Palveluita tarvitaan. Miksi me muuten pyydettäis niitä parantamaan jos niitä ei tarttettais.”

Opiskelijahuollon palveluista oli tiedotettu kaikille haastatelluille opintojen alussa yhteisessä esittelytilaisuudessa. Opintojen alussa opiskelijat kokivat kuitenkin saaneensa infoa liian monesta asiasta samalla kertaa, asiat eivät olleet jääneet mieleen ja lappuset olivat hukkuneet. Monella opiskelijalla oli kuitenkin tietoa siitä, että työntekijöiden yhteystiedot saa keskuksen kautta, internetistä ja ne löytyvät myös kalenterista.

”Meille on kerrottu aika tarkkaan palveluista, ne on esitelty. Ne käytiin nyt toisen vuodenkin alussa läpi, kun ne ihmiset oli muuttuneet. Tiedämme missä asioissa näihin otetaan yhteyttä. Ja meillä on se opas, siinähan ne lukee.”

”Alussa oli juuri opinnot aloittaneille opiskelijoille tiedotusinfo palveluista, siinä muistaakseni annettiin puhelinnumerot ym. tietoja. Se oli auditoriossa. Asiat eivät kuitenkaan jääneet mieleen.”

Suuri osa haastatelluista toivoi, että opiskelijoille jaettaisiin joka lukuvuoden alussa päivitetty lista työntekijöiden yhteystiedoista. Siinä olisi hyvä mainita myös vastaanottoajat. Lisäksi opiskelijat toivoivat, että mikäli työntekijät / yhteystiedot muuttuvat vuoden aikana, heitä tiedotettaisiin asiasta heti.

5.2.1 Kuraattorit

Opiskelijoilla oli vain vähän tietoa kuraattorin tehtävistä ja toimenkuvasta. Suurin osa opiskelijoista ei osannut vastata mihin ongelmiin kuraattorilta saa apua ja tukea. Opiskelijat toivat esille, että heille oli myös jäänyt käsitys kuraattorin toiminnasta yläasteelta, jolloin kuraattorille enemmänkin ”jouduttiin” kuin ”päästiin”. Opiskelijoiden mielestä kuraattorin toimenkuvaa tulisi siksi avata enemmän ja olisi hyvä jos kuraattori kävisi lukuvuoden alussa luokissa piipahtamassa. Opiskelijoiden mielestä olisi hyvä että kuraattori olisi ennakkoon tuttu jos hänen apuaan joskus tarvitsee.

”Kuraattorin toimenkuva on näistä hämärin, en tiedä missä asioissa sen puheille mennään.”

” Onks sitä ihan mielenvikanen jos ope sanoo et mee kuraattorille? Kaikki ajattelee että pahikset menee kuraattorille. Mitäs pahaa toi on tehny ku se joutuu kuraattorille?!”

”Kuraattori ei näy arjessa, tai en osaa sanoa ku en tiedä kuka se on.”

Pienelle osalle haastatelluista kuraattoripalvelut olivat kuitenkin tiedossa omien kokemusten perusteella, taikka heille oli esitelty palvelut vielä toisenkin lukuvuoden alussa. Kuraattorin palveluita käyttäneet kokivat todella saaneensa kuraattorilta apua ongelmiinsa. Opiskelijat kaipaivat kuraattorilta enemmän apua ja neuvoja opintotuen hakemiseen liittyvissä asioissa.

”Hyvin pääsee juttusille. Kuraattorin palvelusta on ollut apua”.

”Tiedän että kuraattori auttaa jos on ongelmia.”

Opiskelijat kaipasivat kuuntelevaa aikuista jota olisi helppo lähestyä. Ongelmatilanteissa nykyinen systeemi on opiskelijoiden mielestä liian hidas. Aikuinen tulisi olla saatavilla heti pahan olon hetkellä, juuri silloin kun on tarve. He toivoivat aikuista, joka on koko ajan läsnä, ja jonka luo voi mennä akuutissa asiassa. Muutamalla opiskelijalla oli hyvä kokemus peruskoulusta, jossa koulun käytävillä oli henkilö, jonka sai akuutisti kiinni ja jolle pystyi kertomaan huolistaan. Tällaisella ihmisellä tulisi kuitenkin olla myös oma työtila jonne voisi mennä keskustelemaan yksityisyyden suojan säilymiseksi. Läsnä olevan aikuisen lisäksi koulun internet-palvelut nousivat kehittämisen kohteeksi. Nettikuraattori olisi opiskelijoiden mielestä hyödyllinen, mutta toiminnan onnistumista hiukan epäiltiin.

”Nettisivuja voisi parantaa huomasti.”

”Netin kautta ujut ihmiset voivat helpommin kysyä apua ja neuvoa. Toiset taas saavat asian paremmin suullisesti esille kuin netissä. Eli kummankin tyylistä palvelua tulisi olla.”

”Netti voisi olla kätevä, mutta moni asia on sellanen mitä pitää jutella kasvokkain.”

”Chattipalsta olisi hyvä. Semmonen kysymyslaatikko johon opiskelija laittaa kysymyksen, ja joku vastaisi siihen / ohjaisi muulle työntekijälle.”

Kuraattorit kommentoivat opiskelijoiden palautetta sähköpostitse. Heidän mielestään opiskelijoilla on oikeus saada tietoa kaikista oppilaitoksen tarjoamista palveluista. Vastanneiden mielestä kaikilla oppilaitoksen työntekijöillä on vastuu tiedottaa omista palveluistaan/ tehtävistään, ja myös osavastuu tiedottaa muiden työntekijöiden tehtävistä ja palveluista. Jotkut kuraattoreista käyvät jokaisessa ryhmässä kertomassa palveluista, mutta opiskelijoiden palaute on ollut silti samanlainen. Opiskelijaryhmät ovat hyvin kirjavia monella eri tavalla (lapsista aikuisiin, peruskoulun mukautetusta ylioppilaisiin, sairaista terveisiin, itsenäisesti asuvia, perheellisiä, vanhempien luona asuvia, osa työssäkäyviä jne.). Opiskelijoi-

den kirjavuus tuo haasteen antaa infoa siten, että se jokaista kiinnostaisi ja siitä saisi selville mikä minua itseäni koskee, mikä on minulle tärkeää. Toistamisesta arveltiin olevan tähän apua, eli ryhmäkohtaisia infoja voisi olla enemmän kuin kerran opintojen alussa.

”Tekee mieli sanoa, että infoa ei voi ”kaataa päähän.” Vastaanottajan pitää avautua vastaanottamaan infoa ja olla aktiivinen etsimään/kysymään tietoa ja vastaanottamaan tarjolla olevaa apua.”

Muutama kuraattori kertoi, että heidän alallaan kaikille uusille opiskelijoille pidetään kuraattorin aloitusinfo, joka kestää noin tunnin. Info pyritään pitämään ensimmäisten päivien aikana, koska infossa käsitellään myös kelan tukiasioita, joista opiskelijoiden on tärkeä olla tietoisia heti ensimmäisistä päivistä alkaen. Kuraattoreilta tuli myös ymmärrystä siihen, että, ensimmäisten viikkojen aikana infon määrä on valtava, jolloin opiskelijalta osa asioista menee ohitse. Kuraattorit kommentoivat opiskelijoiden palautteeseen toimenkuvansa hämäräksi jäämisestä, että infoa olisi hyvä käydä pitämässä myös kakkosluokkien ja kolmosluokkien ryhmille lukuvuoden alussa. Info voisi tapahtua muutama viikkoa koulun alkamisen jälkeenkin, sen ei tarvitse tapahtua niin pikaisesti kuin ensimmäisen vuoden opiskelijoiden kanssa.

”Olisi varmaan aiheellista siirtää kuraattorin infoa hieman, tai kerrata, koska on ymmärrettävää, ettei se muistu mieleen kun ekoina koulupäivinä on niin paljon muutakin.”

Eräs kuraattori kommentoi, että on harmillista kun ei ole aikaa esittäytymisiin tai ryhmänohjaajat eivät pyydä osallistumaan esimerkiksi kun ryhmät palaavat työ-
sääoppimispaikoilta koululle syksyisin. Ylipäänsä ryhmänohjaajien ja kuraattorien välistä yhteistyötä olisi syytä tiivistää ja heille tiedottaa siitä, minkälaisissa asioissa kuraattoriin voi ottaa yhteyttä. Toinen kuraattori totesi opiskelijoiden haastattelujen tulosten vahvistavan sitä, että kuraattorin toimenkuvaa tulee avata enemmän opiskelijoille ja henkilökunnalle. Hän jatkaa, että kuraattori ei ole pelkästään ohjelma-promoottori, vaan tärkeä osa oppilashuoltoa. Kuraattorille yritetään helposti säilyttää ”toisarvoisia” tehtäviä.

Kuraattorien mielestä heidän tehtävänä on olla opiskelijan tukena, jotta elämänhallinta ja opiskelut sujuisivat paremmin. Kuraattori on myös opettajan tukena, mutta myös opettajien täytyy kyetä kohtaamaan ja kuuntelemaan nuoria arjessa. Kuraattoreille ei ole mitään taikanappia mitä painamalla opiskelija ”parantuu”. Eräs kuraattori kommentoi, ettei hän usko opettajien helposti ottavan huomioon opiskelijan henkilökohtaisia ongelmia ja tämä harmittaa syystäkin opiskelijoita, koska opettajat ovat kuitenkin läsnä opiskelijoiden arjessa.

”Kuraattori ei ole yhtä kuin ratkaisu vaikeisiin opiskelijatilanteisiin.”

Eräs kuraattori vastasi että kuraattori ei ole ”hyvässä maineessa”. Hän uskoi, että näkyvyyden lisäämisellä myös tuohon ennakoasenteeseen olisi mahdollista vaikuttaa. Markkinoinnissa (esim. alkuinfot yms.) olisi hyvä lähteä siitä, että on tärkeää välittää omasta hyvinvoinnista ja opiskelusta. Jos jokin asia haittaa opiskelua, kannattaa siitä keskustella aikuisen kanssa. Kuraattorin tehtävänä on auttaa opiskelijaa ja on luonnollista, että jokaisella on välillä asioita, joista voi käydä juttelemassa kuraattorin kanssa. Mielikuvaan vaikuttaminen on keskeinen tehtävä, jotta kynnyksen yhteydenottoon voisi madaltua.

”Harmillista kuulla, että kuraattorin työ on jäänyt ”peittoon”, vaikka sitä on kovasti koettanut tuoda esiin.”

”Se etteivät opiskelijat olleet tietoisia kuraattorin palveluista, voi osittain johtua siitä, etteivät vastaajat ole tarvinneet kuraattorin palveluita.”

”Onneksi oli heitäkin, jotka olivat löytäneet kuraattorin ja saaneet hyötyä.”

Kuraattorit kokivat opiskelijan leimaantumisen sekä leimaantumisenpelon erittäin harmillisena. Avaamalla kuraattorin työtä enemmän ja selkeämmin olisi ehkä mahdollista poistaa ”mielenvikaisuuden” tai ”epäonnistujan” – roolia. Pitkään kuraattorin työtä tehnyt on jo kauan miettinyt mistä ”ikuinen” leimaantumisen asenne syntyy? Peruskoulun kokemuksista vai siitä että yhteiskunnassa on hävet-

tävää, jos on psykososiaalisia vaikeuksia? On hyväksyttävää jos jalka katkeaa ja kulkee kainalokeppien kanssa, mutta sosiaalityön tuen tarve pyritään peittelemään.

”Kehittämistä olisi siinä, että kuraattorille ei ajateltaisi JOUTUVAN vaan että se olisi palvelu, siinä missä muutkin palvelut.”

”Kuraattoria tulisi pitää myös ihmisenä jonka luokse saa / voi tulla, eikä sinne vaan jouduta.”

”Kuraattorin luokse hakeutumisen tulisi olla matalan kynnyksen toimintaa.”

Kuraattorin näkyvyyteen arjessa tulisi kiinnittää kuraattorienkin mielestä vielä enemmän huomiota. Myös väärin mielikuvien poistamisen eteen pitäisi tehdä töitä. Yhtensä syynä väärän mielikuvan synnylle nähtiin se, että opettajat käyttävät ”kiristyskeinona” opiskelijoihin, eli että jos et tee niin tai näin niin JOUDUT sitten kuraattorille.

”Onhan se aika hurjaa luettavaa, että ei oikein tiedetä mitä kuraattori tekee, miksi sellainen on koululla tai että ajatellaan vain mielenvikaisten käyvän.”

Kuraattorin puoleen on vastaajien mielestä helpompi kääntyä, kun tiedetään, kuka hän on ja tähän asiaan moni haluisi parannusta. Kun kuraattori olisi tutumpi kasvo, olisi opiskelijoiden helpompi lähestyä myös pienemmissä asioissa ja ehkä tätä kautta vähenisi kuva siitä, että vain mielenvikaisena voit käydä kuraattorilla. Kuraattorin tulisi olla enemmän läsnä oleva ja arjessa näkyvä.

”Mielestäni kuraattorin arjessa näkyminen olisi sitä, että kuraattori ”vierailisi” katselemassa opiskelijoiden työskentelyä yms. heidän arjessaan, harmikseen tähän ei ole juurikaan aikaa.”

Eräs kuraattori on kokeillut työsaleissa mukana oloa näkyvyyden parantamiseksi ja tämä toimintamuoto on otettu hyvin vastaan sekä opettajien että opiskelijoiden osalta. Asioiden hoitaminen ryhmänohjaajien kanssa on helppoa, kun työsalissa

asiat nousevat esille luonnollisesti. Kuraattorin kanssa keskustelu on muutakin kuin se, että käydään kuraattorin huoneessa. Myös näkyvyys lisääntyy, vaikkakin työajan käytön kannalta asiaa on myös syytä miettiä. Kuraattorintyön nähdään myös olevan työote- ja persoonakysymys. Joillekin on luontevaa touhuta ryhmien kanssa kun taas toisille on luontevampaa tehdä työ neuvotellen työhuoneessa esim. opiskelijan ja perheen sekä muun tukihenkilöstön kanssa. Kuraattorin persoonalla ja tavalla lähestyä opiskelijoita on myös paljon vaikutusta siihen miten kuraattorin tarjoamia palveluita voidaan hyödyntää.

Kuraattorit toivoivat, että heidän työtilansa olisivat siellä, missä opiskelijat opiskelevat (lähellä luokkia ja työsaleja). Olisi puolin ja toisin hyvä tuntee toisensa edes ulkonäöltä. He kokivat myös ajankäytön ja tuntien resursoinnissa olevan ongelmia. Tunneista kilpailee moni muukin palvelun tarjoaja esim. opinto-ohjaus, terveydenhuolto, päihde- ja erilaiset hyvinvointivalistustilaisuudet ja harrastusten tarjoajat. Myös erilaiset pakolliset palaverit ja henkilökohtaiset tapaamiset syövät työaikaan niin paljon, ettei ”jutustelulle” / ”kiertelylle” jää aikaa.

”Kuraattorin työtä hankaloittaa todella paljon usean eri toimipisteen välillä pomppiminen. tällöin ei ole läsnä aidosti.”

”Miten kuraattorityö mahtuu lukujärjestykseen? Opiskelijat voivat asioida kuraattorin luona oppituntien aikana, mutta miten monta ryhmätuntia kuraattori voi pitää ryhmälle?”

”Thanteellista olisi jos voisi luoda omasta työstään ”kiireettömän” kuvan. Ei nuori uskalla lähestyä, jos pelkää tulevansa tyrmätyksi: ”ei nyt ole aikaa, tule huomenna tai ensi viikolla.”

Internetin käyttöä työvälineenä oli miettinyt muutama kuraattori. Heille ei ollut kuitenkaan selvillä mikä on Salpauksen linjaus ko. asiassa. Facebookiin luotu kuraattoriprofiili oli käytössä yhdellä vastaajalla, mutta ainakaan vielä nuoret eivät olleet mahdollisuuteen kovin paljon tarttuneet. Toisaalta sitä ei oltu aktiivisesti markkinoitukaan. Eräs kuraattori arveli, että esimerkiksi kerran viikossa oleva

kuraattoripäivystys chatissa voisi madaltaa yhteydenoton kynnystä. Sitä kautta voisi mahdollisesti sopia tapaamisaikoja. Tässä palvelussa on kuitenkin riskinsä, kun nettiin on helppo piiloutua, eikä voi tarkalleen tietää kuka kirjoittaja oikeasti on. Vastaja uskoo nettitoimintaympäristön tukevan kuraattorin työtä sillä opiskelijat hakeutuvat nettiin tauoilla yms. ajoilla. Hän pitää nettikuraattoritoimintaa kokeilun arvoisena juttuna, pienessä mittakaavassa.

”Erilaisissa kyselyissä nousee jatkuvasti esille nuorten toive mm. Facebook yms. chatti-jutuista. Ilmeisesti nykyaika alkaa velvoittaa työskentelyä myös enemmän yhteisöllisissä nettiympyröissä, joissa ujoimpienkin on helppo lähestyä.”

”Sen voin kertoa, että opiskelijoiden sähköposti yhteydenotot ovat lisääntyneet.”

Osa kuraattoreista kannattaa ehdottomasti sosiaalisen median käyttöä myös kuraattorin palveluissa, koska siitä voisi varmasti olla hyötyä. Tällöin voisi olla helpompaa lähestyä ja muutenkin nuoret viettävät siellä paljon aikaa, eikä kaikilla ole sähköpostia tai puhelimesta saldoa ottaakseen yhteyttä

5.2.2 Psykologi

Koulupsykologi oli haastatelluille opiskelijoille vierain opiskelijahuollon palveluista, suurin osa ei ollut tietoinen tällaisesta palvelusta, eikä heillä täten ollut tietoa miten psykologin vastaanotolle pääsisi. Opiskelijoiden mielestä psykologia tulisi tuoda enemmän esille ja yhteystiedot tulisi olla näkyvillä kouluilla. Ensimmäisen lukuvuoden alussa kerrottu info ei ole jäänyt kaiken tietotulvan takia mieleen.

” Ei tietoa miten vastaanotolle pääsee. Ei ole muistaakseni infottu palveluista.”

” En ole tiennyt tästä palvelusta. En ole kuullut koko sanaa.”

” Yhteydenotto tulisi olla helpompaa. Yhteystiedot tulisi olla esillä jossain, nyt joutuu tehdä töitä että löytää palvelut. Mistä sen löytää?”

5.2.3 Terveydenhuolto

Suurin osa haastatteluista opiskelijoista koki, että terveydenhoitajalta saa apua, ja että terveydenhoitajan vaitiolovelvollisuuteen pystyy luottamaan. Kuitenkin osa koki terveydenhoitajan palvelut riittämättömiksi, haastateltujen mielestä terveydenhoitajilla on aina ruuhkaa ja liian paljon asiakkaita. Kun opiskelija joutuu jonottamaan aikaa, hän saattaa myöhästyä tunnilta ja saa täten opettajilta sanomista. Terveydenhoitajia tarvittaisiin siis haastateltujen mielestä lisää. Vastaanottoajat olivat haastateltujen mielestä liian kapeita, eli esim. päivystysajan tulisi olla pidempi ja terveydenhoitajan tulisi olla haastateltujen mielestä useammin paikalla. Akuutissa asiassa opiskelijat joutuvat menemään yksityiseen / julkiseen terveydenhoidon palveluun.

”Terkan palvelu ei toimi, pitäisi olla aina paikalla. Aina jonoa ja ei meinaa päästä vastaanotolle.”

”Terkan tulisi olla useammin paikalla. Jos akuutisti sairastuu menemme kotiin ja on mentävä julkiseen palveluun illalla hakemaan s-lomatodistusta.”

”Terkillä on aina ruuhkaa ja liian paljon asiakkaita.”

”Päivystysaika tulisi olla pidempi, esim. klo 16 asti.”

Opiskelijat toivoivat säännöllisiä terveystarkastuksia. Muuta kehitettävää on tiedonkulussa (terveystarkastusten ajat tulevat liian myöhään ja niissä on sekaannuksia). Myös läheteiden saaminen on hankalaa.

”Terveystarkastukset on opiskelun alussa; kysely. Säännöllisiä terkkatarkastuksia kaivataan.”

”Tiedonkulku paremmaksi, terkkatarkastusten ajat tulee liian myöhässä ja niissä on sekaannuksia. Terveystarkastusten tiedonkulku mättää.”

”Terkan nimeä ja paikkaa ei tiedetä. Vaihtunut opiskeluaikana ja ajat vaihtunut, opiskelijoille ei ole tiedotettu asiasta.”

Koululääkärin palveluista tiedettiin, mutta monella haastatellulla opiskelijalla ei ollut palvelusta paljoakaan kokemuksia. Ne ketkä palvelua olivat käyttäneet, arvioivat lääkäriaikojen saatavuutta huonoksi; ongelma on saattanut lääkäriaikaa

odottaessa pahentua. Lähetteiden saaminen opiskelukuntaan asumiskunnan sijasta aiheutti myös monelle haastatellulle hankaluuksia.

”Koululääkärille ei pääse silloin kun on akuutti ongelma, kun pääsee asia voi olla jo pahentunut.”

”Huono asia, että lähetteet lääkäriin tehdään Hollolaan, vaikka asuu esim. Lahdessa tai muualla kaukana Hollolasta.”

”Lähetteiden saaminen tökkii, ei pääse tutkimuksiin halutessa.”

Terveydenhoitajat kommentoivat että opiskeluterveydenhuollossa on kyse opiskelijan opiskeluterveyden tukemisesta. Terveydenhoitajan työ perustuu Valtioneuvoston asetukseen neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta (28.5.2009/380). Pääpaino terveydenhoitajan työssä on ensimmäisenä vuonna kaikille ammattioppilaitosten opiskelijoille toteutettavilla terveystarkastuksilla sekä ammattikorkeakoulun opiskelijoille terveystarkastuksen perusteella tarvittaessa tehtävillä terveystarkastuksilla. Näissä terveystarkastuksissa opiskelijan terveyttä ja hyvinvointia tarkastellaan mahdollisimman laajasti ja huomioidaan opiskelijan elämäntilanne kokonaisvaltaisesti.

Terveydenhoitajien mukaan jokainen aloittava opiskelija pääsee terveystarkastukseen ensimmäisenä opiskeluvuotenaan ja tänä vuonna aloitettiin myös lakisääteiset lääkärintarkastukset. Opiskelijoiden esiin tuomaan terveystarkastusten sekaannuksiin ja tiedonkulkuun terveydenhoitajat kommentoivat, että on selvää, että terveystarkastusaikoja joudutaan välillä muuttamaan eikä sekaannuksiltakaan vältytä. Työjärjestelyt ja sairastumiset vaikuttavat aikataulujen muuttumiseen. Terveydenhoitajat kommentoivat että, opiskeluterveydenhuollon lääkäriresurssi käytetään opiskeluterveyden tukemiseen. Opiskeluterveydenhuollon asiakkaiden asiat ovat pääsääntöisesti sellaisia, että 2-3 viikon odotusaika lääkärin vastaanotolle on sopiva. Kiireelliset asiat ohjataan terveysasemille.

Terveystenhoitajat toivat esille, että opiskeluterveydenhuollon palvelut ovat koko opintojen ajan opiskelijan käytössä. Aikojä terveydenhoitajalle saa välillä nopealakin aikavälillä, riippuen siitä kuinka paljon tarvitsevia opiskelijoita on. Opiskeluterveydenhuoltoon on saatu lisäresursseja kuluvana vuonna. Tällöin aloja on jaettu uudelleen siten, että joka vakanssilla on sopivan kokoinen paketti. Näin opiskelijat saavat mahdollisimman tasalaatuista palvelua kun resurssit on oikeudenmukaisesti jaettu. Nämä uudelleen jaot ovat aiheuttaneet vaihtuvuutta terveydenhoitajissa.

Tiedonkulku ei ole terveydenhoitajien mukaan ollut aina niin hyvää kuin olisi voinut toivoa. Tänä syksynä terveydenhoitajat ovat panostaneet tiedottamiseen ja pitäneet infotilaisuuden kaikille ryhmilleen opiskeluterveydenhuollon palveluista, paria poikkeusta lukuun ottamatta. Terveydenhoitajalla on puhelinaika, jolloin hänelle voi varata ajan tai pyytää ohjausta. Terveydenhoitajalle voi myös jättää soittopyynnön.

Terveydenhoitajat kommentoivat että päivystykseen voi tulla akuutin asian takia. Pitkittyneissä vaivoissa varataan aika omalle terveydenhoitajalle tai terveyskeskukseen. Päivystykselliset asiat täyttäisivät helposti jokaisen terveydenhoitajan päiväohjelman, eikä opiskeluterveydenhuollolla ole päivystysveloitetta. Opiskeluterveydenhuollossa tehtävän työn tulee keskittyä ennaltaehkäisyyn. Opiskeluterveydenhuollossa halutaan kuitenkin tarjota opiskelijoille mahdollisuus päivystysvastaanottoon resurssien sallimissa rajoissa.

Päivystysajan jälkeen asiakkaat ohjataan omaan terveyskeskukseensa. Terveyskeskuksissa on akuutisti käytettävissä lääkäri, laboratorio ja tarvittaessa kuvantamispalvelut. Terveyskeskuksilla on päivystysveloite. Opiskeluterveydenhuollossa päivystysajan jälkeen terveydenhoitajalla alkaa iltapäivän vastaanottoajat, jolloin on terveystarkastuksia, hoidon tarpeen arviointia tai keskustelukäyntejä.

5.3 Opinto-ohjaajat

Haastatellut opiskelijat kokivat opinto-ohjaajan (opo) palvelut tärkeinä, heidän mielestään olisi kaikkien kannalta hyvä, että opo kyselisi miten opiskelijalla menee. Heidän mielestään opoa tarvitaan erityisesti tulevaisuuden suunnitteluun, sillä moni jämähtää liian alas kun ei tiedä jatkomahdollisuuksistaan. Osa opiskelijoista toivoi joka lukukaudelle opon tapaamista, jolloin käytäisiin läpi opintojen etenemistä sekä tehtäisiin suunnitelmia seuraavalle lukukaudelle. Erityisen tärkeätä se olisi opiskelijoiden mielestä niille, jotka haluavat suorittaa opinnot yksilöllisen polun mukaan.

”Opo on vaihtunut koko ajan, toivotaan opon pysyvyyttä, mikä on erittäin tärkeää opiskelijan opintojen etenemisen kannalta.”

Opiskelijoiden mielestä opolle on vaikea päästä sillä heillä on niin paljon asiakkaita. Opot vaikuttavat opiskelijoiden mielestä kiireisiltä ja hajamielisiltä. Ja valittavan usein vastaanottoaika on liian lyhyt. Opoja tulisi siis heidän mielestään olla enemmän. Opiskelijoiden mielestä on tärkeää opojen pysyvyys. Tiheä vaihtuminen koettiin ongelmaksi yksilöllisen ja joustavien opintopolkujen etenemiseksi. Opiskelijat kertoivat saaneensa erilaista tietoa eri opoilta esim. opintojen suorittamisen pituudesta ja valmistumisaikatauluista. Eriävät tiedot vaikeuttavat opintojen etenemistä, ja täten edesauttavat myös keskeyttämisiä. Opiskelijan tulisi voida luottaa siihen, että opo on opsin (opetussuunnitelma) ja joustavien opintojen asiantuntija.

”Opolle on vaikea päästä, on niin paljon asiakkaita.”

”Opot vaikuttaa hajamielisiltä ja kiireisiltä.”

”Opoilla on liikaa töitä kun pitää käydä usealla koululla.”

”Aina varattu ja jonoa. Kun pääsee vastaanotolle, seuraava asiakas on jo tulossa, ja asia jää usein kesken.”

Opiskelijat toivoivat opojen teemapäiviä jolloin opot tulisivat esim. koulun aulaan, tiedottaisivat palveluista ja ajankohtaisista asioista, jakaisivat infotiedotteita ja samalla opiskelijat voisivat kysyä heiltä suoraan asioista. Näin myös opot tulisivat opiskelijoille tutuiksi.

Opinto-ohjaajat kuvasivat keskeiseksi tehtäväkseen olla saatavilla ja opiskelijan käytössä. Opot näkevät opinto-ohjauksen olevan yhdessä pohtimista ja asioiden eteenpäin saattamista. He kokevat olevansa opiskelijoita varten oppilaitoksessa. Opot eivät olleet yllättyneitä opiskelijoiden kommentteista ja heistä moni oli esiin nousseista asioista täysin samaa mieltä. Tosin he myös ovat pohtineet opettajien kanssa sitä, että mikä on hyvää palvelua ja mikä liiallista ”paapomista”. Tärkeä oppilaitoksen tehtävä kuitenkin on kouluttaa opiskelijoita työelämään.

”Opiskelijoiden palaute ei yllättänyt.”

”Opiskelijoiden huomiot hyviä niin opojen kuin ro suhteen. Toisaalta opiskelijoiden omaa vastuuta asioidensa hoidossa on opiskeluaikana jo harjoitettava työelämää varten.

”Kaikkea ei voi yksilöille tuoda ”lautasella” valmiina, jotain täytyy tehdä itse, mutta kanavat tiedon välitykseen pitäisi olla selvillä kaikilla ja käytänteet pitäisi olla yhtenäisiä.”

Opiskelijat olivat tyytymättömiä opo-palveluiden saatavuuteen. Useampi opinto-ohjaaja oli opiskelijoiden kanssa samaa mieltä siitä, että opon tulisi olla saatavilla nykyistä paremmin. Heidän mielestään opoilla tulisi olla mahdollisuus keskittyä omassa työssään juuri siihen kaivattuun henkilökohtaiseen ohjaukseen, sekä myös opotunteihin. Opon kulkeminen toimipisteestä toiseen (fyysiset rakenteet) heikentää opon näkyvyyttä sekä palveluiden saavutettavuutta. Myös ammatillisen koulutuksen luonne (kasvava työssäoppimisen määrä) tekee ”paletista” sen suuntaisen, että opo ei ole välttämättä samaan aikaan opiskelijoiden kanssa samassa paikassa. Ajanvaraus on siis varmin keino päästä opon juttusille, mutta se taas jättää pois spontaanin opon luokse piipahtamisen. Opinto-ohjaajat ovat usein opiskelijoiden ja opettajien luona esimerkiksi työsaleissa, jolloin heitä ei tavoita työhuoneestaan. Opinto-ohjaajan saa parhaiten kiinni sähköpostitse tai puhelimitse, jos hän ei ole työhuoneessaan.

”Jos ei käytä sähköpostia, on vain hyväksyttävä, ettei ehkä saa kaikkea tietoa.”

”Usein poissaoleva opiskelija ei saa kaikkea tietoa, jos ei esim. kysele luokkaverueilta mitä koulussa on tehty hänen poissaolojensa aikana.”

”Onneksi joku oli todennutkin, että opon saa puhelimella kiinni ja aikoja löytyy.”

Yksilöllisiä opintopolkujen laatimiseen tarvittavaa aikaa ei ole opinto-ohjaajien mielestä resursoitu oikein. Yksilöllistä ohjausta, ja sitä kautta yksilöllistä opintopolkua, ei voida mitenkään luoda ilman keskusteluja opiskelijan kanssa. Tällaisella keskustelulla tarkoitetaan kuuntelua ja kuulemista, kyselyä toiveista, koko elämän suunnittelua (luonnostelua esim. 10 v. päähän) sekä eri vaihtoehtojen esittelyä. Kun opiskelija on saanut tarpeeksi tietoa eri vaihtoehtoista, hän voi tehdä omia ratkaisujaan ja valita vaihtoehtoista hänelle sopivimmat. Opo voi tavata tällä hetkellä vain opiskelijoita, joilla on erityisiä vaikeuksia opinto-ohjelmansa kanssa. Opinto-ohjaajien mielestä heillä on tällä hetkellä puolet liikaa opiskelijoita yhtä opoa kohden, mikäli haluttaisiin antaa oikeasti henkilökohtaista palvelua.

”Opinto-ohjaajien suhteen hyvää oli se, että on huomattu kiire mikä meillä on.”

”Ohjaukseen ei riitä aikaa niin paljon kuin sitä haluaisi ja varsinkin lukukauden alut ovat todella hektisiä, kun kaikki haluaisivat henkilökohtaista ohjausta ja on paljon muutakin työtä hoidettavana. Tässäkin jotkin oppilaitoksen yleiset käytännöt ja toimintatavat voisivat toimia paremmin, jotta aikaa säästyisi ohjaukseen.”

”Jatko-opintoihin ohjaamiseen on käytettävä enemmän aikaa. Siinä olen täysin samaa mieltä opiskelijoiden kanssa.”

Opiskelijat olivat kommentoineet myös opinto-ohjaajien suurta vaihtuvuutta. Opinto-ohjaajat tunnistivat ongelman olemassaolon. Lukuisista työntekijävaihdoksista on ollut haittaa myös työntekijöille, sillä esim. vapaalta palaavan työntekijän on haastavaa saada kiinni asioista, kun edeltäjiä on ollut useita lyhyen poissaolon aikana. Uusien työntekijöiden perehdyttäminen vie vakituiselta väeltä aikaa, ja tämä aika on pois myös itse asiakastyöstä. Nopea perehdyttäminen ei ole myöskään uuden työntekijän etu, perehdytys jää liian ”ohueksi”. Opinto-ohjaajien mielestä työntekijöiden vaihtuvuuteen vaikuttavat mm. liian suuret opiskelijamäärät sekä se, että palkkaus ja lomaehdot ovat huonommat kuin muilla kouluasteilla. Vain edellä mainittuja asioita parantamalla saadaan vaihtuvuuteen muutosta.

”Opojen jatkuva vaihtuminen on suorastaan kriisitilanne. Nyt joka toinen opo on ensimmäistä tai toista vuotta Salpauksessa.”

Opinto-ohjaajat kommentoivat hyväksilukuja melko raskaaksi systeemiksi nykyisellään ja he olivat sitä mieltä, että sitä pitäisi kehittää joustavammaksi käytänneeksi. Resursseja kaivattaisiin myös enemmän, koska opiskelija-aines on jatkuvasti haasteellisempaa, ja tämä lisää palvelujen tarvetta. Opinto-ohjaajat pohtivat osataanko koulunkäyntiavustajia riittävästi hyödyntää. Koulunkäyntiavustajat saattavat vaihtua vuosittain ja jos tilanne vakiintuisi koulunkäyntiavustajien suhteen, se auttaisi opiskelijoita enemmän.

Opiskelijat kokivat ryhmänohjaajan merkityksen tärkeäksi opintojen etenemisen ja hyvinvoinnin kannalta. Eräs opinto-ohjaaja näkisi hyvänä että sama ryhmänohjaaja olisi opiskelijoiden kanssa koko kolme vuotta kestävä tutkinnon suorittamisen ajan. Tällöin hän näkisi opiskelijoita useammin ja oppisi tuntemaan heidät paremmin. Tällä hetkellä on aloja, joilla ryhmänohjaaja vaihtuu joka vuosi. Myös ryhmänohjaajien resurssia voisi suurentaa, varsinkin jos ryhmässä on monia HOJKS (henkilökohtainen opetuksen järjestämissuunnitelma) opiskelijoita. Ryhmänohjaajien työmäärä kasvaa koko ajan - useimmilla on halua auttaa ja palvella opiskelijoita, mutta siihen ei ole aikaa.

”Uusien opiskelijoiden aloitus on saatava ”pehmeämmäksi. Ennen otimme uudet opiskelijat 2-3 päivää aikaisemmin kouluun. Jatkavat ryhmät aloittivat siis myöhemmin opiskelun. Koimme käytännön hyväksi.”

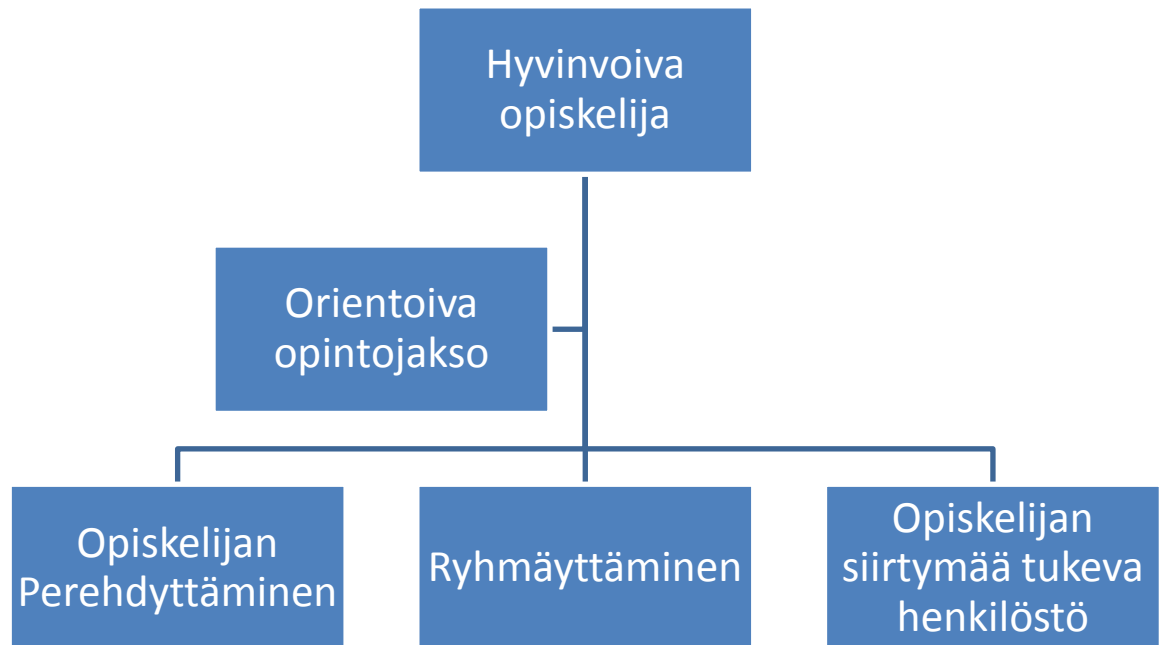
”Meillä aiemmin ryhmänohjaajien tunnit merkittiin lukujärjestykseen. Silloin opiskelijat tiesivät ne ja osasivat varautua olemaan koulussa. Nyt on päätetty, ettei niitä saa merkitä lukujärjestykseen. Mahtoivatkohan päätöksen tekijät ymmärtää mitä päättivät?”

6 TOIMINTAMALLI OPINTOJEN ALOITTAMISEN TUKEMISEKSI

Ammatti-oppilaitokseen tulevat opiskelijat ovat hyvin erilaisia. Osa on juuri päättänyt peruskoulun, osalla on jo suoritettuna muita opintoja, osa on opiskellut mukautetun ohjelman mukaan peruskoulussa jne. Tämän hyvin monimuotoisen ryhmän erilaisiin ohjaustarpeisiin tulisi oppilaitoksen kyetä vastaamaan. Oppilaitoksissa tarvitaan hyvää sisäistä yhteistyötä ja varhaista puuttumista ongelmiin koulu keskeyttämisen riskin vähentämiseksi. (Pirttiniemi & Päiväsalo 2001, 8, 18–19.)

Erityisesti opiskelijoiden motivointiin ja oppilaitokseen kiinnittämiseen pitäisi panostaa alkuvaiheessa, jolloin voitaisiin ehkäistä myös keskeyttämisiä. Oppilaitokseen kiinnittymisen kannalta kriittisimmät vaiheet ovat koulun alku ja ensimmäiset viikot. (Pirttiniemi & Päiväsalo 2001, 19.) Kehittämishankkeen tutkimustulokset toivat esille sen, että Koulutuskeskus Salpauksessa opintojen alkuun tulee panostaa opiskelijoiden mielestä entistä enemmän. Muutos siirryttäessä peruskoulusta ammatilliseen koulutukseen on koettu olevan liian suuri. Opiskelijoiden mielestä ensimmäiset kuukaudet olivat kaaosta, kun yhtäkkiä piti osata itseohjautua ja etsiä kaikki tieto.

Tutkimus tulokset toivat esille tarpeen kehittää alkua siten, että se olisi pehmeämpi ja paremmin tuettu. Tuen tarpeeseen vastaaminen vaatii sen, että uudet opiskelijat aloittavat opinnot muutamaa päivää aiemmin ja jatkavat ryhmät myöhemmin. Näin aloittaville opiskelijoille voidaan varata riittävästi aikaa pehmeämmin ja tuetummin tutustua oppilaitoksen tiloihin, henkilöstöön ja ammatillisen opiskelun vaatimiin valmiuksiin. Myös pienryhmätoiminnan lisääminen opintojen alkupuolella pehmentää aloitusta ja opiskelijat tutustuvat toisiinsa paremmin.

Kuvio 11. Prosessikaavio opintojen aloittamisen tukemiseen

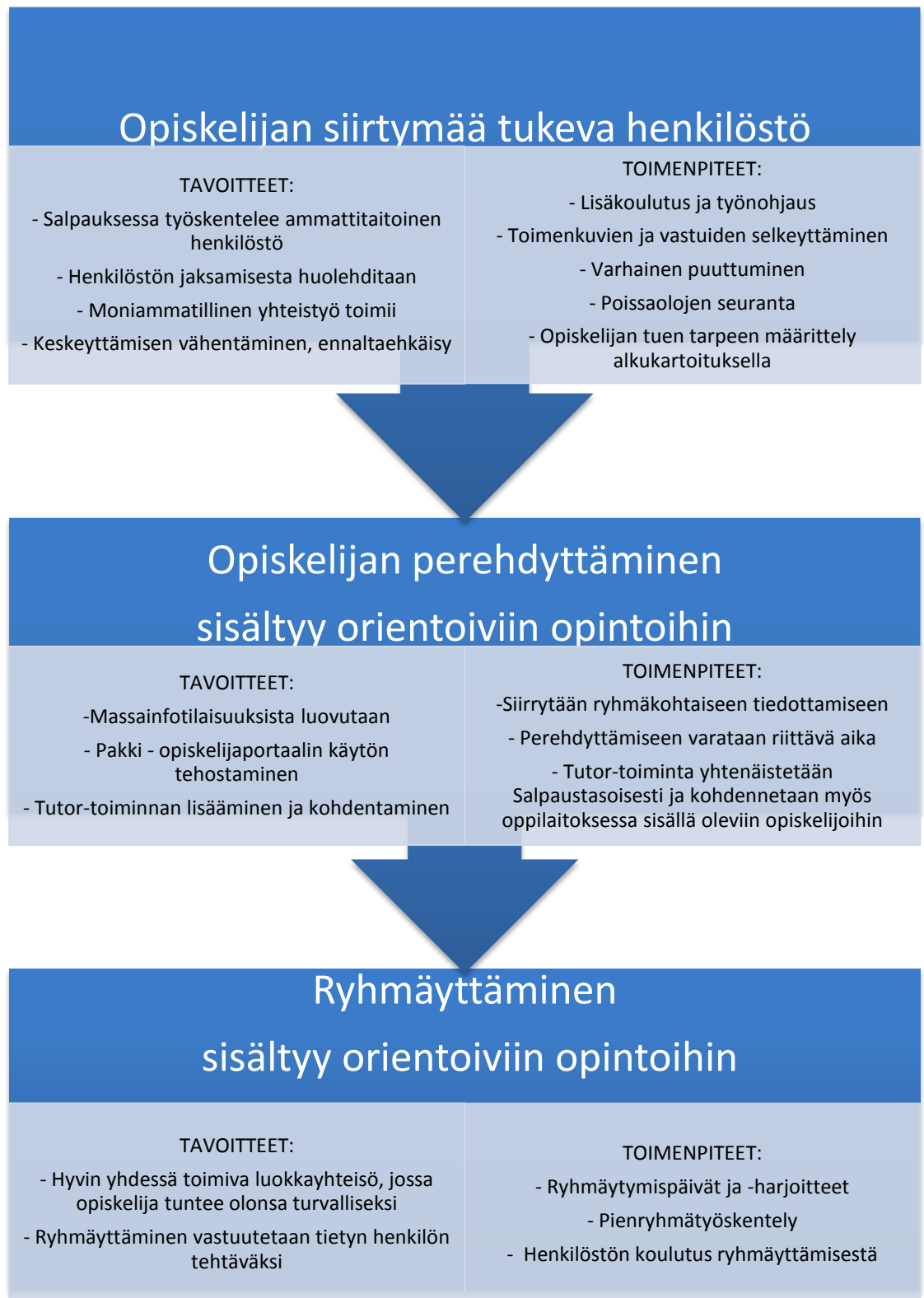
6.1 Orientoiva opintojakso

Koulutuksen järjestäjät organisoivat nivelvaiheeseen liittyvää ohjausta hyvin eri tavalla. Nivelvaihtely tukee opintojen etenemistä ja ehkäisee keskeyttämisä opintojen alkuvaiheessa. Tärkeää onkin panostaa erityisesti opintojen alkuvaiheessa orientaatio- tai ryhmäytymisopintoihin, jotka edistävät opintojen etenemistä ja ehkäisevät keskeyttämisä. (Kotamäki ym. 2010, 98, 146.)

Koulutuskeskus Salpauksen kaikilla nuorisopuolen aloittavilla ryhmillä tulee olla 1ov:n orientoiva opintojakso. Orientoivan jakson aikana tiedotetaan opiskeluun liittyvistä perusasioista ja perehdytään oppilaitokseen sekä opintoihin. Orientoivan opintojakson aikana opiskelijaa tukevan henkilöstön ryhmäkohtaiset ohjaukset mahdollistuvat.

Opinto-ohjaajilla on opintojakson aikana varattuna ryhmäkohtaisia tunteja ohjaukseen (esim. valinnaiset opinnot, HOPS, oppimistyyli, opiskelutekniikka jne). Myös opiskelijahuollon henkilöstö (kuraattori, terveydenhoitaja) kohtaa opiskelijat ryhmänä heille varattuna ajankohtana, jolloin tehtäväkuvat ja tukipalvelut voidaan tuoda entistä paremmin esille. Orientoivan opintojakson aikana opiskelijoilla on myös ryhmäytymisopintoja, jolloin omaan ryhmään tutustutaan, opitaan toimimaan ryhmässä sekä hyväksymään erilaiset opiskelijat. Orientoiva opintojakso mahdollistaa ryhmänohjaajan tutustumisen ryhmäänsä ja sen opiskelijoihin syvemmin ja myös opiskelijat oppivat tuntemaan oman ryhmänohjaajansa nykyistä paremmin.

6.2 Ammatillisten opintojen aloituksen tukeminen

Kuvio 12. Ammatillisten opintojen aloituksen tukeminen

6.2.1 Opiskelijan siirtymää tukeva henkilöstö

Ensisijainen tavoite ohjaus- ja opiskelijahuoltotyössä on oltava ennaltaehkäisevä työ. Nuoren on tärkeää pysyä ohjauksen ja koulutuksen piirissä peruskoulun päättymisen jälkeen, koska sillä on merkittävä vaikutus hänen elämänsuuntaansa. (Pirttiniemi & Päiväsalo 2001, 14.) Erityistä huomiota opiskelijan ohjauksessa tulee kiinnittää siirtymävaiheeseen peruskoulusta ammatilliseen koulutukseen. Ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijoita siirtymävaiheessa ja edistää heidän hyvinvointiaan sekä ehkäistä syrjäytymistä korostaen erityisesti asiakaslähtöisyyttä. (Kuronen 2010, 337.) Opiskelijan tukemisessa myönteinen asenne ja ymmärrys ovat erittäin tärkeitä hoidettaessa opiskelijoiden asioita siihen suuntaan, että opiskelu sujuisi paremmin (Launonen 2005, 32).

Kasvatustyön merkitys opetuksessa on lisääntynyt opiskelijoiden lähtötason erilaisuuden vuoksi. Opettajat kokevat, että heillä ei ole riittävästi valmiuksia ongelmaoppilaiden kohtaamiseen. (Pirttiniemi & Päiväsalo. 2001, 31) Opettajien ja opiskelijahuollon henkilöstön ohjauksen tasoa voidaan parantaa keskustelujen ja koulutuksen avulla sekä työnohjauksella (Launonen 2005, 34). Erityisen tärkeää on järjestää koulutuksia erilaisten opiskelijoiden kohtaamiseen, jolloin kyky tunnistaa ja kohdata opiskelijoiden erilaisia vaikeuksia parantuu (Pirttiniemi & Päiväsalo 2001, 31).

Ongelmaisen opiskelijan kohtaaminen ja vaikeiden tilanteiden hallitseminen vaatii opettajilta tietoutta nuorten ongelmista (esim. päihde- ja mielenterveydenongelmat). Koulutuksen kautta ongelmia opitaan tunnistamaan varhaisemmassa vaiheessa ja tilanteisiin asennoituminen muuttuu tiedon lisääntyessä (Pirttiniemi & Päiväsalo 2001, 58). Kouluttamisen kautta opettajilla on paremmat tiedot ja taidot nähdä ammattiin liittyvien taitojen opettamisen rinnalla kasvatukseen ja elämään ohjaamisen tärkeys. Koulutuksen kautta opitaan myös kohtaamaan erilaisia oppijoita ja toiminta moniammatillisessa yhteistyöverkostossa paranee (Pirttiniemi & Päiväsalo 2001, 40, 60.) Lisäksi moniammatillisen osaamisen joustava hyödyntäminen vähentää henkilöstön työtaakkaa (Launonen 2005, 34).

Kehittämishankkeen tuloksien mukaan opettajien roolia opiskelijahuollossa tulee kehittää ja vahvistaa. Opettajat tarvitsevat enemmän asiantuntijatukea omassa työssään ja heidän on välttämätöntä saada tukea työlleen opiskelijahuollon erityisosaamisesta omien voimavarojensa tukemiseen. Opettajien ja opiskelijahuollon yhteistyötä on kehitettävä nykyistä tiiviimmäksi, jolloin opiskelijoiden ongelmien ratkaiseminen helpottuu, ja opiskelijahuoltoon liittyvää vastuuta laajennetaan koskemaan koko henkilöstöä. Pirttiniemen ja Päiväsalon (2001) mukaan etenkin suurissa yksiköissä on vaarana, että ohjausvastuun katsotaan olevan vain muutamilla henkilöillä, jolloin moni nuori jää varjoon. Ohjausta tuleekin tarkastella koko opilaitoksen prosessina siten, että koko henkilöstö toimii yhdessä ja ohjaamiseen varataan riittävä resurssi. (Pirttiniemi & Päiväsalo 2001, 27.)

Haastattelemiemme opiskelijoiden mielestä ryhmänohjaajilla ja opettajilla on suuri merkitys opiskelijoiden hyvinvointiin, koulussa viihtymiseen, luokkahenkeen sekä ryhmäytymisen onnistumiselle. Opiskelijoiden mielestä on tärkeää oppia tuntemaan ryhmänohjaaja, ja he toivovat ryhmänohjaajan olevan enemmän oman ryhmänsä kanssa. Haastatellut opiskelijat toivat esille ryhmänohjaajan keskeisen roolin opiskelijan lähiaikuisena ja tukijana.

Launosen (2005) mukaan opiskelijat tarvitsevat henkilökohtaista ohjausta nykyistä enemmän, mikä voidaan järjestää siten, että ryhmänohjaajien resurssia tuen antamiseen lisätään. Kaikkein tehokkain tukitoimi on henkilökohtainen keskustelu, mikä edesauttaa myös sellaiseen kontaktiin jatkossa, että osaa ja uskaltaa tulla keskustelemaan asioista. Mikään tukitoimi ei auta, ellei keskusteluyhteyttä synny. (Launonen. 2005, 32). Myös kehittämishankkeen haastattelutulokset toivat esille tarpeen lisätä ryhmänohjaajien resurssia Koulutuskeskus Salpauksessa. Sekä henkilöstö, että opiskelijat toivat esille, ettei nykyinen ryhmänohjaajan viikkotuntimäärä ole riittävä, etenkin opintojen alussa.

Ensimmäisten viikkojen aikana ryhmänohjaajan tulee kartoittaa opiskelijan tilanne haastattelemalla jokainen opiskelija yksilöllisesti. Haastattelussa ryhmänohjaaja tutustuu opiskelijaan ja saa hänestä taustatietoja sekä tietoa opiskelijan opiskeluoduksista. Opiskelija täyttää haastattelun tueksi etukäteen valmiin lomakkeen, jota käytetään pohjana haastattelulle. (Pirttiniemi & Päiväsalo 2001, 19.)

Opiskelun alkuvaiheessa on tärkeää kartoittaa monipuolisesti opiskelijoiden tarpeet sekä opiskelun ja oppimisen esteet. Alkuvaiheen monipuolinen kartoittaminen tulisi mallintaa ja saada toimivaksi käytännöksi kaikkiin oppilaitoksiin, jolloin myös edistettäisiin kustannustehokasta toimintaa. Opiskelijan opiskeluedellytyksistä ja tuen tarpeesta pyritään tulohaastattelujen ja taustatietojen avulla saamaan mahdollisimman hyvä käsitys. (Kotamäki ym. 2010, 184, 171). Tulohaastattelussa oppimisvaikeuksien huomioiminen helpottaa tuen tarpeen määrittämistä ja tukitoimien välitöntä aloittamista (Launonen 2005, 32).

Ryhmänohjaajan tehtävänä on myös opiskelun aikana seurata opiskelijan opintojen etenemistä. Poissaoloihin ja opiskelun ongelmiin on puututtava heti, kun niitä havaitaan. (Pirttiniemi & Päiväsalo 2001, 20.) Kurosen (2010) mukaan varhainen puuttuminen poissaoloihin vähentää merkittävästi keskeyttämisistä ja opintojen viivästymistä sekä ehkäisee syrjäytymisen uhkaa. Oikea-aikaisella puuttumisella voidaan ehkäistä ongelmien kärjistymistä sekä pysäyttää alkava syrjäytyminen. Varhainen puuttuminen merkitsee asioihin tarttumista. (Kuronen 2010, 178.)

Haastateltujen opiskelijoiden mielestä on hyvä, että poissaoloja seurataan. Jos opettajia ei kiinnosta poissaolot, opiskelijat jäävät liian usein pois tunneilta. Tämä puolestaan aiheuttaa sen, että opinnot eivät, mikä puolestaan voi aiheuttaa opintojen keskeytymisen. Poissaoloihin tulisi heidän mielestään puuttua nykyistä aiemmin ja seurantaa olisi tehostettava entisestään ja seurannan on koskettava kaikkia opettajia. Pirttiniemen ja Päiväsalon (2001) mukaan nopea reagointi poissaoloihin ja suorittamatta jääneisiin kursseihin vähentää opintojen keskeytymistä (Pirttiniemi & Päiväsalo 2001,56).

6.2.2 Opiskelijan perehdyttäminen

Henkilökohtaista ohjaamista ja tietoa suoritettavista tutkinnoista, niiden muodostumisesta ja sisällöstä tulee tehostaa opintojen alussa. Opiskelija tarvitsee ammatillisten opintojen alussa tietoa tutkinnon muodostumisesta ja sen sisällöstä, mikä

auttaa nuorta kiinnittymään ammattiopintoihin. Tämä puolestaan on tärkeää keskeyttämisen ehkäisemisessä. (Pirttiniemi & Päiväsalo 2001, 15, 60.) Koulutuskeskus Salpauksessa perehdytykseen tulee tutkimustulosten mukaan kiinnittä erityisesti huomiota. Opiskelijoiden perehdytystä tulee tehostaa entisestään. Perehdytysvaiheessa on tärkeää, että opiskelijoille kerrotaan perustietoa oppilaitoksesta (tiloihin tutustuminen, henkilöstö jne.), opiskelusta ja omasta koulutusalaista (perustutkinto, koulutusohjelmat). Opiskelija tutustuu oppilaitoksen tiloihin ja käy muun ryhmän kanssa ryhmänohjaajan opastuksella läpi koulun poistumisreitit hätätilanteessa. Lisäksi opiskelijoiden kanssa pohditaan yhdessä miten toimitaan eri kriisitilanteissa.

Opiskelijoille pidetään ryhmätunteja tietokoneen käytöstä. Tunneilla tutustutaan koulun sähköpostiin, omien opintojen seurantaan Winha Willestä ja Pakki – opiskelijaportaaliin. Lisäksi tutustutaan opiskelijan oppaaseen, opiskeluvälineisiin ja siihen miten kirjastoa voi hyödyntää opinnoissa.

Alkuperehdyttämisessä ryhmänohjaajalla voisi olla apuna oman koulutusalan tutor-opiskelijoita (Pirttiniemi & Päiväsalo 2001, 19). Uusien opiskelijoiden opintojen edistämässä tutor-toiminnalla on käytännössä suuri merkitys (Kotamäki ym. 2010, 184). Kehittämishankkeen tutkimustulokset toivat esille, että tutor-toiminnan tehostamisessa ja yhtenäistämässä on kehitettävää eri koulutusaloilla. Koulutusaloille tarvitaan yhteneväisiä linjauksia ja yhteistä pohdintaa hyvistä käytänteistä.

Tutor-toiminta keskittyy tällä hetkellä pääasiassa koulun ulkopuoliseen markkinointiin. Pääpaino tulee jatkossa olla oppilaitoksessa oleviin opiskelijoihin keskittyminen, jolla voidaan edistää hyvää opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta. Eriyisesti on tehostettava uusille opiskelijoille kohdistettua tutor-toimintaa. Toimivia hyviä käytänteitä tutor-toiminnasta tulee levittää eri koulutusalojen tietoon. Salpauksessa on selkeytettävä tutoreina toimivien opiskelijoiden tehtäviä, vastuuta ja toimenkuvaa yhteistyössä eri alojen opiskelijoiden ja henkilöstön kesken.

Haastattelemamme opiskelijat sekä henkilöstö toivat esille, etteivät alkuinfojen massatapahtumat ole parhaita tilaisuuksia antaa opiskelijoille tietoa oppilaitokses-

ta ja sen toiminnasta. Suurissa tilaisuuksissa tiedon kulkua häiritsee meteli. Kun infoa tulee monesta asiasta samalla kertaa, kaikki tieto ei jää mieleen. Suurista infotilaisuuksista on siirryttävä henkilökohtaisempaan tiedottamiseen: saleista luokkiin. Lisäksi infotulvaa tulee pienentää aivan alussa jakaen sitä ensimmäisille opiskeluviikoille tasaisesti.

6.2.3 Ryhmäyttäminen

Kehittämishankkeen tulokset toivat esille ryhmän, ryhmäyttämisen sekä hyvän luokkahengen suuren merkityksen koulussa viihtymiseen ja hyvinvointiin. Kurosen (2010) mukaan tärkeä tekijä koulussa viihtymiseen on koulun ilmapiiri, joka vaikuttaa myös koulutyöskentelyyn ja oppimiseen. Oppilaiden väliset hyvät ja toimivat suhteet vahvistavat ryhmään kuulumisen tunnetta ja kokemusta hyväksytyksi tulemisesta. Kokemus siitä, että on hyväksytty luokassa ja kuuluu joukkoon edesauttaa opiskelijan myönteistä käsitystä itsestään oppijana. Ryhmään kuulumisen tunnetta vahvistaa myös hyvin toimiva opettaja-opiskelijasuhte. (Kuronen 2010, 203–204.)

Ryhmäyttämistä on tehostettava kaikilla Koulutuskeskus Salpauksen nuorisosaatteen koulutusaloilla (esim. ryhmäytymispäivät, -tapahtumat, leirit, retket, teemapäivät). Opettajille ja muulle ohjaushenkilöstölle on järjestettävä lisäkoulutusta ryhmäyttämisestä. Ryhmäyttäminen tulee integroida orientoiviin opintoihin, jolloin sille on varattu lukujärjestyksestä riittävästi aikaa. Ryhmäyttämiso-pintoihin sisällytetään tutustumisharjoituksia, jotka alkuvaiheessa edesauttavat turvallisen ryhmän syntymistä. On tärkeää määritellä yhdessä ryhmän kanssa turvallinen ja mukava ryhmä. Ryhmäytymisopinnoissa on lisäksi tärkeää tehdä hyvää yhteishenkeä ja myönteistä ilmapiiriä tukevia harjoituksia. Pienryhmätyöskentely opiskelijoiden kokoonpanoa vaihdellen mahdollistaa tutustumisen kaikkiin ryhmän jäseniin.

Sekä haastatellut opiskelijat että henkilöstö nostivat esille tarpeen panostaa ryhmäytymiseen entistä tehokkaammin etenkin opintojen alussa. He painottivat yhteisöllisyyden tehostamisen tärkeyttä opintojen keskeyttämisen ehkäisemisessä.

Heikosta yhteisöllisyydestä kouluyhteisössä Kurosen (2010) mukaan viestivät turvattomuuden tunne, kielteiset kohtaamiset ja erilaiset käytösongelmat (Kuronen 2010,204). Vertaisryhmään kuuluminen on nuoren kohdalla tärkeä tekijä hänen kasvaessaan kohti tasapainoista aikuisuutta. Koulussa nuoret luovat omaa identiteettiään, suhdetta itseensä ja muihin sekä aikuisempaa tapaa olla olemassa ammatillisten opintojen suorittamisen lisäksi. Oppilaitoksen tärkeä tehtävä on tukea nuorta kaikessa toiminnassaan kohti tätä kehitystä. (Kunttu, Komulainen, Makkonen, Pynnönen (toim.) 2011, 31).

7 JATKOKEHITTÄMINEN

7.1 Toimintamallin luominen opiskelijahuollon henkilöstön ja opettajien yhteistyölle

Selkeä oppilaitoksessa laadittu toimintamalli tukee opiskelijan joustavaa ja nopeaa ohjausta hänelle sopivien tukitoimien piiriin pääsemiseksi (Launonen 2005, 37). Toimintamalli auttaa henkilöstöä ohjaamaan syrjäytymisvaarassa olevia nuoria tehostetusti. Tavoitteena on luoda henkilöstölle ja oppilaitokselle nuorten ohjauksen yhteistyön toimintamalli, jonka avulla paremmin havaittaisiin opiskelijoiden ongelmia sekä tuettaisiin heitä ammatillisen opetuksen alkuvaiheessa. (Pirttiniemi & Päiväsalo. 2001, 54.)

Koulutuskeskus Salpauksessa tulee luoda yhtenäinen kaikkia nuorisooasteen koulutusaloja koskeva toimintamalli, jolla tuetaan opiskelijoiden ammatillisten opintojen alkua tehostetusti. Toimintamalli tulee tehdä yhteistyössä opiskelijahuollon, opetushenkilöstön ja johdon kesken. Mallissa tulee selkeästi määritellä eri ammattiryhmien vastuut (kenen vastuulla jokin asia työnjaossa on, mitä tehdään, kuka tekee ja milloin tehdään?) ja ohjaustyön aikataulut siirtymävaiheessa. Henkilöstön keskinäinen työnjako on selkeästi kirjattava.

Toimintamallissa yhteistyösuunnitelman tulee olla kirjallisessa muodossa ja työnjaon toteuttamisesta sovitaan tarpeeksi yksityiskohtaisesti. Työnjaon lähtökohtina tulee olla opiskelijoiden ohjaustarpeiden tunnistaminen ja niihin vastaaminen yhteisesti sovituin periaattein. Onnistuneen toimintamallin luominen edellyttää sitä, että vahvistetaan koko henkilöstön roolia opiskelijahuollossa ja madalletaan rajaita opetus- ja opiskelijahuollon henkilöstön välillä.

7.2 Opiskelijan hyvinvoinnin kehittäminen opiskelijälähtöisesti

Tutkimustulosten mukaan opiskelijat eivät näytä yleensä olevan mukana hyvinvointisuunnitelmien kehittämisessä. Tulevaisuuteen suuntaavalle oppilaitokselle opiskelijoiden aktiivisuuden hyödyntäminen on kuitenkin todellinen mahdollisuus. (Opetushallitus, terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009, 44–45.) Opiskelijoiden vaikutusmahdollisuutta heitä koskevissa asioissa on kehitettävä ja lisättävä Koulutuskeskus Salpauksessa. Kehittämishanke toi esille opiskelijoiden suuren kiinnostuksen oman hyvinvoinnin pohtiseen ja siihen vaikuttaviin asioihin. **Hyvinvointiryhmän perustaminen** opiskelijajäsenistä ja henkilöstöstä yhdistäen on opiskelijoiden osallisuutta tukevaa ja vaikutusmahdollisuuksia mahdollistavaa toimintaa.

Koulutuskeskus Salpauksessa laaditaan hyvinvointisuunnitelmaa lukuvuonna 2011–2012. Hyvinvointisuunnitelmaan kootaan yhteen ja päivitetään jo olemassa olevia suunnitelmia (esim. päihdestrategia, kriisitoimintamalli, opiskelijahuolto-ryhmien toiminta jne.) sekä tarkistetaan niitä. Lisäksi opiskelijahuollon henkilöstö ja muu oppilaitoksen henkilöstö tekevät omaa ammatti-alaansa koskevia ohjeistuksia. Kehittämisenä hyvinvointisuunnitelman jatkotyöstämisessä tulee keskittyä myös siihen, miten **opiskelijat** voidaan **osallistaa** hyvinvointisuunnitelman tekemiseen. Opiskelijoiden hyvinvointia koskevaa tietoa sekä opiskelijoilta saatua palautetta (esim. kouluterveyskyselyt, kehittämishankkeemme tulokset) tulee hyödyntää palveluiden kehittämisessä ja opiskelijahyvinvoinnin parantamisessa.

Opiskelijoiden hyvinvointia edistetään hyvinvointia koskevan **kyselylomakkeen** avulla. Kysely toteutetaan kaikille Salpauksen 2. vuoden opiskelijoille säännöllisesti. Lisäksi kehitetään hyvinvoinnin seuraamiseen ja kehittämiseen seuranta-arviointimittaristo, jota toteutetaan ja arvioidaan säännöllisesti.

7.3 Asiakkuuksien seurannan mittariston luominen

Opiskelijahuollon henkilöstöä (esim. opinto-ohjaajia ja kuraattoreita) on lisätty runsaasti 2000-luvulla. Kuitenkin vaihtelevuutta on suuresti opiskelijahuollon henkilöstön määrissä samankokoisillakin oppilaitoksilla, eikä vertailua henkilöstön määrästä vastaaviin oppilaitoksiin ole yleisesti tuotu esille. Myöskään asiakasmääriä, käyntikertoja tai odotusaikoja ei ole tuotu esille henkilöstön mitoitusperusteita määritellessä. (Kotamäki ym. 2010, 87.) Kotamäen ym. (2010, 147) mukaan on erityisen tärkeää luoda opiskelijahuoltoon henkilöstön mitoitusperusteita määrittämään seuranta- ja arviointimenettelyt, joita hyödynnetään opiskelijahuollon kehittämisessä.

Opiskelijahuollon palveluiden tarjonnan ja saatavuuden arviointia ei ole tunnuslukujen tasolla seurattu Koulutuskeskus Salpauksessa. Salpauksesta puuttuu seurantamenetelmä, jolla voitaisiin tilastoida ja seurata asiakkuusmääriä. Tämän vuoksi opiskelijahuoltoon tulee kehittää **seuranta- ja arviointimenetelmä**. Tällä menetelmällä voidaan toteuttaa esimerkiksi kuraattorien ja opinto-ohjaajien asiakkuuksien määrien numeraalinen seuranta. Kyseinen arviointitieto voidaan hyödyntää opiskelijahuollon palveluiden kehittämisessä.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

8.1 Kehittämishankkeen arviointi

Hännisen ym. (2007) mukaan BIKVAa-toteuttavan henkilön tulisi perehtyä ainakin pääpiirteittäin palveluprosessiin, joka on arvioinnin kohteena. Kohteen tuntemus luo perustaa ja varmuutta toteutettavan hankkeen hallinnalle. Samalla se antaa arvioitsijalle uskottavuutta. (Hänninen ym. 2007, 23–24.) Toinen kehittämissankkeen tutkijoista työskentelee Koulutuskeskus Salpauksessa, ja hänelle opiskelijahuolto henkilöstöineen on tuttu. Tämä helpotti mm. yhteydenottoja, haastattelusta sopimista ja tietojen hankkimista huomattavasti. Kehittämissankkeemme pitkä kesto perehdytti myös toisen tekijän tutkittavaan aiheeseen perusteellisesti.

Organisaation tai työyhteisön ulkopuolelta tulevalla arvioijalla on omat hyötynsä: hän voi esittää avoimia ja rohkeita kysymyksiä, sekä oikeasti kuulla asiakkaita, ohjailematta heitä liikaa tiettyyn suuntaan. Hännisen ym. (2007) mukaan työyhteisön ulkopuolelta tulevan arvioitsijan on helpompi pysyä objektiivisena ja rehellisenä. Arvioitsijalla ei ole ennako-oletuksia, eikä työyhteisön arvomaailmaa, ohjaamassa haastatteluja. (Hänninen ym. 2007, 23–25.)

Kehittämissankkeemme sisälsi BIKVA:n kolme ensimmäistä vaihetta sovellettuina Salpauksen toimintaan ja työmme aikataulutukseen. Koivisto (2007) on tutkinut Bikva-mallin käyttöä ja hänen mukaansa BIKVA-mallin tarkka seuraaminen ei ole tarpeellista, vaan BIKVAa voi toteuttaa monella eri tapaa riippuen organisaatiosta ja tema-alueesta. Joitakin vaihteita voi hänen mukaansa jättää myös pois kokonaan. (Koivisto 2007, 49.)

Vaiheessa 1 jouduimme tekemään useampia opiskelijahaastatteluja kuin olimme etukäteen suunnitelleet, sekä useammassa paikassa. Tämä hidasti työmme etenemistä, mutta antoi samalla meille kattavamman otoksen, alueellisuus ja eri alat tulivat huomioitua. Haastattelut sujuivat hyvin ja opiskelijat olivat innostuneita antamaan palautetta. Ilmapiiri oli avoin, luottamuksellinen ja turvallinen. Haastattelijan tehtävänä BIKVA-mallissa on aktivoida ryhmän keskustelua sekä huolehtia

siitä, että keskustelu pysyy sovitussa aihepiirissä. Haastattelutilanteet poikkeavat toisistaan, eikä BIKVAa voi toteuttaa samanlaisena kaikissa tilanteissa ja yksiköissä. (Hänninen ym. 2007, 24, 26.)

Aikataulumme oli joustava, joten meillä oli aikaa myös vapaammalle keskustelulle. Haastattelut pysyivät kuitenkin hyvin sovitussa aihepiirissä ja kaikkien mielipiteet tulivat kuulluiksi. Ryhmähaastatteluissa näkyi kiinnostus ja kunnioitus toisten kokemuksia ja mielipiteitä kohtaan. Ryhmähaastattelun etuna on se, että yhden henkilön kommentti herättää ajatuksia toisissa, jota taas jatketaan eteenpäin. Tärkeitä apukysymyksiä käytimme vasta haastattelun lopussa varmistaaksemme tarvitsemamme tiedon saamisen. Tärkeimpien asioiden valinta laajasta haastattelumateriaalista vaihetta 2 varten oli haastavaa ja aikaavievää. Aukikirjoitettua aineistoa oli luettava useita kertoja ja pohdittava mitkä asiat ovat sellaisia, joita kannattaa seuraavassa vaiheessa viedä eteenpäin.

Laajan henkilöstömäärän takia päädyimme työmme toimeksiantajan kanssa vaiheessa 2 sähköpostikyselyyn. Vastausprosentti jäi pieneksi, uusintakyselystä huolimatta. Saimme vastauksia 7 / 15 kuraattorilta, 8 / 52 opettajalta, 6 / 20 opinto-ohjaajalta. Terveystieteilijöiltä saimme yhteisesti laaditun vastauksen. Sähköpostikyselyiden jälkeen työntekijöiden kanssa käydyissä epävirallisissa keskusteluissa ilmeni, että sähköpostikysely ei ole paras mahdollinen tapa saada tietoa. Henkilöstö ilmaisi kyllästymisensä jatkuviin ja lukuisiin sähköpostikyselyihin. Heillä ei ole aikaa perustyön ohella perehtyä kyselyihin, työaika ei riitä. Työntekijöiden kommentteista paistaa hiukan läpi puolustusreaktio suhteessa opiskelijoiden mielipiteisiin. Koimme silti saaneemme hyviä ajatuksia vastanneilta

BIKVA-mallissa arvioija voi osallistua muutosprosessiin enemmän tai vähemmän aktiivisesti. Arvioija voi antaa BIKVA-prosessista saatujen tietojen pohjalta puolestaan, antaa arviointiprosessista saatujen tietojen perusteella suosituksia tai edistää muutokseen johtavaa kehittämisprosessia. (Krogstrup 2004, 13.) Haastattelujen tulosten pohjalta kehitimme uuden toimintamallin opintojen aloittamisen tukemiseksi. Lisäksi esitämme jatkokehittämis ehdotuksia toiminnan parantamiseksi. Ajatuksenamme oli johdon (vaihe 3) yhteinen ta-

paaminen, jossa olisimme kertoneet haastatteluiden tuloksista. Kyseiset johdon foorumit on lopetettu Salpauksessa ja päädyimme työmme ohjaajan kanssa johdon tiedottamiseen sähköpostitse. Teemme lehdistötiedotteen kehittämishankkeesta Salpauksen henkilöstön Intranettiin.

Lopullinen arviointiprosessin tulosten hyödyntäminen jää työyhteisölle itselleen. Ulkopuolinen arvioija ei voi sanella mitä tulisi tehdä. Arvioijan tehtävä on ohi, kun hän on esittänyt kokoamansa tiedot työyhteisön ja johdon käytettäväksi. (Hänninen ym. 2007, 25). Kehittämisen jatkotyöstäminen jää Salpauksen henkilöstön tehtäväksi. Vaikka kehittämishankkeemme päättyy, työn tuloksia ja kehittämisehdotuksia esitellään Salpauksen eri foorumeissa. Salpauksessa työskentelevä kehittämishankkeen toinen tekijä levittää kehittämishankkeen tuloksia organisaatiossa.

Koiviston (2007) mukaan toimijoiden sitouttaminen BIKVA-prosessiin on tärkeää varsinkin kehittämistyön loppuvaiheessa, jolloin kehittämisehdotuksia siirretään käytännön toimiksi. Mikäli sitoutumista ei ole, varteenotettavat kehittämisideat voivat jäädä toteuttamatta. Sitoutuneet ja motivoituneet työntekijät ja johto haluavat käyttää saamansa tiedon hyväkseen kehittämistyössään. (Koivisto 2007,45). Olemme saaneet hyvää palautetta Salpauksen henkilöstöltä kehittämishankkeemme tuloksista. Henkilöstö on tuonut esille (myös epävirallisissa tapaamisissa), että kehittämishankkeemme aihe on ajankohtainen ja erittäin tärkeä. Toivomme, että tuloksia hyödynnetään Salpauksen opiskelijahuollon kehittämisessä ja, että opiskelijoiden mielipiteitä ei nähdä kriittikkinä, vaan kehittävänä palautteena.

Mielestämme BIKVA-malli sopii hyvin kehittämishankkeisiin, joissa halutaan saada asiakkaan ääni kuuluviin. BIKVA-menetelmän avulla saadaan esille kehittämisen kohteet sekä olemassa olevat vahvuudet. Työmenetelmä on aikaavievä, koska siihen osallistetaan suuri määrä eri tasojen toimijoita ja haastattelutasojen välissä on analysoitava suuri määrä haastattelumateriaalia. Myös yhteisten haastatteluajkojen sopiminen voi olla haastavaa.

Kehittämishankkeessamme on myös toimintatutkimuksellisia ominaisuuksia, sillä myös toimintatutkimuksessa pyritään ratkaisemaan erilaisia käytännön ongelmia, kehittämään olemassa olevaa yhä paremmaksi sekä parantamaan sosiaalisia käytäntöjä ja ymmärtämään niitä entistä syvällisemmin. BIKVA-malli on toimintatutkimuksen lailla tilanteeseen sidottua, yhteistyötä vaativaa ja osallistavaa. (Krogstrup 2004, Metsämuuronen 2008, 29.)

Toimintatutkimuksessa ja BIKVA-mallissa päämääränä on käytännön hyöty, osallistujien valtautuminen ja käyttökelpoisen tiedon lisääntyminen. Tutkija on osallistuja, joka tekee tarkoituksellisen intervention kohteeseen. Tutkimus pyrkii kehittämään osanottajien tietoja, käytännöllistä osaamista ja asiantuntemusta (Krogstrup 2004, Heikkinen & Rovio & Syrjälä, 2007, 22.)

Toimintatutkimus, kuten BIKVA-mallikin, on interventioon perustuva, käytännönläheinen, osallistava sekä sosiaalinen prosessi. Interventio saattaa paljastaa tiedostamattomia toimintatapoja tai sosiaalisia rakenteita, perinteitä ja vallankäyttöä. Ulkopuolinen tutkija keskustelee sekä organisaation johdon, että työntekijöiden kanssa. Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa uutta tietoa ja saattaa se julkisesti arvioitavaksi. (Krogstrup 2004, Heikkinen & Rovio & Syrjälä, 2007, 27- 29.)

8.2 Kehittämishankkeen tavoitteiden saavuttamisen arviointi

Tavoitteenamme oli selvittää mistä opiskelijoiden mielestä opiskelijan hyvinvointi koostuu ja miten hyvinvointia voitaisiin parantaa. Opiskelijat kuvailivat hyvinvointia tukevia ja heikentäviä asioita vapaasti, laajasti ja kattavasti.

Toisena tavoitteena oli selvittää miten nykyiset Salpauksen opiskelijahuollon palvelut opiskelijoiden mielestä toimivat ja miten niitä tulisi heidän mielestään kehittää. Opiskelijat olivat innokkaita antamaan palautetta ja kehittämään nykyistä toimintaa, joten tavoitteemme toteutui. Tavoitteenamme oli myös lisätä opiskelijahuollon ja muun henkilöstön tietoisuutta opiskelijoiden toiveista ja tarpeista. Tämä tavoite saavutettiin niiden osalta, jotka olivat mukana sähköpostikyselys-

sämme. Teemme Salpauksen henkilöstön intranettiin lehdistötiedotteen, jossa on linkki kehittämishankkeemme raporttiin. Toivomme, että kehittämishankkeemme tuloksia käsitellään Koulutuskeskus Salpauksen eri tiimeissä.

Kehittämishankkeen tarkoituksena oli Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahyvinvoinnin parantaminen osana opiskelijahuollon kehittämissuunnitelmaa. Emme pysty tällä hetkellä arvioimaan paraneeko opiskelijoiden hyvinvointi kehittämishankkeemme tulosten avulla. Mikäli oppilaistoksen henkilöstö sitoutuu ja paneutuu ehdotettuun kehittämistyöhön, uskomme opiskelijoiden hyvinvoinnin parantuvan. Tarkoituksena oli opiskelijälähtöisyyden ja -aktiivisuuden lisääminen Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuollon palveluja kehitettäessä. Työmme osoitti, että opiskelijat ovat innokkaita antamaan palautetta sekä olemaan mukana kehittämistyössä. Toivomme, että tämä into ja tietämys hyödynnetään Salpauksen opiskelijahuollon palveluiden ja opiskelijälähtöisyyden kehittämisessä.

8.3 Eettisyys, luotettavuus ja pätevyys

Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää hyvän tieteellisen käytännön noudattamista tutkimuksen tekemisen kaikissa vaiheissa. Tutkimuksen lähtökohtana tulee olla ihmisarvon kunnioittaminen. (Hirsjärvi ym. 1997, 25–28.) Haastatteluihimme osallistuminen oli opiskelijoille vapaaehtoista ja he antoivat kirjallisen suostumuksensa mielipiteidensä käyttämiseen kehittämishankkeessamme. Toimme esille, että kaikki heidän antamansa tieto käsitellään luottamuksellisesti, eikä heidän henkilöllisyytensä tule ilmi työmme missään vaiheessa. Haastattelunauhat tuhoetaan kehittämishankkeen loputtua. Olemme kuvanneet saamamme tulokset rehellisesti, objektiivisesti, yleistämättä sekä kaunistelematta.

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliaabelius (= tutkimuksen luotettavuus) ja validius (= tutkimuksen pätevyys) ovat saaneet erilaisia tulkintoja. Kuitenkin kaiken tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulisi arvioida. Ydinasioita laadullisessa tutkimuksessa ovat henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvaukset ja luotettavuutta kohentaa tutkijan tarkka selostus tutkimuksen toteuttamisesta. Tarkkuus

koskee tutkimuksen kaikkia vaiheita. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 1997, 216–217.)

Tutkimuksen reliabelius (luotettavuus) tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Luotettavuus voidaan todeta kahdella tapaa: kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen tai samaa henkilöä tutkitaan uudestaan ja saadaan sama tulos. (Hirsjärvi ym. 1997, 216–217.) Mikäli toistaisimme opiskelijahaastattelut, saisimme luultavasti samankaltaista tietoa opiskelijahuollon palveluista sekä opiskelijan hyvinvointiin vaikuttavista seikoista. Haastattelutilanne on kuitenkin ainutkertainen tilanne, eikä sen toistaminen antaisi täysin samankaltaista tulosta kuin nyt saimme. Opiskelijoiden vireystila, motivaatio sekä omakohtaiset (hyvät ja huonot) kokemukset vaikuttavat suuresti haastattelun tulokseen.

Tutkimuksen validius (pätevyys) tarkoittaa käytettyjen menetelmien kykyä mitata sitä, mitä oli tarkoituskin mitata. (Hirsjärvi ym. 1997, 216–217.) Opiskelijahaastatteluilla saimme lomakekyselyä syvällisempää tietoa. Haastatteluissa saimme tarvitsemamme tiedot, koska haastattelutilanteet olivat vuorovaikutteisia. Myös tarkentavien kysymysten tekeminen oli mahdollista. Haastattelu sopi siis Bikvan vaiheeseen yksi. Työntekijähaastatteluiden suorittaminen sähköpostitse ei ollut toimiva menetelmä. Vastausprosentti jäi valitteen vähäiseksi. Haastattelu olisi toiminut tässä vaiheessa paremmin.

9 POHDINTA

Kehittämishankkeemme lähtökohtana ollut opiskelijan osallistaminen oman hyvinvointinsa edistämiseen kiinnosti meitä erityisesti. Mielenkiintoa herätti myös se, ettei Koulutuskeskus Salpauksessa ole aiemmin tehty vastaavaa kehittämistyötä opiskelijälähtöisesti. Aiheena opiskelijälähtöisyys ja opiskelijälähtöisyyden kehittäminen oppilaitoksessa on ajankohtainen ja myös tulevaisuudessa tärkeä. Tutkimustulosten mukaan opiskelijat eivät näytä yleensä olevan mukana hyvinvointisuunnitelmien kehittämisessä. Tulevaisuuteen suuntaavalle oppilaitokselle

opiskelijoiden aktiivisuuden hyödyntäminen on kuitenkin todellinen mahdollisuus. (Opetushallitus 2009, 44–45.) Kehittämishankkeen toteuttaminen, varsinkin opiskelijahaastatteluiden tekeminen, oli innostavaa ja palkitsevaa. Saavutimme tavoitteemme tuoda esille opiskelijoiden mielipiteet ja opiskelijälähtöiset kehittämiss ehdotukset.

Opiskelijoiden innostus ja vaikuttamishalu yllätti meidät positiivisesti. Opiskelijat olivat erittäin tyytyväisiä, kun saivat tuoda mielipiteensä esille ja niitä kuunneltiin. Opiskelijoilla on paljon omiin kokemuksiin pohjautuvaa tietoa, jota mielestämme on tärkeää hyödyntää kehittämistyössä. Tämänkaltainen kehittämistyö lisää opiskelijoiden osallisuutta ja he kokevat voivansa vaikuttaa hyvinvointinsa edistämiseen. Osallistaminen ja vastuuttaminen edesauttavat nuoren sitoutumista opiskeluun (Honkanen & Suomala 2009, 15).

Hyvinvointi ja osallisuus liittyvät toisiinsa (Honkanen & Suomala 2009, 10). Toimintatavat, jotka korostavat osallisuutta ja opiskelijoiden omaa vastuuta edistävät opiskelijoiden liittymistä yhteisön jäseneksi (Kotamäki ym 2010, 170). Mielestämme opiskelijoiden mielipiteiden, toiveiden ja tarpeiden esiintuominen on olennaisen tärkeää uutta kehitettäessä, sillä opiskelijat ovat käyttämiensä palveluiden asiantuntijoita.

Suomen perustuslaki (11.6.1999/731§) sekä Yhdenvertaisuuslaki (20.1.2004/ 21 4§, 1. momentti) määrittelevät sen, että opiskelijoilla tulee olla mahdollisuus vaikuttaa opintojaksojen sisältöihin ja toteutustapoihin, ja heiltä saatu palaute ja kehitysideat on huomioitava opetussuunnitelmissa. Yksi parhaista keinoista varmistaa oppimisen laatu, sekä parantaa oppimistuloksia, on opiskelijoiden kuuleminen. Opiskelijoille tulisi myös antaa palaute siitä miten heidän palautteeseensa on reagoitu. Tämä palaute parantaa opiskelijoiden motivaatiota ja sitoutumista. (Buss, Karkkunen, Lehtinen, Nordlund, Taskila 2008, 24 -25.)

Viime vuosina on pyritty tarkastelemaan hyvinvointia aiempaa kokonaisvaltaisemmin, eri näkökulmia yhdistäen. Oppilaitoksiin sijoittuvissa tutkimuksissa opiskelijoiden hyvinvoinnista on keskitytty pitkälti viihtyvyyteen ja opiskelunesteyksen tarkasteluun. Tutkimusten tulokset kertovat osin ristiriitaista viestiä

opiskelijoiden hyvinvoinnista, sillä esimerkiksi viihtyminen ja koulumenestys eivät kulje käsi kädessä. (Lappalainen & Kuittinen 2008, 54–55.)

Kehittämishankkeen tulokset ovat linjassa aiempien tutkimustulosten (esimerkiksi kouluterveyskysely) kanssa siitä, että ammatillinen opiskelija kaipaa arjessa läsnä olevaa aikuista. Akuuteissa ongelmissa nykyinen systeemi on liian hidas. Aikuisen tulee olla saatavilla juuri silloin kun apua tarvitaan. Aikuisen ei tarvitse olla mitään tiettyä ammattia edustava, opiskelijalle riittää, että häntä kuunnellaan, hänen asioistaan välitetään ja, että hänet ohjataan oikean auttavan tahon luo. Oppilaitoksessa läsnä oleva aikuinen saa helpommin luotua avoimet välit opiskelijoihin ja täten avun pyytäminen on helpompaa.

Opiskelijahuoltotyö edellyttää moniammatillista ja verkostoitunutta yhteistyötä. Onnistunut opiskelijahuoltotyö edellyttää, että eri toimijoiden ja ammattiryhmien vastuut ja toimenkuvat ovat selkeät. (Kotamäki ym. 2010, 38.) Kotamäki ym. (2010) sekä Koulutuskeskus Salpaus (2010) määrittävät vastuun opiskelijahuollosta koskevan kaikkia opiskelijoiden kanssa työskenteleviä. (Pedagoginen strategia 2010.)

Kehittämishankkeen avulla saavutettiin tietoa kohdeorganisaatiolle opiskelijoiden toiveista, tarpeista ja kehittämis ehdotuksista. Kehittämishankkeen kautta saatu tieto on sovellettavissa opiskelijoiden hyvinvoinnin ja Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuollon palveluiden kehittämisessä.

LÄHTEET

Aaltola, J., & Valli, R. 2010. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Juva: WS Bookwell Oy.

Buss, A., Karkkunen, N., Lehtinen, S., Nordlund, M., Taskila, V. 2008. Askelia opintopolulla. Helsinki; Multiprint.

Fröjd, S., Mansikka, L., Ahonen, M., Ahonen, J., Kaltiala-Heino, R. 2008. Oppilaan aggressiiviseen käyttäytymiseen puuttuminen. Pirkanmaan sairaanhoitopiirin julkaisuja 6/2008. Tampere. Tampereen yliopistopaino Oy.

Hallituksen politiikkaohjelma. Lapset, nuoret ja perheet. 2007. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma 2007.

Heikkinen, H., Rovio, E., Syrjälä, L. 2007. Toiminnasta tietoon. Vantaa: Dark Oy

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Honkanen, E., Suomala, A. 2009. Oppilashuollon käsikirja. Keuruu: Tammi

Hänninen, K., Julkunen, I., Hirsikoski, R., Högnabba, S., Paananen, I., Romo, H., Thomasen, T. 2007. Asiakkaat oppimisen käynnistäjinä. Raportti BIKVA-arviointimenetelmän oppimisen kehistä. Stakesin raportteja 6 / 2007. Helsinki: Valopaino Oy.

Högnabba, S. 2007. Asiakkaan ääntä etsimässä. Kahdeksan BIKVA menetelmää käyttäneen hankkeen meta-arviointi. Helsingin Yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus PALMENIA.

Jäppinen, A-K. 2007. Kiinni ammattiin -ote opintoihin; keskeyttämisen vähentäminen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Opetusministeriön julkaisuja 2007: 27. Jyväskylän yliopistopaino.

Koivisto, J. 2007. Kuinka paljon asiakkaan sana painaa? BIKVA-menetelmän relationaalinen arviointi. Stakesin raportteja 21 / 2007. Helsinki: Valopaino Oy.

Kotamäki, S., Niemi, M., Sirkiä, H., Virnes, E., Räisänen, A., Hietala, R. 2010. Hyvää vointia. Opiskelijahuollon toteutuminen, sen käytännöt ja kehittäminen toisen asteen ammatillisessa peruskoulutuksessa. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 49. Saarijärvi: Saarijärven Offset Oy.

Koulutuskeskus Salpaus. 2009. Koulutuskeskus Salpauksen pedagoginen strategia. Multiprint Oy.

Krogstrup, H. 2004. Asiakaslähtöinen arviointi, Bikva-malli. Hyvät käytännöt, Menetelmä – käsikirja. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES. Helsinki.

Kunttu, K., Komulainen, A., Makkonen, K., Pynnönen, P. (toim.). 2011. Opiskeluterveys. Porvoo: Bookwell Oy.

Kuronen, I., 2010. Peruskoulusta elämäkouluun. Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Laine, A., Ruishalme, O., Salervo, P., Siven, T., Välimäki P. 2009. opi ja ohjaa sosiaali- ja terveystieteillä. Helsinki: WSOY.

Laki ammatillisesta koulutuksesta 630/ 1998. Annettu Helsingissä 21.8.1998.

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980630>

Lappalainen, K., Kuittinen, M., Meriläinen, M. (toim.) 2008. Pedagoginen hyvinvointi. Turku: Painosalama Oy

Launonen, A., 2005. Ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen ehkäisy ja ammatilliseen koulutukseen aktivointi- rahalla vai rakkaudella. Opetushallitus. Helsinki: Edita Prima Oy

Lommi, A., Luopa, P., Puusniekka, R., Roine, M., Vilkki, S., Jokela, J., Kinnunen, T. 2011. Kouluterveyskysely 2010. Päijät-Hämeen raportti. Terveysten- ja Hyvinvoinnin laitos. Helsinki.

Luettavissa <http://www.thl.fi/kouluterveyskysely>

Luopa, P., Lommi, A., Kinnunen, T., Jokela, J. 2010. Nuorten hyvinvointi Suomessa 2000-luvulla. Kouluterveyskysely 2000–2009. Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Yliopistopaino.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Murtorinne, R. 2009. Opiskelijahuolto ammatillisessa peruskoulutuksessa. Opiskelijahuollon arviointi. 29.10.2009.

Murtorinne, R. 2010. Opiskelijahuollon kehittäminen Koulutuskeskus Salpauksessa 2010- 2012.

Nevalainen, V., Nieminen, A. 2010. Opettajan psykologia. Helsinki. Edita Prima.

Opetushallitus. 2009. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa. Peruseräraportti kyselystä vuonna 2008. Helsinki: Edita Prima Oy.

Opetusministeriö. 2007. Koulutus ja tutkimus vuosina 2007 – 2012. Kehittämissuunnitelma. Helsinki.

Pirttiniemi, J. & Päivänsalo, P. (toim.) 2001. Perusopetuksen ja ammatillisen koulutuksen nivelvaiheen kehittäminen. Opetushallitus. Moniste 14/2001 (Painopaikka: Edita Oyj)

Saari, J. 2011 Hyvinvointi. Suomalaisen yhteiskunnan perusta. Vilna: Yliopistokustannus.

Sulander, J., Romppanen, V. 2007. Hyvinvointi koulutyössä ja opiskelussa; opiskelijan hyvinvointia kartoittavan työkalun kehittäminen. Helsinki: Yliopistopaino. Työympäristötutkimuksen raporttisarja 26, Työterveyslaitos, 2007

Toikko, T., Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.

Väyrynen, P., Saaristo, V., Wiss, K., Rigoff, A-M. (toim.) 2009. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ammatillisissa oppilaitoksissa- peruseräraportti kyselystä vuonna 2008. Opetushallitus, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Edita Prima Oy.

Julkaisemattomat lähteet:

Koulutuskeskus Salpaus. Valmentava koulutus ja erityisopetuksen tukipalvelut. Koulunkäyntiavustajan tehtäväkuvaus. 2008

Internetlähteet:

Koulutuskeskus Salpaus. Luettavissa:

<http://www.salpaus.fi/opiskelijat/opiskinfo/opiskelijahuolto/>

Koulutuskeskus Salpauksen erityisopetuksen suunnitelma.

Luettavissa:

<https://kori.phkk.fi/salpaus/kjatpalv/nuoramkoul/erityisopetus/Documents/eosuunnitelma2007.pdf>

Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuoltosuunnitelma. 2007.

Luettavissa:

<https://kori.phkk.fi/salpaus/hallinto/muistiot/tiimittoryhmat/Documents/opiskelijahuoltosuunnitelma.pdf>

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta.

Luettavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2003/20030479>

Kirjalliset ja suulliset tiedonannot:

Opiskelijapalveluiden johtaja Riitta Murtorinne 2010, 2011

Opiskelijapalvelupäällikkö Tiina Haverila 2011

Kuraattori / sairaanhoitaja Sanna Tuomainen 2011

KUVIOT:

Kuvio 1. Koulutuskeskus Salpauksen-tulosalueen toimintamalli 1.1.2010

Kuvio 2. Kouluolot. Koulutuskeskus Salpauksen kouluterveyskyselyn tulokset

Kuvio 3. Terveys. Koulutuskeskus Salpauksen kouluterveyskyselyn tulokset

Kuvio 4. Terveysosaaminen ja opiskelijahuolto. Koulutuskeskus Salpauksen kouluterveyskyselyn tulokset

Kuvio 5. Opiskelijan hyvinvoinnin osatekijät

Kuvio 6. Työkyvyn tetraedrimalli

Kuvio 7. Hyvän opiskelukyvyn malli

Kuvio 8. Moniammatillisen opiskelijahuoltotyön toimijat Koulutuskeskus Salpauksessa

Kuvio 9. Bikva-malli kehittämishankkeessamme

Kuvio 10. Kehittämishankkeen eteneminen

Kuvio 11. Prosessikaavio opintojen aloittamisen tukemiseen

Kuvio 12. Ammatillisten opintojen aloituksen tukeminen

TAULUKOT:

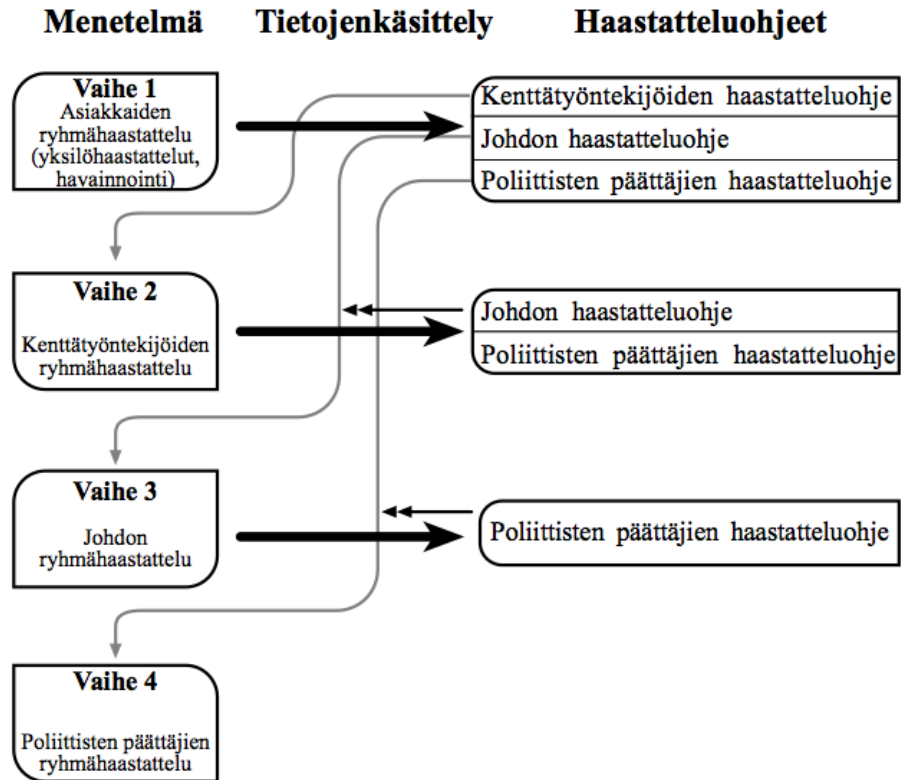
Taulukko 1. Haastateltujen ikäjakauma.

Taulukko 2. Opiskelijahuollon palveluita käyttäneet haastatellut

Taulukko 3. Haastatellut tulosityksiköittäin

LIITTEET

LIITE 1: BIKVAN vaiheet

LIITE 2: KIRJE OPISKELIJOILLE JA RYHMÄNOHJAAJILLE

Hei!

Opiskelemme Lahden Ammattikorkeakoulussa, Sosiaali- ja Terveysalan Oppilaitoksessa. Suoritamme Ylempää Ammattikorkeakoulututkintoa; Sosiaali- ja Terveysalan kehittäminen ja johtaminen / Sosionomi YAMK. Opintoihimme liittyen teemme kehittämishankkeen, joka on osa Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuollon kehittämissuunnitelmaa 2010–2012. Osuutemme kohdistuu opiskelijälähtöisyyteen.

Kehittämishankkeemme on nimeltään ”Hyvinvoiva opiskelija Koulutuskeskus Salpauksessa”. Tavoitteenamme on selvittää miten opiskelijat kokevat hyvinvoinnin ja mitä se heille tarkoittaa. Haluamme selvittää opiskelijoiden toiveet ja ideat hyvinvoinnin parantamiseksi. Lisäksi tavoitteenamme on selvittää miten nykyiset Salpauksen opiskelijahuollon palvelut opiskelijoiden mielestä toimivat ja miten niitä tulisi heidän mielestään kehittää. Toiveenamme on lisätä opiskelijahuollon työntekijöiden tietoisuutta opiskelijoiden tarpeista.

Haastattelemme Koulutuskeskus Salpauksen eri alojen toisen vuoden opiskelijoita kahdessa ryhmässä (n. 10–15 opiskelijaa/ryhmä). Ryhmähaastattelujen teemana on opiskelijanhyvinvointi ja opiskelijahuollon kehittäminen. Haastattelut toteutetaan avoimena ryhmäkeskusteluna

Ryhmähaastattelut pidetään Pulssi Työpajakoulun tiloissa Jalkarannantie 20 (Patinan talo). Haastattelupäivät ovat 12.9.2011 klo 14.00–16.00 ja 13.9.2011 klo 14.00–16.00. Tarjoamme osallistujille pientä purtavaa sekä jokainen opiskelija saa elokuvalipun palkkioksi osallistumisestaan. Opiskelijoiden henkilötietoja ei julkaista missään eikä kenenkään henkilöllisyys ole tunnistettavissa missään vaiheessa.

Ystävällisin terveisin:

Riitta Stenström,
Kuraattori,
Koulutuskeskus Salpaus,
Pulssi työpajakoulu

Susanna Karvinen
Sosionomi,
Hollolan kunta,
Tiilikankaan koulu

LIITE 3: HAASTATELTAVIEN TAUSTATIEDOT

IKÄ:

KOULUTUSALA / TUTKINTO:

TOIMIPISTE:

KUINKA KAUAN OLET OPISKELLUT:

OLETKO KÄYTTÄNYT SEURAAVIA OPISKELIJAHUOLLON PALVELUITA:

	EN	OLEN
KURAATTORI		
OPINTO-OHJAAJA		
TERVEYDENHOITAJA		
KOULUPSYKOLOGI/ PSYK. SAIRAANHOITAJA		
KOULULÄÄKÄRI		

SÄHKÖPOSTIOSOITTEESI:

(KYSYMME SÄHKÖPOSTIOSOITETTA AINOASTAAN PALAUTTEEN ANTAMISTA VARTEN, YHTEYSTIETOSI EIVÄT TULE JULKI MUILLE MISSÄÄN VAIHEESSA)

ALLEKIRJOITUKSELLANI ANNAN LUVAN KÄYTTÄÄ RYHMÄHAASTATTELUSSA ESIINTUOMIANI MIELIPITEITÄ JA KEHITTÄMISEHDOTUKSIA KOULUTUSKESKUS SALPAUKSEN OPISKELIJAHUOLLON KEHITTÄMISTYÖSSÄ.

PVM

PAIKKA

ALLEKIRJOITUS

NIMEN SELVENNYS

LIITE 4: APUKYSYMYKSIÄ OPISKELIJAHAASTATTELUUN

1. OPISKELIJAN HYVINVOINTI

- Mitä opiskelijan hyvinvointi tarkoittaa? Mistä hyvinvointi koostuu? Mitkä asiat vaikuttavat hyvinvointiin?
- Toiveita ja ideoita hyvinvoinnin parantamiseksi
- Työolot (ahtaus, melu, lämpötila, ilmanvaihto, valaistus jne.)
  - Millaiset ovat työskentelyolot?
  - Millaiset niiden pitäisi olla? Kehittämisehdotuksia
- Syrjäytyminen
  - Opintojen keskeyttämisen ehkäisy/mitä tehty/mitä pitäisi tehdä ja missä vaiheessa?
  - Poissaolojen seuranta; onko sitä/ onko riittävästi/ tulisiko seuranta olla enemmän/miten vaikuttaa mahdolliseen keskeyttämiseen?
- Kiusaaminen, väkivalta, häirintä (fyysinen aggressiivisuus, uhkailu, kiristäminen, pilkkaaminen, nimittely, syrjintä tms.)
  - Mitä se on? Miten se ilmenee?
  - Onko koulussa esiintynyt kiusaamista? Miten yleistä se on?
  - Onko siihen puututtu/kuka on puuttunut? Miten siihen pitäisi puuttua?
  - Miten voisi ehkäistä?
  - Miten tulee toimia jos kokee/huomaa kiusaamista, häirintää, väkivaltaa yms.?
- Ruokailu
  - käyttääkö koulun ruokapalvelua/jos ei miksi? Miten toimii? Miten kehittäisit?
  - Mikä on ruokailun merkitys opiskelijan hyvinvointiin?
- Millainen on henkilöstön (opettajat, kuraattori, opo ja terveydenhoitaja jne.) vaikutus opiskelijan hyvinvointiin?
- Yhteistyö vanhempien/hoitajien kanssa:
  - Onko oppilaitoksesta oltu yhteydessä vanhempiin? Missä vaiheessa opintoja? Miten on oltu yhteydessä?
  - Onko yhteydenpito tarpeellista?
  - Miten ja missä asiassa koulun olisi hyvä olla yhteydessä vanhempiin?
  - Millaisia yhteistyömuotoja koululla tulisi olla vanhempien kanssa?
- Opiskelijoiden osallisuus oppilaitoksessa:
  - Millaisissa asioissa / tilaisuuksissa opiskelijat ovat voineet olla aktiivisina osallisina?
  - Millaisissa asioissa olisi hyvä saada olla osallisena ja vaikuttaa?

2. SALPAUKSEN OPISKELIJAHUOLLON PALVELUIDEN KEHITTÄMINEN

- Mitä ovat Salpauksen opiskelijahuollon palvelut?
- Mitä palveluita Salpauksessa on saatavilla?
- Ovatko tämänhetkiset palvelut oikeita ja riittäviä?
- Onko palveluiden käyttö koettu luottamukselliseksi?
- Miten palvelut toimivat opiskelijan mielestä?
- Mitä opiskelija odottaa opiskelijahuollolta?
- Mitä palveluita opiskelija tarvitsee?
- Onko palveluita riittävästi saatavilla?
- Miten opiskelijoita on informoitu opiskelijahuollon palveluista? Miten olisi hyvä informoida?
- Miten opiskelijahuollon palveluita tulisi kehittää? (mielipiteet, toiveet, ”hullutkin” ideat)
- Mitä opiskeluhuollon palveluita tulisi olla tulevaisuudessa?

Terveydenhuolto ja lääkäripalvelut

- Miten opiskelija kokee palvelut?
- Miten palvelut toimivat/ miten vastaanottoajat toimivat?
- Millaisissa asioissa tarvitset apua/-palvelua?
- Millaisissa asioissa pitäisi saada apua/palvelua?
- Kehittämisehdotukset

Psykologi, kuraattori, opinto-ohjaaja

- Mikä on kyseisen ammattiryhmän toimenkuva? Millaisissa asioissa hänen luokseen mennään?
- Millaisissa asioissa pitäisi saada apua/palvelua?
- Mitä kautta pääsee vastaanotolle? Tiedätkö vastaanottopaikan? Miten vastaanottoajat toimivat?
- Tiedätkö kuka on kuraattorisi ja opinto-ohjaajasi?
- Kehittämisehdotukset

Opettaja, ryhmänohjaaja

- Miten hyvin tavoittaa?
- Millaisissa asioissa tarvitset apua/tukea?
- Millaisissa asioissa pitäisi saada apua/tukea?
- Kehittämisehdotukset

LIITE 5: KIRJE OPETTAJILLE, OPINTO-OHJAAJILLE JA OPISKELIJA- HUOLLON HENKILÖSTÖLLE

Hei!

Opiskelemme Lahden Ammattikorkeakoulussa, Sosiaali- ja Terveysalan Oppilaitoksessa. Suoritamme Ylempää Ammattikorkeakoulututkintoa; Sosiaali- ja Terveysalan kehittäminen ja johtaminen / Sosionomi YAMK. Opintoihimme liittyen teemme kehittämishankkeen, joka on osa Koulutuskeskus Salpauksen opiskelijahuollon kehittämissuunnitelmaa 2010–2012. Osuutemme kohdistuu opiskelijälähtöisyyteen.

Kehittämishankkeemme on nimeltään ”Hyvinvoiva opiskelija Koulutuskeskus Salpauksessa”. Tavoitteenamme oli selvittää miten opiskelijat kokevat hyvinvoinnin sekä tuoda esille opiskelijoiden toiveet ja ideat hyvinvoinnin parantamiseksi. Lisäksi tavoitteenamme oli selvittää miten nykyiset Salpauksen opiskelijahuollon palvelut opiskelijoiden mielestä toimivat ja miten niitä tulisi heidän mielestään kehittää. Toiveenamme on lisätä työntekijöiden tietoisuutta opiskelijoiden tarpeista.

Haastattelimme 37 Koulutuskeskus Salpauksen eri alojen toisen ja kolmannen vuoden opiskelijaa yhdeksässä (9) ryhmähaastattelussa. Liitteenä on opiskelijoiden haastatteluissa esiin tulleita kommentteja ja kehittämisen kohteita.

Toivoisimme, että **kommentoisitte** opiskelijoiden palautteita ja toisitte esille omia **kehittämisehdotuksianne**. Lähettäkää vapaamuotoiset kommenttinne kahden viikon kuluessa sähköpostilla:
riitta.stenstrom@salpaus.fi

Terveisin
Riitta Stenström,
Kuraattori,
Koulutuskeskus Salpaus,
Pulssi työpajakoulu

Susanna Karvinen
Sosionomi,
Hollolan kunta,
Tiilikankaan koulu

LIITE 6: KURAATTOREILLE MENNEET OPISKELIJAPALAUTTEET

OPISKELIJOIDEN PALAUTE / KURAATTORIT & PSYKOLOGI

Opiskelijoilla oli yllättävän vähän tietoa **kuraattorin tehtävistä** ja siitä mihin ongelmiin kuraattorilta saa apua ja tukea. Opiskelijoilla oli **”vääristyneitä kuvia”** kuraattorille ”joutuvista” opiskelijoista.

Tässä yleisimpiä kommentteja:

”**Kuraattorin toimenkuva on näistä hämärin**, en tiedä missä asioissa sen puheille mennään.”
”Ei tuu nyt mieleen missä asioissa kuraattoriin otetaan yhteyttä.” ”**Mihin tarkoitukseen sitä tarvitaan?**”

”Onks sitä **ihän mielenvikanen** jos ope sanoo et mee kuraattorille.” ”Kaikki ajattelee että **pahikset menee kuraattorille**” ”Mitäs pahaa toi on tehny ku se **joutuu kuraattorille**.”
”Kuraattori **ei näy arjessa**, tai en osaa sanoa ku en tiedä kuka se on.” ”Ois hyvä että ihminen ois ennakkoon tuttu jos tarvitsee apua.” ”Huono asia, että **ei ole kasvotuttu**.” ”Ois hyvä jos se kävis alussa luokissa piipahtamassa.”

”Alussa oli juuri opinnot aloittaneille opiskelijoille tiedotusinfo palveluista, siinä muistaakseni annettiin puh.numerot ym tietoja.” **Se oli auditoriossa**, jossa monta ryhmää, ei jää mieleen **ku alussa niin paljon infoa**.” Opettajat ja kuraattorit ym olivat kaikki paikalla. Asiat eivät kuitenkaan jääneet mieleen.” ”**Olis hyvä, että tulisi omaan ryhmään kertomaan palvelusta**.”

”**Meille on kerrottu** aika tarkkaan palveluista, **ne on esitelty**. Ne käytiin nyt toisen vuodenkin alussa läpi, kun ne ihmiset oli muuttuneet. Tiedämme missä asioissa näihin otetaan yhteyttä. Ja meillä on se opas, siinähän ne lukee.”

”Kuraattoriin voi ottaa yhteyttä **jos on kurja olla**.” ”Hyvin pääsee juttusille.” ”Kuraattorin **palvelusta on ollut apua**.” ”Tiedän että kuraattori auttaa jos on ongelmia”.

”**Nettikuraattori** ok, ”Netin kautta ujut ihmiset voivat helpommin kysyä apua ja neuvoa. Toiset taas saavat asian paremmin suullisesti esille kuin netissä. Eli kummankin tyylistä palvelua tulisi olla.”

”**Kuuntelevaa vanhempaa tarvitaan**. Tarvitaan sellainen aikuinen ketä on helppo lähestyä. Ongelmatilanteissa systeemi on liian hidas, ei ole enää paha olo kun ajan saa. Aikuinen tulisi olla pahan olon hetkellä saatavilla, juuri silloin kun on tarve. Aikuinen läsnä jonka luo mennä akuutissa asiassa. Peruskoulusta hyvä kokemus koulun arjessa käytävillä näkyvästä henkilöstä, jonka saa akuutisti kiinni ja voi kertoa huolistaan. Pitäisi olla oma tila, johon voi mennä juttelemaan, että tietosuoja säilyy.”

”**Chattipalsta olisi hyvä**, semmoinen kysymyslaatikko johon opiskelija laittaa kysymyksen, ja joku vastaisi siihen / ohjaisi muulle työntekijälle.”

”Nettisivuja voisi parantaa huomasti: useimmin kysytyt kysymykset, nimettömänä kysyminen...”

Koulupsykologi

Koulupsykologi oli **haastatelluille vierain** opiskelijahuollon palveluista, suurin osa ei ollut tietoinen tällaisesta palvelusta, eikä heillä täten ollut tietoa miten psykologin vastaanotolle pääsisi. Opiskelijoiden mielestä psykologia tulisi tuoda enemmän esille ja **yhteystiedot tulisi olla näkyvillä kouluilla**.

”Ei tietoa miten vastaanotolle pääsee.” ”Ei ole muistaakseni infottu palveluista”. **en ole tiennyt tästä palvelusta**.” ”En ole kuullut koko sanaa.” ”Mistä sen löytää?” ”**Onks meillä psykologi?**”
”yhteydenotto tulisi olla helpompaa.” ”Yhteystiedot tulisi olla esillä jossain, nyt joutuu tehdä töitä että löytää palvelut.” ”**Sanottiin että on puolen vuoden jonot**.”

”**kur./sair.hoitaja** palvelu hyvin toimivaa ja pääsee nopeasti vastaanotolle.” ”Orimattilassa vastaanotto viikottain ja se on hyvä.” **Osalla opiskelijoista ei ollut mitään tietoa tästä palvelusta**.

LIITE 7: OPETTAJILLE JA RYHMÄNOHJAAJILLE MENNEET OPISKELIJAPALAUTTEET

OPISKELIJOIDEN PALAUTE / OPETTAJAT & RYHMÄNOHJAAJAT

Haastattelemiemme opiskelijoiden mielestä **ryhmänohjaajilla ja opettajilla on suuri merkitys opiskelijoiden hyvinvointiin**, koulussa viihtymiseen, luokkahenkeen sekä ryhmäytymisen onnistumiselle. Opiskelijoiden mielestä on **tärkeää oppia tuntemaan ryhmänohjaaja**, ja he toivovatkin ryhmänohjaajan olevan enemmän oman ryhmänsä kanssa.

Reiluus, tasapuolisuus, opiskelijoista **aidosti välittävä** ja kiinnostunut opettaja on tärkeä. Opettajalta kaivataan edellä mainittujen lisäksi myös tukea, turvaa ja luottoa. Muita opiskelijoiden toivomia asioita ovat kaikkien opiskelijoiden **tasapuolinen huomiointi**, jolloin ketään ei suosita, eikä ”mollita”. Opettajan/ryhmäohjaajan toivottiin huomioivan **ns. kuppikunnat** ja kaveriporukat, joita olisi hyvä erottaa pienryhmätöiminnoissa.

Opiskelijat olivat **tyytyväisiä** siihen, että he saavat nopeuttaa opintojen suorittamista ja tehdä tehtäviä omaan tahtiinsa. Näin valmistuminen nopeutuu. Lisäksi hyvää on mahdollisuus itse opiskelun suorittaa teoriaopintoja ja tenttiä ne sitten.

Opiskelijat kokevat, että **muutos** siirryttäessä **peruskoulusta ammatilliseen** koulutukseen on liian suuri. Opiskelijoiden mielestä **ensimmäiset kuukaudet olivat yhtä kaaosta**, kun yhtäkkiä piti osata itse ohjautua ja etsiä kaikki tieto. Alku ammatillisessa koulussa olisi opiskelijoiden mielestä oltava **pehmeämpi ja paremmin tuettu**.

Opiskelijoiden kommentteja opettajista ja ryhmänohjaajista:

”RO on ollut meidän kanssa koko ajan ja se on hyvä asia. Se oli **hyvä kun oppi tuntemaan** sen.”
”**Hyvä, kun ryhmäohjaaja näkyy** kentällä ollessa ja tunneilla, se on koko ajan mukana opetuksessa vieläkin.”

”RO:lla tulisi olla **enemmän tunteja** oman ryhmän kanssa.” ”RO:hon pitää **luottaa** ja siihen, että hän **aidon kiinnostuneesti** haluaa hoitaa oman ryhmän asioita.”

”Opettajilta enemmän **ymmärrystä henkilökohtaisissa ongelmissa**.”

”Opiskelijoista pidettävä kiinni ja luotava heihin positiivista energiaa, jolloin **keskeyttämiset vähenee**. Opettajien tulisi **kannustaa jatkamaan** jos on ongelmia; kyllä sä selviät. Keskeyttämisluvut kertovat luokan ongelmista.”

”Jos opettaja ei ole innostunut niin se vaikuttaa. Häviää koko kuva tulevaisuudesta.”

”**Opettajan pitäisi kysyä poissaolon syytä kahden kesken** oppilailta, varsinkin jos kyseessä on henkilökohtainen syy, ei opiskelija halua sitä koko luokan kuullen selvittää.”

”**Opettajalla saa olla huono päivä**, mutta ei saa purkaa oppilaisiin. **Hyvinvointia estää** opet, jotka purkavat omaa pahaa oloaan oppilaisiin. Opettajat tuovat **liian usein oman huonon fiiliksensä/huonon päivän** oppilaiden niskoille ja oppilaat joutuvat kuulostelevaan, millä päällä opettaja on. Voiko tänään esim. kysyä jotain asiaa, vai onko paras olla huomaamaton.”

RYHMÄYTYMINEN JA LUOKKAHENKI KOETTIIN ERITTÄIN TÄRKEÄKSI

”Ryhmäytymispäivät /ryhmäytymisharjoitukset ovat erittäin tärkeitä opiskelun alussa. **Alkuun tulisi panostaa** enemmän.”

”**Ryhmäytyminen oli opintojen alussa heikkoa** ja se puuttui lähes kokonaan. Opiskelijat eivät tutustuneet toisiinsa ja oli paljon poissaoloja, kun ryhmässä oli huono ilmapiiri.”

”Toisiin ei tutustuttu ja aiheutui väärinkäsityksiä sekä ”kuppikuntia”. ”Ilmapiiri koulussa **vaikuttaa myös poissaolojen määrään ja keskeyttämiin.**”

Kehittämisehdotuksia opiskelijoilta:

”Hankalaa kun joutuu kesken päivää vaihtamaan koulua, **kuljetusten aikataulut** eivät kohtaa tarvetta.”

”Olisi kiva jos koulun **tilat esiteltäisiin** lukuvuoden alussa.”

Isot infotilaisuudet koettiin huonoiksi; ” Melu ja infon valtava määrä etenkin opintojen alussa aiheuttaa sen, että tieto jää saamatta. Opintojen alussa infoa monesta asiasta ja lappuset hukkuu infotulvaan. Enää ei muista, mitä infoa saanut.”

”**Vanhoja opiskelijoita** kutsuttaisiin kertomaan miten on mennyt opiskelujen jälkeen....saisi itselle potkua tulevaan, loisi henkeä lisää opiskeluun.”

Työelämän ammattilaisia toivottiin kertomaan asioista sekä vierailuja esim. messuille.

TOP- jaksot tulisi paremmin **suunnitella alakohtaisesti** niin, että opiskelijoilla on mahdollisuus paremmin saada harjoittelupaikka. Joillain aloilla keskellä talvea, pakkasilla on vaikeaa saada harjoittelupaikkaa ja tämä on aiheuttanut opintojen viivästymistä. Teorian ja käytännön tulisi olla jaettu tasaisesti joka vuodelle. Teoriatieto on saatava paremmin kohtaamaan käytännön työ. TOP-jaksoilla tullut esille, että teoria ja käytäntö ovat liian kaukana toisistaan. **Kesällä pitäisi ehdottomasti pystyä suorittamaan** top-jaksoja, jolloin voisi nopeuttaa valmistumista (etenkin vanhempien opiskelijoiden).

”**Ajantasalla** olevat lukujärjestykset (tulevat liian myöhään ja kesken jakson muutoksia).”

***Opiskeluajat:** Jos samaa ainetta 8-16, liian kauan, ei jaksa keskittyä.

”**Työsalissa tarvittaisiin lisäapua, esim. opettajan apulainen, ettei tarvitsisi odotella niin pitkään.**”

”**On opettajan vastuulla tiedottaa** asioista henkilökohtaisesti opiskelijalle. Ei saa jättää oppilaiden vastuulle. Syrjityt opiskelijat eivät saa tietoa tai jos ei ole paikalla tietoa ei saa. Olisi hyvä jos tekstarilla tulisi tieto peruista tunteista. Opettajat luottavat liikaa siihen että tieto leviää oppilaiden välityksellä, mutta näin ei ole.”

”Tuntien perumisesta olisi hyvä ilmoittaa **tekstarilla**, en lue sähköpostia. En tiedä että **onko mulla es semmosta** (= koulun sähköpostia).”

Yksilöllistäminen:

”Opiskelijan pitää voida luottaa siihen, että opo ja ro ovat **asiantuntijoita opsin suhteen** ja tietävät, miten opiskelija opintojaan voi mahdollisimman jouhevasti ja yksilöllisesti suorittaa.” ”**OPSIN** muutos kesken opintojen on hankaloittanut henkilökohtaisten opetussuunnitelmien tekoa. **Ei saisi hankaloittaa yksilöllistä polkua.**” ”Tulisi olla joustoa kun on niin eri-ikäisiä opiskelijoita. Kaikki menee vanhan kaavan mukaan. Tulisi huomioida enemmän entisiä opintoja, ja **joustaa hyväksilukemisessa.**

Tiedonkulkua opettajien kesken toivottiin paremmaksi. **Toimimaton tiedonkulku** aiheuttaa opiskelijoille turhia hankaluuksia. Opettajat opettavat samaa asiaa eri tavoilla, taikka opettajat **eivät tiedä mitä toinen opettaja on jo opettanut.** Kaikilla opettajilla tulisi myös olla **sama taso.** Usein uusi opettaja ei tiedä, mikä tulisi olla opetuksen taso, kun vanhat opettajat eivät ole sitä hänelle kertonut.

LIITE 8: OPINTO-OHJAAJILLE MENNEET OPISKELIJAPALAUTTEET

OPISKELIJOIDEN PALAUTE OPINTO-OHJAAJA

Haastatellut opiskelijat kokivat opon **palvelut tärkeinä**, heidän mielestään olisi kaikkien kannalta hyvä, että opo kyselisi miten opiskelijalla menee. Heidän mielestään opoa tarvitaan erityisesti **tulevaisuuden suunnitteluun**, Osa opiskelijoista toivoi joka lukukaudelle opon tapaamista, jolloin käytäisiin läpi **opintojen etenemistä** sekä tehtäisiin **suunnitelmia** seuraavalle lukukaudelle. Eri-tyisen tärkeätä se olisi opiskelijoiden mielestä niille, jotka haluavat suorittaa opinnot **yksilöllisen polun** mukaan.

Opiskelijoiden mielestä **opolle on vaikea päästä** sillä heillä on niin paljon asiakkaita. Opot vaikuttavat opiskelijoiden mielestä usein **kiireisiltä** jolloin paneutuminen yksittäisen opiskelijan tarpeeseen viivästyy. Valitettavan usein vastaanottoaika on liian lyhyt ja Opoja tulisi olla enemmän. Opojen **jatkuva vaihtuminen** koettiin ongelmaksi. Opiskelijat kokivat, että jatkuvuus ja pysyvyys ovat erittäin tärkeää. Opiskelijalle seuraukset tiheästä vaihtuvuudesta näkyi esim. siten, että opolla **ei ole riittävää tietoa alasta** sekä opintojen yksilöllisen polun suunnittelusta.

Tutoreita olisi kaivattu 1. vuoden aikana ja etenkin opintojen alussa. Muutos siirtyessä peruskoulusta ammatilliseen koulutukseen liian suuri. Yhtäkkiä pitää osata itse ohjautua ja etsiä kaikki tieto. Ensimmäiset kuukaudet olivat yhtä kaaosta. Alku ammatillisessa koulussa olisi oltava pehmeämpi ja paremmin tuettu, kun peruskoulussa on totuttu siihen, että asioista huolehditaan ja nyt pitäisi itseohjautuvasti osata etsiä tietoa ja toimia. **Osa opiskelijoista kertoi tutor-toiminnan sujuvan hyvin** omalla alallaan ja olevan erittäin tärkeää etenkin opintojen alussa.

Tässä yleisimpiä kommentteja:

”Ei ole paljoa paikalla.” ”Opolle on **vaikea päästä**, on niin paljon asiakkaita.”

”Opoilla on liikaa töitä kun pitää käydä usealla koululla. **Opoja voisi olla useamp.i**”

”Opon oltava paremmin saatavilla. Nykyinen määrä ei riittävä.”

”Opo on **aina varattu ja jonoa**. Kun pääsee vastaanotolle seuraava on jo tulossa ja asia jää kesken.”

”**Ajanvaraus menee liian pitkälle** akuuttien asioiden hoitamiseksi.”

” **Kuka meidän opo on** tällä hetkellä?” ”Missä meidän opo on huone on?”

” En muista missä asioissa siihen otetaan yhteyttä.”

”**OPOSTa ei ole tietoa**, ei ikinä tavattu.”

”Opoa tarttis **hakuvaihtoehtoja** miettiessä. Opoa tarvitaan **tulevaisuuden suunnitteluun**.”

” Opon saatavuus hyvä, pääsee nopeasti tarvittaessa opon juttusille.”

”Halutaan **säännöllisiä tapaamisia** joka lukukausi.”

”Enemmän tietoa opolta jatko-opiskelumahdollisuuksista.”

”Erityistä panostamista opiskelijan **yksilöllisen polun** suunnitteluun. Eri-tyisen tärkeää se on opiskelijoille, jotka haluavat suorittaa mahdollisimman nopeasti ja joustavasti yksilöllisen polun mukaan opintojaan.”

”Opiskelija on saatava jo heti alussa tietoon **opsin sisältö**, varsinkin jos se muuttuu kesken opintojen.”

”**Opojen teemapäivät**: työntekijät istuisivat koulun aulassa, tiedotusta samalla, jaetaan lappuja, voisi kysyä asioita.

LIITE 9: TERVEYDENHOITAJILLE MENNEET OPISKELIJAPALAUTTEET

Terveydenhoitaja

Suurin osa haastatteluista koki, että **terveydenhoitajalta saa apua** ja että terveydenhoitajan **vaihtolovelvollisuuteen pystyy luottamaan**. Kuitenkin osa koki terveydenhoitajan palvelut monessa paikassa riittämättömiksi, haastateltujen mielestä terveydenhoitajilla on **aina ruuhkaa** ja **liian paljon asiakkaita**. Kun opiskelija joutuu jonottamaan aikaa, hän saattaa myöhästyä tunnilta ja saa täten opettajilta sanomista. Terveydenhoitajia tarvittaisiin siis haastateltujen mielestä lisää. Vastaanottoajat olivat haastateltujen mielestä liian kapeita, eli esim. **päivystysajan tulisi olla pidempi** ja terveydenhoitajan tulisi olla haastateltujen mielestä useammin paikalla. Akuutissa asiassa opiskelijat joutuvat menemään yksityiseen / julkiseen terveydenhoidon palveluun. Opiskelijat toivoivat **säännöllisiä terveystarkastuksia**. Muuta kehitettävää on **tiedonkulussa** (terveystarkastusten ajat tulevat liian myöhään ja niissä on sekaannuksia). Myös **läheteiden** saaminen lääkärille on hankalaa.

Kommentteja terveydenhoitajan palveluista:

”

”Päivystysaika tulisi olla pidempi, esim. klo 16 asti.”

”Päivystys terkalle aamupäivällä, ei ole tietoa mitä tekis, jos muuna aikana tarvitsee terkan palvelua.”

”Vaikea päästä. 1 pv/ viikossa Asikkalassa paikalla. Ajan voi saada 2 viikon päästä.”

”Lisää terkkvoja tarvitaan.”

”Terkan tulisi olla useammin paikalla. Jos akuutisti sairastuu menemme kotiin ja on mentävä julkiseen palveluun illalla hakemaan s-lomatodistusta.”

”Terkalla on aina ruuhkaa ja liian paljon asiakkaita..”

”Terkka paikalla liian vähän, jolloin aina jonoa, eikä välttämättä päivystysaikaan ehdi saada palvelua.” Myös huono asia, kun saa sanomista opettajilta, jos myöhästyy tunnilta jonotettuaan terkalla.”

”Terkan palvelu ei toimi, pitäisi olla aina paikalla. Aina jonoa ja ei meinaa päästä vastaanotolle.”

”Terveystarkastukset on opiskelun alussa; kysely. Säännöllisiä terkkatarkastuksia kaivataan.”

”Tiedonkulku paremmaksi, terkkatarkastusten ajat tulevat liian myöhässä ja niissä on sekaannuksia.” ”Terveystarkastusten tiedon kulku mättää.”

”Terkan nimeä ja paikkaa ei tiedetä. Vaihtunut opiskeluaikana ja ajat vaihtunut, opiskelijoille ei ole tiedotettu asiasta.”

Koululääkäri

Koululääkärin palveluista tiedettiin, mutta monellakaan haastatellulla ei ollut palvelusta paljoa kokemusta. Ne jotka palvelua olivat käyttäneet arvioivat lääkäriaikojen saatavuutta huonoksi; ongelma on saattanut lääkäriaikaa odottaessa pahentua. Läheteiden saaminen opiskelukuntaan asumiskunnan sijasta aiheutti myös monelle haastatellulle hankaluuksia.

Kommentteja koululääkärin palveluista:

”Tiedämme, että sellainen palvelu on.”

”Koululääkärille **ei pääse silloin kun on akuutti ongelma**, kun pääsee asia voi olla jo pahentunut.”

”**Aikoja saa huonosti**. Lääkärille on n. parin viikon jonot – kuukausi, nopeasti ei pääse.”

”Kampusalueella lääkäriin 1-2 viikon jono. Vipusella lääkäriin pääsy kestää n. kuukauden.”

”Huono asia, että läheteet lääkäriin tehdään Hollolaan, vaikka asuu esim. Lahdessa tai muualla kaukana Hollolasta.” ”Läheteiden saaminen tökkii, ei pääse tutkimuksiin halutessa.”

”**Läheteasia hankala.**”

”Hollolassa ei koululla lääkärin vastaanottoa, ohjaus Hollolan terv.keskukseen, mikä huono asia, jos ei asu Hollolassa.”